

**SBORNÍK
STÁTNÍHO OKRESNÍHO ARCHIVU
VE FRÝDKU-MÍSTKU**

3

2002

OBSAH

Úvodní slovo	... 4
Články:	
<i>Tomáš Adamec:</i> Odbojová organizace Lvce na Frýdlantsku	... 5
<i>Alena Matějová:</i> Trojanovické školy	...14
<i>Ivana Lehkoživová:</i> Frýdek a Místek v roce 1935 z pohledu regionálního tisku	...20
<i>Kateřina Lepíková:</i> Okrašlovací spolek ve Frýdku	...36
<i>Alexander Širc:</i> Vývoj bavlnářského a vlnářského průmyslu v Pobeskydí v letech 1945 až 1948	...44
<i>Radomír Michna:</i> Osudy staré frýdecké radnice aneb historická památka či „prohnilá barabizna“	...59
<i>Kateřina Lepíková:</i> O sirce, slámě a fazolu aneb Pověsti a pověry našich vesnic	...69
<i>Jan Kukuczka:</i> Bohumil Pavlok (1922-2002)	...75
<i>Tomáš Adamec:</i> Vzpomínky ruského legionáře Antonína Zelinky z Palkovic, 2 část	...80
<i>Olga Mateášová:</i> Listiny města Brušperku	...92
Výstava	...98

Vážení čtenáři,

už potřetí Vám předkládáme sborník příspěvků týkajících se historie našeho regionu. Na jeho obsahu se kromě pracovníků našeho archivu podíleli i badatelé, jak tomu ostatně bylo i u předchozích čísel. Jsme rádi, že se nám daří udržovat kontakt s badatelskou veřejností a doufáme, že tomu tak bude i v budoucnu. Zvláště jsme rádi, že se nám podařilo vzbudit určitý zájem i u nejmladší generace, kterou zastupují gymnaziální studenti. Chceme věřit, že to je také díky zvyšující se činnosti našeho archivu na poli popularizace regionální historie, ať už formou přednášek určených právě školní mládeži, nebo formou publikační činnosti.

ODBOJOVÁ ORGANIZACE LVICE NA FRÝDLANTSKU

Tomáš Adamec

Frýdecko - místecký region byl, s určitou nadsázkou řečeno, prvním regionem v republice, kde začal odboj proti nacistické okupaci. Už 14. března 1939, tedy den před obsazením celé republiky, zde došlo k ozbrojenému střetnutí s německými jednotkami, které v předstihu obsazovaly komplikované česko - polské pohraničí. V podvečer zmiňovaného dne se první německé jednotky náhle objevily před kasárnami v Místku a překvapení vojáci, k nimž se vinou nějakého nedorozumění nedostal rozkaz, aby postupujícím nacistům nekladli odpor, zareagovali tak, jak měli: bránili se. Nastala asi půlhodinová přestřelka, která, ač skončila kapitulací místecké posádky, se zařadila k čestným okamžikům našeho odboje a předznamenala hnutí odporu obyvatelstva regionu v následujících šesti letech.

Tisíce českých vlastenců následovaly odkaz vojáků 8. pěšího pluku a zapojily se do nejrůznějších forem odbojové činnosti, ať už přímé, či nepřímé. Nalezení skutečné tváře českého protinacistického odboje je stále ještě ne zcela splněným úkolem historiků. Za uplynulá desetiletí bylo nahromaděno velké množství různých polopravd nebo vyložených lží a obraz našeho hnutí odporu je natolik zkreslený, že v očích široké veřejnosti, jež byla právě v uplynulém období zahlcována falešnými legendami, je na něj pohlíženo přinejmenším s opatrností a s pochybami. O to důležitější je, aby už co nejdříve byly zpracovány nové dějiny našeho odboje, odpatetizované, civilní a odpovídající historické skutečnosti.

Na území našeho regionu působilo během okupace několik odbojových skupin a partyzánských oddílů. Ne všem byla v minulosti věnována stejná pozornost. Neplatí ani tvrzení, že čím důležitější odbojová skupina byla, tím více o ní bylo napsáno. hlediska byla jiná a souvisejí s tím, co jsem uvedl výše.

Jednou z největších odbojových skupin, které působily v našem regionu, byla ilegální organizace Lvice. Přesto stále nemáme k jejímu rozsahu, oblasti působení a členům dostatek informací.

Zůstává stále jako by na okraji pozornosti historiků odboje. Nejvíce se této tematice věnoval patrně František Čvanda v publikaci *V nerovném boji*¹. Chtěl bych na následujících stránkách poukázat na tu část její sítě, která působila v okolí Frýdlantu nad Ostravicí, tedy v oblasti, jež byla dosud opomíjena docela.

Kdy přesně Lvice vznikla, nevíme. Podle Historicko - dokumentačního oddělení Ministerstva národní obrany² to bylo v létě 1941 v Moravské Ostravě a popud k jejímu založení vzešel od Oty Koblavského z Prosenic, jehož „vášně“ bylo zakládat ilegální organizace. Už v předchozím období tak inicioval vznik řady odbojových buněk na Přerovsku, Olomoucku, Opavsku i Frýdecku. Na výstavbě nové ilegální organizace v Ostravě se dále podíleli Jan Navrátil, Josef Škuta, Jan Krupa, Antonín Kasalický a Josef Luzar. Jen v Ostravě a jejím bezprostředním okolí se odhaduje, že Lvice sdružovala asi 250 členů, celkově pak okolo 500 členů. Růst organizace během roku 1942 byl velmi ovlivněn i tím, že se ke Lvici připojili bývalí členové organizace Nemo, která v regionu působila již v roce 1939 a byla z velké části tvořena sokoly. Organizace Nemo však zanikla po napadení Polska. Nyní její bývalí vedoucí funkcionáři Ladislav Žáček a Bohuslav Neuwirth rozhodli o sloučení s Lvicí pod společným názvem nové organizace. Posilou byli rovněž bývalí členové Obrany národa, která byla právě během roku 1941 gestapem likvidována.

Bylo vytvořeno tříčlenné vedení ve složení Josef Škuta, Antonín Kasalický, Otakar Koblavský a také sestaven program. Ten se příliš nelišil od programů jiných odbojových organizací: Zajištění zbraní a příprava kádru lidí, kteří v rozhodující okamžik budou schopni vystoupit otevřeně se zbraní v ruce proti okupantům, sabotážní akce, podpora rodin, jejichž živitelé byli věznění, nebo v důsledku nacistických perzekucí zahynuli, informování domácího obyvatelstva o činnosti exilové vlády i o celkové situaci na frontách.³

K získávání nových členů byl přijat poznávací znak - jednalo se o trojúhelník v barvě červené a bílé nebo s číslem. Červené byly určeny pro vedoucího úseku, bílé pro člena. Každý vedoucí ustříhl část trojúhelníku a zbytek s číslem odevzdal členu. Trojúhelník měl

sloužit k identifikaci ilegálního pracovníka pro vykonávání zvláštní činnosti.⁴

O některých konkrétních úmyslech organizace se dovídáme ze Zprávy o tajné české organizaci Lvíce vypracované gestapákem Hintringerem: „*Tak byly například nakoupeny ve větším množství potraviny bez lístků, aby se přivodila tíseň a tím zneklidnění obyvatelstva. Později byl pojat úmysl dle potřeby přivodit čas od času poškození veřejných dopravních zařízení, jako: vykolejení vlaku, krátká spojení při dálkových vedeních o vysokém napětí a do vzduchu vyhození důležitých dopravních mostů atd. Pro nedostatek výbušných látek muselo se od plánovaných teroristických činů až dosud upustiti. Kromě toho bylo v úmyslu zničit pokud možno obilní žně roku 1942 fosforovými zápalnými látkami, také od toho muselo být pro nedostatek k tomu potřebných chemikálií upuštěno. Kromě toho obstarávala organizace Zelenému kádru falešné osobní průkazy pro uprchlíky a z části pro osoby umístěné v tomto táboře.*“⁵

K Zelenému kádru se vrátíme. Nyní se podívejme na strukturu Lvíce. Na Místecku působily čtyři její skupiny: ve Frýdlantě nad Ostravicí, v Pržně, v Čeladné a Pstruží, tedy v obcích, které spolu sousedily. Tyto čtyři skupiny pak byly napojeny na Moravskou Ostravu.

V přehledu je uvádí následující tabulka.

Skupina	Vznik	Počet členů	Velitel
Frýdlant n. O.	konec 1941	7	Vojtěch Veselý, Bohumír Dorazil
Čeladná	počátek 1942	30	Josef Sovják, Antonín Lange
Pstruží	březen 1942	6	Vítězslav Kubík
Pržno	jaro 1942	4	Alois Šálek

Nejstarší z našich čtyř skupin byla frýdlantská, která vznikla na konci roku 1941. Spojení na Ostravu měla přes Jana Krupu a Antonína Kasalického. Uvádí se, že měla asi 7 členů a hlavními organizátory byli Vojtěch Veselý, tehdy úředník Berního úřadu

ve Frýdlantě nad Ostravicí a Bohumír Dorazil, úředník Krajského soudu v Moravské Ostravě.⁶

Právě Bohumír Dorazil už měl s ilegální činností určitou zkušenost, protože již dříve byl členem ilegální buňky při Krajském soudu. „*Za kolegou Sedmerou, s nímž jsem seděl v kanceláři, přišel nějaký Vomáčka a snažil se ho získat pro činnost v ilegální organizaci Nemo,*“ vypravuje Bohumír Dorazil. „*Oba byli sokolové a Nemo byla organizace, v níž mělo být hodně sokolů. Jenže Severa byl ženatý, a tak se mu nechtělo riskovat. Takže Vomáčkovi dohodil mne.... My jsme se navíc ocitli ve velkých problémech se zbraněmi, které se odevzdávaly u soudu jako corpora delicti. Úředník, který je měl na starost, na ně zapomněl, když se veškeré zbraně musely odevzdávat Němcům. Až v roce 1941 jsme zjistili, že nám tam stále leží. Co jsme teď měli dělat? Museli jsme držet při sobě. Kdybychom to řekli Němcům, tak by nás mohli zavřít. Dohodli jsme se, že zbraně v noci hodíme do řeky. Já jsem si ale říkal, že je to škoda, a tak jsem si z toho vzal jeden revolver a náboje.... Pracoval jsem u soudu, takže jsem dostal příkaz, abych obstarával soudně ověřené doklady, například rodné listy a podobně.*“⁷

Bohumír Dorazil byl ve spojení rovněž s ilegální buňkou KSČ. „*Znal jsem se s Kazimírem Cisovským, úředníkem Vítkovických železáren. Ten za mnou přišel, že by bylo třeba něco dělat proti Němcům. Já jsem mu neříkal, že už jsem organizován ve Lvici. Dal mi nějaké letáky a roznášeli jsme je po Ostravě.*“

Zatýkání frýdlantských členů Lvice se uskutečnilo v lednu 1943. Podle dotazníků, které po válce vyplňovali lidé, kteří byli za svou odbojovou činnost potrestáni, byli ve stejnou dobu jako Bohumír Dorazil a členové Lvice z ostatních obcí zatčeni i další tři občané Frýdlantu n. O. Čestmír Baláš, Eduard Goluch a Marie Tůmová. Pouze posledně jmenovaná uvedla v dotazníku jako svědka své odbojové činnosti Bohumíra Dorazila, takže se můžeme domnívat, že patřila k síti Lvice. Ostatní dva byli nedlouho po svém zatčení umučeni, takže dotazníky za ně vyplňovali příbuzní a ti o žádné konkrétní odbojové činnosti nevěděli. Nelze tedy zatím potvrdit ani vyvrátit jejich příslušnost k Lvici.⁸

Patrně z iniciativy vedoucích představitelů frýdlantské skupiny byla na jaře 1942 v sousedním Pržně založena další skupina, jež měla čtyři členy, a v jejímž čele stanul Alois Šálek. Ten po válce vzpomínal, že v organizaci velmi dbali na konspiraci. Jednotliví členové o sobě prý nevěděli a znali vždy jen velitele místní skupiny. Ani velitelé místních skupin se všichni neznali. „*Velitel znal jen toho, který jej organizoval, a toho, kterého zase organizoval on.*“⁹

Z výpovědi Aloise Šálka se dovídáme, že plány pro případ vystoupení proti okupantům byly dosti přesně zpracovány. Do organizace měly být v první řadě získávány osoby spolehlivé a odvážné, výhradně české národnosti, které byly znalé terénu a měly vojenský výcvik. Tito lidé totiž měli v budoucnu vystoupit jako organizovaná jednotka. Tato jednotka měla sestávat ze dvou částí: „*První skupina měla za úkol při ústupu nepřítele zabránit nepříтели v poškozování mostů na drahách a silnicích, rušiti telefonní spojení a zabrániti nepříтели v odvážení kořisti. Dále zajistiti v místě všechna motorová vozidla, vozy s koňmi a jízdní kola. Druhá skupina měla za úkol navázání styku mezi velitelem jednotky a postupujícím ruským vojskem řetězovým způsobem pro podávání zprávy o nepříтели.*“ Společně s ruskými vojáky pak měli bojovat proti nacistům.¹⁰

Členem skupiny vedené Aloisem Šálkem byl Alois Fuciman a také Kliment Paluzga z Palkovic, v době okupace přidělený jako obecní tajemník a vedoucí zásobovací služby v Pržně. Zde se seznámil s Aloisem Šálkem. „*Na jeho výzvu jsem dne 1. června 1942 do této organizace také vstoupil za člena. Po složení přísahy jsem obdržel spodní ústřížek trojúhelníku s číslem 8153 a pak již jsme společně prováděli činnost dle směrnic a nařízení stanovených v této ilegální organizaci.*“¹¹

Další centrum bylo v Čeladné, kde byli vedoucími Josef Sovják a Antonín Lange. Tato skupina měla asi 30 členů a byla zároveň přepážkou mezi Moravskou Ostravou a Valašskem. Byli zde přechováváni lidé, kteří měli být předáni k partyzánské jednotce Zelený kádr v Hostýnských horách. Čeladná také sloužila jako jedno z míst zásobování Zeleného kádru. Partyzánské jednotce byly odtud předávány také zpravodajské poznatky o síle, postavení

i opatřeních nacistických bezpečnostních jednotek, což obstarával zejména řídicí učitel Antonín Lange. Od jara roku 1942 se tu konala řada porad, jichž se účastnili i vedoucí činitelé Lvice z Moravské Ostravy.¹²

Na skupinu v Čeladné byli napojeni také manželé Kampovi a Kaňákovi ze Starých Hamer. Hájenka Kampových na Gruni sloužila jako přepážka pro přechody na Slovensko. Přechovávaly se tu osoby stíhané gestapem.¹³

Zatýkat začalo gestapo v Čeladné 3. listopadu 1942, kdy byl zatčen Josef Sovják. Vzápětí došlo i na Antonína Langeho a celá skupina byla rozbita v následujících dvou měsících.

Z podnětu Josefa Sovjáka vznikla v březnu 1942 skupina ještě ve vedlejší obci Pstruží, kde se vedoucím stal řídicí učitel Vítězslav Kubík. Skupina měla prý celkem asi 6 členů (Gustav Tobola, Josef Rožnovský, Viktor Rožnovský, Leopold Knebl a Jaroslav Kohut) a jejím úkolem bylo opatřovat zdravotnický materiál a zbraně a podporovat rodiny zatčených. Členové skupiny po určitou dobu přechovávali občana Nové vsi Josefa Neshodu, kterého stíhalo gestapo. Několikrát se tu konaly i porady vedoucích činitelů Zeleného káдру a Lvice. Zatýkání zde proběhlo v lednu 1943.¹⁴

Už vícekrát jsme se zmínili o partyzánské jednotce Zelený kádr. Tato skupina vznikla na počátku roku 1942 kolem Františka Vychodila a Josefa Mastného. V lesích v Hostýnských horách měli vybudován samostatný stanový tábor, v němž se ukrývali lidé, prchající před gestapem. Skupina provedla také několik destrukčních akcí.

Ke schůzce vedoucích představitelů Lvice a Zeleného káдру došlo na jaře 1942 v Ostravě. Byla zde učiněna dohoda o tom, že Zelený kádr bude provádět destrukční a sabotážní činnost, při které bude podporován Lvicí formou dodávek zbraní a dynamitu, tajně vynesného z dolů. Zároveň bylo dohodnuto, že Zelený kádr bude od Lvice přejímat ty ilegální pracovníky, kteří budou na útěku před gestapem, a poskytné jim úkryt.¹⁵

Jak vyplývá z předchozího líčení, Lvice nebyla v roce 1942 organizace, která by přímo bojovala proti nacistům. Její činnost můžeme charakterizovat jako přípravnou. Její členové se připravovali na chvíli, kdy to „praskne“. Jak vyplývá

i z vyšetřování gestapa, organizace se stále ještě tvořila, řada záměrů a cílů byla stále ještě v oblasti představ vedoucích funkcionářů. Vytvářely se stále nové kontakty, ilegální síť se rozšiřovala. Víme, že směrem na Zlín, Brno, Lipník a Přerov. Přesnější představu si zatím nemůžeme učinit a je možné, že ji ani nikdy mít nebudeme. Záleží totiž na tom, jestli ji měli tehdejší organizátoři. Podle různých svědectví¹⁶ se zdá, že proces budování Lvíce byl v době jejího rozbití ještě daleko od svého cíle a představy jednotlivých vedoucích činitelů nebyly zcela shodné.

V září 1942 se gestapu podařilo zasáhnout citelně do struktury Lvíce, když byl odhalen bunkr Zeleného kádru a vystopovány důležité kontakty celého odbojového hnutí na Ostravsku. Začalo postupné zatýkání. Od listopadu 1942 do ledna 1943 byla většina členů Lvíce v nacistických věznicích. „Zatčen jsem byl před polednem 4. ledna 1943 přímo u psacího stolu v prezidiální kanceláři Krajského soudu v Moravské Ostravě,“ uvedl Bohumír Dorazil, „kladli mi za vinu, že jsem byl účastníkem spiknutí proti Říši.“¹⁷ Některé prameny uvádějí, že zatčených členů Lvíce bylo několik set.¹⁸

Odbojová organizace Lvíce nás neohromuje množstvím sabotážních či jiných odbojových akcí, k tomu se v podstatě nedostala, za pozornost však stojí její mohutnost. To velké množství lidí, kteří byli ochotni bojovat proti okupantům, kteří se nesmířili s daným stavem. Zajímavý je navíc ještě jeden rys. Lvíce sdružovala lidi různých politických názorů. Jejich pojítkem, které překrývalo názorové rozdíly, bylo odhodlání bojovat proti nacistům. A v této jednotě je třeba spatřovat jednoznačně pozitivní odkaz ilegální organizace Lvíce jejím nástupcům. Že nebyl vždy vyslyšen, bylo na škodu nejen odboji.

Ačkoliv úder, který zasadilo gestapo rodícímu se ilegálnímu hnutí, byl velmi tvrdý, odbojáři, kteří unikli prozrazení a zatčení, začali na jaře 1943, tedy asi dva měsíce po likvidaci Lvíce, budovat novou odbojovou skupinu. Název Lvíce si ponechali. Od jara 1943 do jara 1944 provedli několik zdařilých destrukčních akcí. Činnost této skupiny už však nebyla tak široce rozvinutá, jako tomu bylo dříve, jednalo se o užší skupinu, v jejímž čele stáli bývalí důstojníci

československé armády, a jejich oblastí působení nyní bylo užší Ostravsko. Velkou roli hrál při destrukcích poručík Karel Martínek, účastník přestřelky u Čajánkových kasáren 14. března 1939 v Místku. V létě 1944 začala ze Lvíce opět vyrůstat široká odbojová síť, tentokrát pod názvem partyzánský oddíl Jan Žižka Moravskoslezský. V září 1944 však přišel další úder gestapa, který znamenal definitivní zánik této odbojové organizace.

¹⁾ Čvanda, F.: V nerovném boji. Profil, Ostrava 1990. Autor se tomuto tématu věnoval již dříve. Publikace je rozšířenou verzí kapitoly Lvíce - Jan Žižka z publikace Čvanda, F.: Noční akce. Ostrava 1964.

²⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond Český svaz bojovníků za svobodu, XVIII - materiály ke skupině Lvíce (Lvíce- Moravská Ostrava)

³⁾ Čvanda, F.: V nerovném boji, s. 13

⁴⁾ Tamtéž, s. 14

⁵⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond ČSBS, XVIII- materiály ke skupině Lvíce (Zpráva o tajné české organizaci Lvíce - kopie dokumentu Úřadovny Tajné státní policie v moravské Ostravě z 21. 12. 1942)

⁶⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond ČSBS, XVIII - materiály ke skupině Lvíce (Lvíce - Frýdlant nad Ostravicí)

⁷⁾ Vzpomínky Bohumíra Dorazila - osobní rozhovor s autorem v únoru 1999.

⁸⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond ONV Frýdek-Místek, i. č. 268, k. č. 55

⁹⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond ČSBS, 196 - složka Klimenta Paluzgy.

¹⁰⁾ Je otázkou, zda vše, co Alois Šálek ve svých poválečných vzpomínkách uvedl, odpovídá realitě, zda nejsou jeho vzpomínky z nějakého důvodu podbarvené. Určitou pochybnost může budít zejména jistota osvobození sovětskou armádou. Na jaře 1942 to ještě nevypadalo tak jasně.

¹¹⁾ Tamtéž

¹²⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond ČSBS, XVIII - materiály ke skupině Lvíce (Lvíce - Čeladná)

¹³⁾ Tamtéž

¹⁴⁾ SOKA Frýdek-Místek - fond ČSBS, XVIII - materiály ke skupině Lvíce (Lvíce - Pstruží)

¹⁵⁾ Čvanda, F. cit. d., s. 16

¹⁶⁾ Vysvítá to zejména z již citované Zprávy o tajné české organizaci Lvíce a ze stejně nazvané další zprávy ze dne 17. 3. (uloženo rovněž mezi materiály skupiny Lvíce v SOKA Frýdek-Místek), vypracované rovněž na gestapu v Moravské Ostravě. Autor zprávy tu výslovně uvádí, že „o plánovitém provedení vybudování (myšlena celá síť Lvíce - pozn. aut.) nemůže však být dosud řeči.“

¹⁷⁾ Adamec, T.: Bojovali za svobodu. SOKA, Frýdek-Místek 1999. S. 25

¹⁸⁾ V publikaci Františka Čvandy se uvádí, že sami členové Lvíce po válce uváděli, že jich bylo pozatýkáno okolo čtyř set. Čvanda považuje toto tvrzení

za přehnané. Zpráva Historicko dokumentační komise Ministerstva obrany (Lvice - Moravská Ostrava), která byla použita jako jeden z pramenů pro tento článek, uvádí, že zatčených a vězněných bylo více než 200. Není uvedeno, kolik z nich celkem zahynulo. Popraveno bylo 25 osob.

TROJANOVICKÉ ŠKOLY

Alena Matějová

Už od reforem Marie Terezie bylo všeobecným školským zákonem z roku 1774 „pokoutní“ tedy podomní vyučování zakázáno, avšak jak je vidět na příkladu obce Trojanovic, přežívalo domácí vyučování laiky ještě i o století později.

O zřízení dvou středních škol (Mittelschulen) se uvažovalo už minimálně od roku 1856. Z tohoto roku totiž máme dochovány nejstarší písemnosti týkající se těchto škol. Ale realizace měla delší trvání.

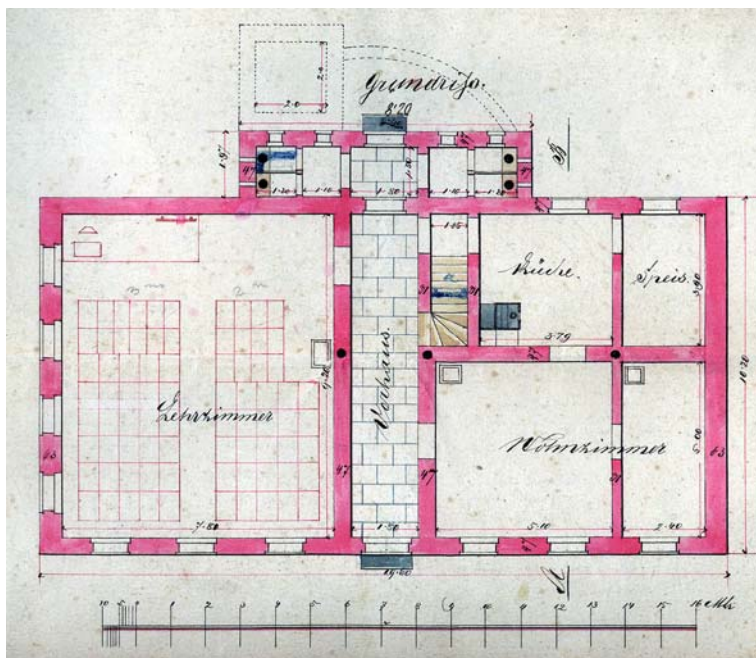
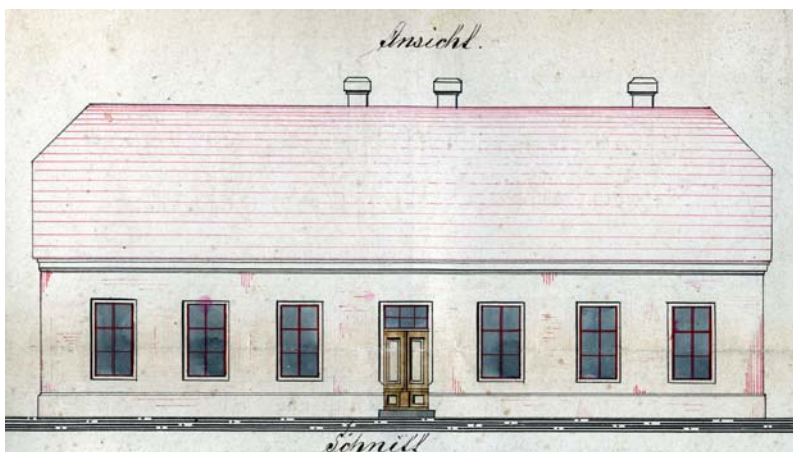
Úředně byly Trojanovice přiškoleny k městu Frenštátu a dozor nad vyučováním měla mít církev. V roce 1861 došlo ke sporu mezi Frenštátem a Trojanovicemi o příspěvek na školu za trojanovické děti. Trojanovice odmítaly platit z toho důvodu, že jejich děti do frenštátských škol nechodí. Jednak že je dětí z Trojanovic více než 300 a do frenštátské školy by se ani nevešly, a pak je frenštátská škola pro děti z rozsáhlých trojanovických kopanin těžko dostupná, že jak se uvádí ve zprávě, „*ani pan farář ani školdozorce do trojanovských školních míst se odebrati nechtěli skrz vzdálenost.*“ Trojanovice příspěvek nezaplatily, byly z Frenštátu vyškoleny, ale vítězství to asi pro obecní představenstvo nebylo. Obec tím znovu upozornila na to, že vlastně už dlouhodobě porušuje školský zákon a že se zřízení vlastních škol nevyhne.

Úřady stále častěji na obecní představitele naléhaly, navíc byly od C. k. okresního stavebního úřadu v Novém Jičíně dodány v roce 1866 plány od autora Wrzaka na dvě školní budovy. Plány byly typizované, dřevěné jednotřídňní budovy pro sto dětí a s byty pro učitele měly stát na parcele č.933 Jana Sikory u silnice z Frenštátu do Rožnova a na parcele č.2128 Jana Mužného z č.p. 151.

Novými školskými zákony z let 1868 a 1869 přešel dozor nad školami z církve na stát. Vznikly zemské, okresní a místní školní rady, kněží už na školách vyučovali pouze náboženství.

Po vzniku C.k. okresní školní rady v Místku bylo na obec naléháno stále intenzivněji. Pro rozlehlost obce však začalo být

uvažováno o zřízení čtyř škol, což finanční potřeby znásobilo a realizace měla opět od počátku malou naději na úspěch.

Plán školní budovy v Trojanovicích od c.k. inženýra Skalda z r. 1884

Obecní výbor byl po několik let vyzýván k započetí stavby alespoň jedné školy, v jednom přípise c.k. okresního hejtmana byla dokonce pohružka, že bude proti představenstvu obce zakročeno dle zákona, když do osmi dnů neoznačí, se stavbou které školy začne. Obec však požadovala záruku takové finanční podpory, „*co by obec nic nebo aspoň málo stálo*“.

Příjmy chudé pasekářské obce skutečně na výstavbu čtyř škol nestačily, přesto se však není možné ubránit dojmu, že trojanovičtí představitelé školnímu vzdělání nijak nepřáli a současný stav jim vyhovoval.

Školní výuku zajišťovali v zimních měsících laičtí učitelé, docházka dětí byla pravděpodobně velmi sporadická. V kterých domech přesně výuka probíhala, se zjistit nedá, víme pouze, že v roce 1874 zaslal výměnkář Jan Křenek z čís. p. 164 okresnímu školnímu výboru žádost o zvýšení služného za učení dítek.

Na stav školských poměrů v Trojanovicích si stěžovala i Místní školní rada ve Frenštátě. Poukazovala na mravní narušení mládeže, která vyrůstá bez školského vzdělání a vychování, školu považuje za břímě a obtíž a dává tak frenštátské mládeži špatný příklad. Proto se i Frenštát přimlouval u C.k. zemské školní rady v Brně o finanční podporu na zřízení škol v Trojanovicích, protože obec sama je natolik chudá, že z vlastních prostředků školy vystavět nemůže.

V roce 1878 byly vypracovány další plány na stavbu tří školních budov stavitelem Kašparem Karlsederem z Příbora a představenstvo Trojanovic bylo vyzváno k úhradě 104 zl. za jejich zhotovení. Obec však zaplacení striktně dlouhodobě odmítala, protože plány neobjednávala a kdyby ke stavbě skutečně došlo, plány by zhotovili místní stavitelé, kteří nejsou tak drazí. Mimo to by se mohlo stavět podle jednoho plánu pro všechny budovy. I ředitel Hukvaldského panství Antonín Skácel slíbil dodat plány darem. Kdo nakonec úhradu zaplatil a kdo vlastně projekty objednal, není z dochované korespondence zřejmé, ale zdá se, že obec to nebyla.

Následkem nařízení C.k.vysokého moravského místodržitelství bylo svoláno komisionelní jednání s prohlídkou navržených lokalit pro postavení školních budov i dojednání, jak bude vyučování

děleno mezi mladší a starší děti, jaké budou úlevy pro děti ze sedmých a osmých tříd a konečně, jestli je při vybavení tříd brán ohled na větší děti. 3. listopadu 1883 se od hostince pana Ježíška ve Frenštátě komise odebrala za účasti c.k.okresního hejtmána Františka Richtra, c.k.inženýra Skaldy - autora nových stavebních plánů z Nového Jičína, c.k.okresního lékaře (podpis nečitelný), ředitele Hukvaldského panství Antonína Skácela, starosty obce Josefa Chovance, předsedy místní školní rady Karla Kociana a dalších členů představenstva přímo do terénu. V protokolu o jednání jsou uvedeny parcely a jejich majitelé, s nimiž bylo odkoupení již předjednáno.

Všechny školy byly projektovány od počátku jako jednotřídní, vyučování mělo probíhat polodenně pro mladší a starší děti odděleně. Děti sedmé a osmé třídy byly v podstatě školní docházky zproštěny, měly docházet pouze k nedělnímu „*opakovacímu*“ vyučování vždy v neděli. Pravděpodobně už byly nepostradatelnou pracovní silou.

Původní podoba školy „pod Radhoštěm“ – po požáru v roce 1930 byla přestavěna

Děti školou povinných bylo údajně podle farních matrik 669, třídy byly projektovány podle dochovaných plánů pro 80 dětí, při dvousměnném vyučování ve čtyřech třídách se jich tak mohlo vystřídat 640.

Následně po společném jednání byly vykoupeny pozemky pro čtyři školní budovy, a to pro školu v lokalitě pod Radhoštěm od Martina Šmajstrly z čís.p. 98, pro školu na Bystrém od Filipa Šrubaře z čís.p. 225, pro školu v Lomné od Jana Přatky (bez uvedení čísla domu) a pro školu pod Javorníkem od Josefa Mikesky z čís.p. 35.

8.března 1884 byla u C.k.okresní školní rady v Místku uzavřena stavební smlouva mezi obcí Trojanovice a stavitelským mistrem Kašparem Karlsederem z Příbora. Zadání zakázky přímo tomuto staviteli je trochu záhadné, vypadá to, že měl nějaké dobré vztahy s místeckým hejtmanstvím, protože už zadání plánů a vymáhání platby po obci působilo protekčně.

Rozpočet na všechny čtyři budovy byl 13 600 zl. a 1. září 1884 se v nich mělo začít s výukou. K tomu složil stavitel u c.k. berního úřadu kauci 1 700 zl., kterou ručil „*za dobrotu materiálu a solidárnost prací*“ ode dne převzetí po dobu jednoho roku.

Další průběh jednání v mnohém připomíná dnešní publicistické pořady typu Černých ovcí a vyvrací nostalgický pohled na kvalitně odvedenou práci našich předků. Termín výstavby dodržen nebyl, kolaudace proběhla 8. listopadu 1884, ale pro výčet závad se v nových budovách učit nezačalo. Stavby byly vlhké, ve sklepech stála voda a v kamnech se nedalo topit. Bylo nařízeno ve třídách i učitelských bytech intenzívně větrat a zároveň topit, ve škole pod Javorníkem mohlo vyučování trvat jen tři hodiny přerušované s půlhodinovými přestávkami na větrání a pro učitele musela obec pronajmout byt ve Frenštátě, za který musela zaplatit nájem 23 zl.

3. srpna 1885 proběhla rekolaudace, závad je sepsaných nespočítaně, od špatně položené střechy, prasklých klenutí ve sklepech, špatně zakrytých žump, špatných kamen, lavic, dveří, oken, podlah až po použití jiného stavebního materiálu. Např. pro základy budov bylo použito říčního kamene místo lomového, základy nebyly spojeny betonem a tak jimi protékala voda do sklepa. Stavitel navyšoval cenu, za odstranění kolaudačních

závad si nárokoval další platby a žádal vrácení kauce. Požadovaná suma vzrostla z původních 13 600 zl. na více než 18 000 zl.

Po dvou letech obec podle záznamu z 26. srpna 1887 souhlasila se zaplacením 16 000 zl. s podmínkou, že na útraty stavitele budou odstraněny vyjmenované závady. Nakonec se zdá, že z těch zdoluhavých tahanic vyšla vítězně obec, protože podle posledního protokolu týkajícího se stavby z 28. prosince 1888 se zavázala doplatit domluvenou sumu 15 800 zl. do čtyř týdnů. Stavitel Karlsreder s protokolem souhlasil. Celkem činily náklady na čtyři budovy s výkupem pozemků a pozemními úpravami 19 000 zl., z toho příspěvek státu byl 9 000 zl.

V každé škole byl samozřejmostí na svou dobu nadstandardní byt pro učitele o kuchyni, dvou pokojích a spíží rozměrově zaujímající polovinu školní budovy.

Na místa učitelů byl vypsán konkurs, ale jak velký byl zájem ze strany učitelů, není z dochovaných písemností zřejmé.

Ve škole pod Javorníkem je uveden správce školy Teodor Gerlich, pod Radhoštěm František Pěček, na Lomné Vojtěch Polach a na Bystrém Pavliska. Všichni byli zařazeni do první platové třídy, která však podle § 55 školského zákona ze 14. května 1869 měla zaručit, *„aby učitel jsa prost všelikého překážejícího mu zaměstnání vedlejšího, mohl ze vsí síly se povolání svému oddávati a aby mohl také rodinu svou dle poměrů místních vyživovati“*.

Prameny:

SOkA Frýdek-Místek, Okresní školní rada Místek
Zákoník říšský pro Markrabství moravské, Brno 1869

FRÝDEK A MÍSTEK V ROCE 1935 Z POHLEDU REGIONÁLNÍHO TISKU

Ivana Lehkoživová

Pro historika, nebo volněji řečeno pro člověka, který chce třeba i amatérsky bádát v historii, je nejdůležitější práce s historickými prameny. Velmi zajímavým pramenem je přitom tisk, protože se z něj můžeme dozvědět to, co skutečně aktuálně trápi lidi, kteří jej zrovna četli, co jim působilo radost, jaké události zrovna hýbaly světem. Také proto jsem si vybrala ke zpracování dané téma. Lákalo mne zjistit, jaký byl každodenní život lidí v mém regionu v minulosti.

Rok 1935 jsem si vybrala proto, že se mi zdál být rokem plným zajímavých událostí. Zvažovala jsem, jakou zvolit metodu. Nabízela se mi možnost postupovat chronologicky, číslo za číslem, ale obávala jsem se, že práce by mohla být příliš roztržitá. Proto jsem se rozhodla rozdělit ji do tematických kapitol.

Práci jsem tedy rozdělila do sedmi částí, které se zabývají nejdůležitějšími událostmi v kraji a jejich vlivem na život obyčejných lidí. Jednou z nich byla Výstava Bezručova kraje, o níž se mluvilo v podstatě celý tento rok, i když se konala jenom měsíc. Výrazně zasáhly do života každého občana také volby, přestože je kraj nijak bouřlivě neprožíval. Dlouho očekávané otevření nové nemocnice znamenalo pro místní obyvatele velký skok vpřed v péči o jejich zdraví. Další tři kapitoly neřeší žádnou velkou událost, zabývají se prostě tím, co ovlivňovalo a ovlivňuje život každého z nás i dnes, a to je sport, veřejný a spolkový život a bohužel i černá kronika.

Hlavním pramenem pro mne byly noviny Frýdecko-Místecký kraj z roku 1935. Pro objasnění některých dalších věcí a pro získání širšího přehledu o daném období jsem využila ještě několika publikací, jejichž názvy uvádím v závěrečné seznamu pramenů a použité literatury.

Jak tedy žili lidé ve Frýdku a Místku v roce 1935. Jinak než dnes, nebo v podstatě podobně jako dnes?

Týdeník Frýdecko-Místecký kraj

Vydavatelem novin Frýdecko-Místecký kraj byl Josef Orel, který spolu se svým otcem a bratrem vlastnil rodinný podnik zabývající se mimo jiné knihtiskařstvím. Navazoval přitom na rodinnou tradici, neboť jeho otec František získal knihtiskařskou koncesi již v roce 1877. Josef se vyučil v otcově podniku tiskařem a později spolu pracovali a podnik rozšiřovali. V roce 1910, po návratu bratra Františka z ciziny, byl název firmy změněn na František Orel a synové. Dva roky před smrtí svého otce, v roce 1925, se Josef osamostatnil.

Hlavička novin v roce 1935

Frýdecko-Místecký kraj vycházel od roku 1923 (nejdříve krátce pod názvy Frýdecký volič a pak Frýdecký kraj) do roku 1939. Jeho náklad se výrazně měnil. V roce 1929 byl náklad 700 kusů, roku 1931 to již bylo 1200 kusů. Podle hlášení okresního úřadu presidiu zemského úřadu v Brně ze dne 18.1.1935 hájil tento list zájmy strany národně demokratické a vycházel v nákladu 650 kusů. V průběhu tohoto roku začal list hájit politický směr Národní sjednocení. Náklad postupně klesal, v roce 1938 na 600 kusů a časopis vycházel už jen jako čtrnáctideník. Přestal vycházet dne 2.9.1939 údajně z technických důvodů.

V roce 1935 vycházel Frýdecko-Místecký kraj dvanáctým rokem, jeden výtisk stál 50 haléřů, roční předplatné s poštovní zásilkou pak 24 Kč. List vycházel periodicky každý týden, výjimkou bylo jen období letních prázdnin, kdy vycházela jednotlivá čísla nepravidelně. Funkci odpovědného redaktora zastával Josef Zajíc, vydavatelem a majitelem byl Josef Orel, který

taktéž zajišťoval tisk. List měl vždy čtyři strany, až na čísla, která vycházela v době nějakých mimořádných událostí, ta pak byla obvykle o list bohatší. Na první straně býval rozsáhlejší článek týkající se nějaké zahraničí či domácí aktuální problematiky, kupříkladu reakce na Hitlerovu vládu či rozbor domácí politické scény. Dále zde byla rubrika „Zprávy z týdne“ hlavně o domácí politice, tato rubrika případně pokračovala na další stranu. Pak noviny obsahovaly rubriky s názvy „Z Frýdku“ a „Z Místku“ a nějakou kratší povídku nebo básničku, hlavně od místních autorů. Větší část zadní strany pak byla věnována reklamám.

Výstava Bezručova kraje

Krajinská výstava znamenala v životě Frýdku, Místku a okolí velkou událost a navždy se stala jednou z největších kulturních akcí tohoto druhu v regionu. Zaslouženě jí tedy Frýdecko-Místecký kraj věnoval značnou pozornost. Výstavy se týkala řada článků a komentářů, které sledovaly její přípravy a zároveň byly její propagací. Takže i my se dnes můžeme dozvědět, jaké byly cíle této výjimečné akce, čeho chtěli organizátoři dosáhnout.

Výstava byla uspořádána na počest 25. výročí výstavy v Dobré a neméně důležitým jubileem bylo 600 let od připojení Těšínska k Moravě. Probíhala téměř celý měsíc, od 29.6. do 28.7. Místní veřejní činovníci jí přikládali velký význam, jednou z jejích důležitých funkcí bylo upoutat zájem celého státu na Těšínsko, zapomínaný, přehlížený a mnohým neznámý kraj, a jeho lid. Výstava také měla upozornit na nezměrné množství materiálů ze všech oborů lidského snažení, které Bezručův kraj skýtá a propagovat krajinný svéráz. Byla nejen retrospektivou historického vývoje, ale i obrazem současných poměrů a projevem národně politických a kulturních tužeb. Těšínsko bylo vždy na rozhraní kultury české, slovenské a polské, a proto si pořadatelé kladli mimo jiné za úkol upevnit československou jednotu, zúžit českopolský přátelský poměr a zdůraznit, že Těšínsko není sporným územím. Určitý význam přikládala výstavě i samotná Československá republika, o čemž svědčí to, že protektory výstavy byla ministerstva obchodu a zemědělství.

Uspořádat výstavu v tomto období bylo nesnadným úkolem zejména z hlediska ekonomického, protože výstava spadala do období dlouho trvající hospodářské tísně.

Výstaviště o ploše 50 000 m² bylo umístěno deset minut chůze od nádraží v městských sadech Svobody a na přilehlém sokolském hřišti. Původně měly být postaveny pavilony hlavní, zemědělský, živnostensko-obchodní, Vítkovických železáren, Báňské a hutní společnosti, stánky soukromých podnikatelů a stánky s osvětlením a zábavou. Později se ještě rozhodlo o postavení pavilonu města Místku, a tak ani Frýdek nechtěl zůstat pozadu. Byl tedy postaven i menší pavilon města Frýdku, který stál 6000 Kč. Kulturní, sociální, legionářské a vojenské expozice byly ve školách, hlavně ve škole Pod sovou a v zámku, všechny tyto objekty byly na Wilsonově třídě. Výstavba a úprava výstaviště musela trvat velice krátkou dobu, když uvážíme, že 15.6. noviny přinesly zprávu o rozhodnutí postavit pavilon města Frýdku a už 29.6. výstava začínala. Na úpravě výstaviště pracovaly mimo jiné i desítky nezaměstnaných. Součástí výstaviště byla i výstavní slavobrána s přilehlými pokladnami, která byla vyrobena ze dřeva a krytá doškem ve slezském slohu s nápisem „Slezsko - Bezručův kraj“.

V době výstavy byla mimořádně osvětlena Bezručova škola, Mariánský kostel a veřejná okresní nemocnice v době od devíti do desíti hodin večer. V celém městě se snažili o reprezentativní vzhled, o čemž svědčí i výzva starosty otištěná v novinách, ve které žádal o úpravu průčelí domů, hlavně v ulicích, kde se budou pohybovat návštěvníci výstavy. Mezi hlavní firemní vystavovatele patřila Báňská a hutní společnost, Vítkovické horní a hutní těžířstvo, Baťa, Moravsko-slezské elektrárny. Bylo ustaveno deset odborů, z nichž pět mělo na starost jednotlivé expozice, zbylých pět pak věci organizační. Každý odbor měl svého předsedu, který byl zpravidla významným veřejným činitelem nebo podnikatelem.

Jednou z nesporných podmínek úspěchu byla již v té době reklama a výstavní výbor si to uvědomoval. Kromě nesčetných článků zabývajících se výstavou v místním tisku, o ní psaly takřka všechny větší časopisy. O značnou část propagace se postaral rozhlas, který vysílal projevy předsednictva a protektorů výstavy, dále pak zařadil reportáž z kulturního oddělení a zejména pak

z expozice Bezručova díla a nezapomněl ani na vojenský koncert. Navíc u příležitosti větších sjezdů, které byly taktéž součástí výstavy, byl přítomen propagační vůz Radiojournalu. Kromě tohoto byly vytištěny letáky, transparenty a plakáty, které byly rozeslány po celé republice. Výstavní plakát vypracoval odborný učitel Josef Baron a jeho námětem byl vážný a upracovaný hutník s koněvkou v ruce krácející s veselejší venkovankou s klasy od Ostravy k Lysé. Spolu s těmito tiskovinami byly rozeslány diapozitivy a krátký film.

Zemědělský odbor zahrnoval velké množství oborů, a proto pracoval v 11 sekcích. Expozice zemědělského odboru byly zčásti umístěny v přírodě, kde byly na 25 arech pozemků předváděny nejen ukázky běžných plodin (okopaniny, obilniny, olejnaté plodiny), ale i pokusy s umělými hnojivy a jejich účinky. V zahradě školy Pod sovou pak byla umístěna rozsáhlá včelařská expozice. Jako vystavovatelé se také představily státní a zemědělské výzkumné ústavy, vysoké školy zemědělské a zvěrolékařské, střední a odborné školy hospodářské, lesnické a lovecké. Vystavovatelům byly zajištěny odměny ve formě čestných darů, diplomů, medailí a podobně. Tématem výstavy bylo i lukařství, družstevnictví, zemědělské pojišťovnictví, rybářství, ovocnářství, chov drobného zvířectva a jiné.

Nejúspěšnější expozicí kulturního odboru, vedeného okresním školním inspektorem Antonínem Hrozkem, byla expozice literární. V jejím rámci byla snesena veškerá literatura o Slezsku, ve Slezsku vydaná, Slezany napsaná. Největší vzácností byla výstava díla Bezručova, Čenka Ostravického a Sokola-Tůmy. Součástí kulturního odboru dále pak bylo školství, výtvarnictví, muzejnictví, folklor, numismatika, filatelie, sport, archeologie a činnost různých spolků. To vše pak s obzvláštním důrazem na Slezsko a jeho dějiny.

Průmyslová část výstavy zahrnovala všechna odvětví průmyslu zastoupená v kraji a z větší části ji zastupovaly firmy s ukázkou nabídky svých služeb. Ukázky svých prací zde však mohli předvést i učni a učnice. Těch se zúčastnilo 187 s 248 pracemi, které spadaly do 21 různých řemesel. Nejlepší práce odměnili organizátoři výstavy cenami.

Některé dny byly zasvěceny určitému tématu, například hned první den, 29. červen, byl dnem dřevařským, 6. a 7. července probíhaly dny turistické a skautské, 14. červenec byl dnem mysliveckým. Nejvelkolepějším dnem byl den Slezský, který byl jedním z nejnavštěvenějších a programově nejhezčích. Obecenstvo asi nejvíce ocenilo volbu jakési „miss“, která proběhla v jeho rámci. Soutěž „O nejšvarnější děvuchu Těšínska v národním kroji“ vyhrála Libuše Stuchlíková z Frýdku, jako cenu obdržela křišťálovou vázu a kytici růží. Hojně navštíven byl i den Frýdečanů (27.7.) a Místečanů (22.7.), protože tito odvěci rivalové si nemohli nechat ujít příležitost si zasoutěžit.

V rámci výstavy se konaly i sjezdy takřka všech politických stran a různých spolků. Nejvíce Frýdecko-Místecký kraj jako přívrželec Národní demokracie samozřejmě informoval o sjezdu této strany a označoval jej za nejlepší. Sjížděly se spolky všeho druhu, třeba hostinských, slezského učitelstva, živnostnictva a obchodnictva, řezníků a uzenářů či železničářů. Pravidelná zpestření zajišťovaly koncerty, zahajovacího koncertu se zúčastnila operní pěvkyně Zdeňka Špačková, Skalický smíšený sbor a místní orchestrální sdružení. Podnikaly se i zájezdy do Beskyd, aby se zvelebil turistický ruch a propagovala se krása těchto hor.

Výstava zaznamenala veliký úspěch a skončila velikým kulturním úspěchem. Návštěvnost přesáhla 100 000 lidí a ani po ekonomické stránce neskončila špatně. Návštěvníci výstavy nepocházeli jen z Československa, výstavu dokonce navštívily i dvě žurnalistky Holanďanky a jedna Pařížanka. Výstava se postupně demontovala a některé objekty se dále užívaly. Hlavní pavilon zakoupila Masarykova letecká liga a využívala jej jako hangár pro bezmotorová letadla. Báňský a hutní pavilon se nezboural, ale zůstal jako základ pro kuželnu, která se k němu přistavěla.

Dvoje volby

Jelikož Frýdecko-Místecký kraj byl přívržencem Národního sjednocení, všechny jeho články týkající se voleb a politiky vůbec byly laděny v duchu podpory této politické strany. Volby konané v roce 1935 byly volbami předčasnými, protože prezident rozpustil

17.4. obě sněmovny Národního shromáždění. Na tuto situaci Frýdecko-Místecký kraj okamžitě reagoval článkem nazvaným přímo Národní sjednocení. Tento rozsáhlý článek se zabýval politickou situací, jak u nás, tak i v zahraničí a přesvědčivě argumentoval ve prospěch Národního sjednocení a uvědomělého nacionalismu. Celý článek byl založen na faktech a číslech doplněných výkladem o výhodách silného národního cítění. V dalších číslech pak vycházely profily různých stran a politických skupin, ve kterých se v podstatě tvrdilo, že neexistuje žádná jiná dobrá strana kromě Národního sjednocení.

Výsledek voleb nebyl nijak příznivý pro Národní sjednocení a Frýdecko-Místecký kraj to nenechal bez povšimnutí. Hned v prvním čísle následujícím po volbách přesvědčoval voliče o nutnosti volit jinak alespoň v dalších volbách do zemských zastupitelstev. Právě proběhlé volby považoval za vítězství Němců, protože Češi se mezi sebou poprali. Všechny ostatní strany prý bojovaly proti Národnímu sjednocení, ale to přežilo.

Ani v samotném místeckém a frýdeckém okrese nedopadlo Národní sjednocení nijak dobře. Získalo zhruba stejné procento hlasů jako ve zbytku republiky. V místeckém okrese volilo asi 30 000 voličů, v okrese frýdeckém bylo voličů o něco víc. V obou okresech zvítězila Československá sociálně-demokratická strana, i když v okrese místeckém přišla oproti roku 1929 téměř o 3000 hlasů. Agráři, kteří obsadili v poslanecké sněmovně nejvíce křesel, se v místeckém okrese umístili až na pátém místě s výrazně menším množstvím hlasů než například lidovci. Poměrně silnou základnu měli v obou okresech komunisté a oproti jiným větším stranám získali ve srovnání s volbami minulými v obou okresech o zhruba 2000 hlasů víc. Jejich úspěch by se dal vysvětlit nepříliš dobrou ekonomickou situací v kraji. Naopak minimální množství hlasů oproti celkovému výsledku voleb získaly německé strany. V místeckém okrese se celkový podíl jejich hlasů pohyboval okolo 2%, ve frýdeckém už byl vyšší.

Po volbách do zemských zastupitelstev, které nedopadly pro Národní sjednocení o moc lépe než ty do poslanecké sněmovny, se už místní list vyjadřoval v tom smyslu, že Národní sjednocení neprohrálo, jen nezískalo tolik, kolik mělo. Volby do

zemského zastupitelstva z hlediska počtu získaných hlasů v obou okresech nedopadly nijak výrazněji rozdílně od voleb proběhlých o týden dříve. Ve volbách do obecního zastupitelstva volili občané okresů v souladu s dřívějšími volbami a počet získaných křesel pro jednotlivé strany byl shodný s jejich dřívějšími výsledky.

Nová veřejná městská nemocnice

Jak se můžeme dočíst ve Frýdecko-Místeckém kraji, o stavbě nemocnice bylo rozhodnuto už v období, kdy prezident Masaryk slavil své osmdesáté narozeniny, proto ji nazvali jubilejní. Se stavbou se započalo v roce 1932, ale otevření bylo několikrát odloženo především kvůli finančním nesnázím města Frýdku. Začátek stavby totiž padl do období krize a chvílemi se zdálo, že bude nutné stavbu úplně zastavit a pochybovalo se o jejím dokončení. Celkové náklady na výstavbu nemocnice a její vybavení činily něco přes šest miliónů korun. Konečné datum otevření bylo stanoveno na 1. září 1935. Jejím otevřením se vyřešil jeden z nejbolestivějších problémů kraje.

Nová nemocniční budova ve Frýdku

Budova nové nemocnice byla postavena na návrší u Mariánského kostela, stavba dominovala celému kraji a ze všech teras i místností byl nádherný rozhled po Beskydách. Nemocnici opatřili nejnovějším vybavením, a tak působila dojmem

nejmodernějšího sanatoria, hlavně ve srovnání se starou nemocnicí. Ta už v době stavby nové nevyhovovala hygienickým podmínkám. Budova pocházela z roku 1885, o 25 let později ji rozšířili o infekční pavilon, za války pak sloužila jako vojenská nemocnice. Byla umístěna ve Špitální ulici a po dostavbě nové ji přeměnili na městský chudobinec pro starší lidi neschopné práce.

Z tisku se dovídáme i o tom, jaké byly kapacity nemocnice. Do nové nemocnice se prý dalo umístit 125 pacientů, v infekčním oddělení bylo k dispozici dalších 30 lůžek, celkem tedy 160 nemocných. Personál nemocnice pak tvořilo dalších 40 osob. V suterénu byla umístěna největší část přístrojů, mezi nimi rentgen či horské slunce. Dále pak zde byla diathermie, hydroterapeutické oddělení a aurologie. Ve druhé polovině suterénu se nacházela strojovna, jídelny personálu a kuchyně. Přízemí pak zaplňovala oddělení pro muže a ženy. Každé oddělení mělo pokoje pro dva až pět nemocných, čajovnu a koupelny. V zadním traktu přízemí se nalézala správní kancelář, ordinace ambulance a čekárny.

V prvním poschodí byla ještě další dvě oddělení, operační sál, sterilizace a byty ošetřovatelek a lékařů. Nemocnici vybavili novým a praktickým nábytkem, prvotřídním instrumentářem a automatickým telefonním a signalizačním zařízením. Kromě infekčního pavilonu stála mimo hlavní budovu i stanice biologická, desinfekční a prádelna. Okolí bylo později upraveno v sad, do kterého se investovalo dalších 50 000 Kč.

Hned po otevření převezli ze staré nemocnice do nové několik vážně nemocných pacientů a k nim postupně přibývali další, takže nemocnice těsně po otevření měla 110 nemocných. Společně se změnou budovy se změnil i primář. Dosavadní primář medicínský rada doktor Richard Hradetschný odešel po pětatřicetileté praxi a čtyřiatřiceti letech v čele nemocnice. Nahradil jej MUDr. Mazala z Brna a jako druhý lékař byl přijat MUDr. Quitt a později měli přibývat další.

Otevření nemocnice se stalo velkou slavnostní událostí, v neděli 1.9. ji zástupci měst odevzdali městské veřejnosti. Slavnost se uskutečnila ve frýdecké sokolovně a jen pozvaných osob bylo přes tři sta. Postupně vystoupili se svými proslovy starosta Dokulil, dr. Zdeněk Sekera, předseda stavebního odboru, senátor Macek,

předseda kuratoria a spousta dalších. Všichni tři jmenovaní připomínali složitou cestu výstavby a doktor Sekera zdůraznil, že snad žádný městský podnik se tak těžce netvořil. Ani jeden z nich neopomněl ocenit práci dosavadního primáře Hradetschného. Na závěr oslav byl poslán telegram panu prezidentovi, protože nemocnice nesla jeho jméno a byla postavena na paměť desátého výročí založení republiky a jeho osmdesátých narozenin.

Jak Frýdečtí a Místečtí sportovali

Sport byl hned vedle kultury jednou z hlavních zábav obyvatel Frýdecko-Místecka. Sportovalo se pasivně i aktivně, a to ve všech ročních obdobích.

Zima znamenala hlavně bruslení, lyžování a sáňkování, tak jako v podstatě i dnes. Bruslení bylo v okrese snad nejlépe zorganizované a také nejvíce navštěvované. K tomuto účelu se pravidelně zaledňovalo sokolské hřiště o ploše asi 6000 m². V roce 1935 ho poprvé zalednili celé a poprvé také zřídili zvláštní oddíl pro hokej. Na tomto kluzišti Sokol také provozoval každý den krasobruslařské kursy pro začátečníky a pokročilé. Vstupné činilo 1Kč pro dospělé a polovinu pro děti. V únoru na tomto kluzišti uspořádal Zábavní odbor Sokola Místek velkou krasobruslařskou exhibici za účasti krasobruslařů z Ostravy a Prahy. Účinkoval zde také nejlepší československý krasobruslař akrobat M. Jindřich z Prahy, který provedl akrobatické skoky přes stoly, sudy a podobně. Pro tento den bylo vstupné zvýšeno na 3Kč pro dospělé a 1Kč pro děti.

Sokol také pořádal lyžařské zájezdy, ty se konaly vždy, když k tomu byly vhodné podmínky. Na místě pak byli všichni rozděleni do skupin podle vyspělosti. Za rok provedl Sokol takových zájezdů zhruba dvanáct s průměrnou účastí okolo dvanácti lidí na jeden zájezd. Sokol organizoval i zájezdy na profesionální zájezdy a to například v únoru do Tater na mezinárodní lyžařské závody. Od listopadu existoval ve Frýdku i hokejový klub, za který hráli vojíní cyklistického praporu.

Poměrně hodně oblíbené a hojně navštěvované byly různé bojové sporty. V tomto oboru reprezentoval město zejména klub S.K. Ostravica a to v zápase řecko-římském a v boxu. S boxem

Ostravica teprve začínala, takže v tomto roce žádných výraznějších úspěchů nedosahovala a častěji prohrávala než vyhrávala. Během roku s přibývajícími zkušenostmi jejich forma vzrůstala. V zápase řecko-římském už byla zkušenější a hrála už utkání o mistrovské body. Zápasy se konaly v místecké sokolovně nebo ve staré radnici, vstupné bývalo velice nízké.

Dalším oblíbeným sportem byla cyklistika, která se provozovala nejen na úrovni profesionální, ale hlavně měla funkci rekreační a samozřejmě dopravní. Cyklistický odbor S.K. Ostravica pořádal často cyklistické závody, které byly obvykle obohaceny ještě o další program. Největším cyklistickým závodem na území kraje byl „Velký silniční závod o putovní pohár města Frýdku“. Druhý ročník tohoto závodu se uskutečnil 22. dubna 1935 za účasti různých klubů nejen z Československa, ale i ze zahraničí. Zúčastnili se borci z Prahy, Ostravy, Olomouce, Kroměříže, Prostějova a Vídně. Trať vedla z Místku přes Palkovice a Chlebovice zpět do Místku. Stejně jako v zimě se podnikaly zájezdy na lyžařské závody, v létě se podnikaly zájezdy na závody cyklistické, kam se samozřejmě účastníci dopravovali na kolech.

Největší množství sportovních klubů se samozřejmě zabývalo fotbalem, tehdy ještě psaným se dvěma „o“. Svě fotbalové mužstvo měla S.K. Ostravica, jejíž fotbalisté hráli i se zahraničními kluby. V červnu sehráli utkání s amatérským mistrem Rakouska F.K. Rasensportfreunde Wien, který měl v sestavě i mezinárodní hráče. Raritou bylo meziměstské utkání s Orlovou, kdy obě města reprezentovali hráči vždy ze dvou klubů. Za Frýdek hrál kombinovaný tým složený z hráčů SK Ostravica a SK Karlova Huť. Hrály se i zápasy mezi Frýdkem a Místkem. Největší senzací tohoto roku bylo utkání pekařů proti kominíkům konané 20. října.

O pohyb obyvatelstva se asi nejvíce staral tělocvičný spolek Sokol, který kromě organizování činností již zmíněných pořádal i různé tělocvičné besídky. Na nich většinou vystupovaly děti s různými nacvičenými čísly. V tomto roce navíc oslavil frýdecký Sokol čtyřicet let od svého založení.

Pěstovaly se i méně populární sporty jako odbíjená, tenis či stolní tenis, ve kterém byla obě města již tehdy relativně úspěšná. Protože okolí Frýdku a Místku je hornaté, provozovala se

hojně i turistika. Paradoxně největších úspěchů dosahoval Místek v sportu, který ani tak moc sportem není, a to ve hře šachy. Šachový klub Místek vyhrál ostravskou skupinu II. třídy a souperil i o postup do třídy první.

Veřejný spolkový život

Nejčastější a nejnavštěvovanější kulturní událostí, jak vysvítá z listování tiskem, bylo divadlo. Přestože ani Frýdek ani Místek neměli vlastní budovu divadla ani divadelní soubor, konala se zde divadelní představení poměrně často a pravidelně. Jako divadelní sál sloužil Národní dům v Místku, případně pak frýdecká sokolovna. V Národním domě se pravidelně hrála představení Národního divadla Moravskoslezského, která si mohli občané předplatit. Kromě tohoto předplaceného cyklu se hrála spousta dalších představení, v podání místních ochotníků nebo dětí. Repertoár byl velice pestrý, hrály se veselohry, hry s vážnější tematikou, operety a opery. Pravděpodobně nejúspěšnější hrou, která se hrála v roce 1935, byla hra „Na tý louce zelený“, ta se hrála v několika reprízách a při všech byl vyprodán sál.

Konaly se také koncerty, i když už ne v tak hojně míře jako divadlo. V tomto roce oslavil své dvacetileté výročí Skalický smíšený sbor, nejlepší sbor z okolí. Frýdek navštívil také světový mistr proslavený král houslí Váša Příhoda, který vystoupil v sále frýdecké sokolovny. Jeho koncert se mohl chlubit velkou návštěvností a byl asi největší hudební událostí roku. Koncerty pořádali i zahraniční interpreti, například v červenci ruský basista a komorní pěvec D'Arin Beljamin. S velkým úspěchem se setkal Sbor donských kozáků.

Plesová sezóna rozhodně nebyla jednotvárná, konal se například ples hasičský, lovecký či textilních dělníků. Jedním z nejúspěšnějších se stal ples lovecký, tak jako v dřívějších letech, legionářský ples také zaznamenal veliký ohlas. Sokol uspořádal šibřinky, jejichž tématem byla pohádka, které odpovídala i bohatá výzdoba sálu. Zúčastnilo se asi 70 masek. Masopust zakončily masopustní dětské radovánky konané v přeplněném sálu frýdecké sokolovny.

Jednou za čas se pořádaly i módní přehlídky, jednou z nich byla i přehlídka v říjnu, tu uspořádal ženský odbor Národního sjednocení. Na přehlídce předvedly různé firmy své modely pro děti a dámy. Po ní následovaly ještě taneční a hudební čísla. Výtěžek z tohoto večírku věnovali na nakoupení vánoční nadílky pro nezaměstnané.

Náměstí 28. října v Místku

Ve Frýdku, Místku a okolí fungovalo velké množství různých spolků s různým zaměřením. Kromě toho nejznámějšího a také asi nejvšeobecněji zaměřeného Sokola, stojí za zmínku i Klub esperantistů. Ten totiž pořádal poměrně hodně kursů pro veřejnost jak pokročilou, tak i pro začátečníky. Aktivně se také angažoval zejména v přípravě výstavy spolek Přítomnost, sdružení přátel a kultury, jenž také pořádal oblíbené Debatní večery.

„Černá kronika“

Frýdecko-Místecký kraj přinášel i zprávy týkající se různých krádeží, nehod, sebevražd či jiných neštěstí, která se udála v kraji. Nejfrekventovanějšími zprávami byly ty o krádežích a některé z nich určitě stojí za zmínku. Například spor dvou mužů, bývalých přátel, který vyústil až v pokus o okradení jednoho z nich. Karel

Grygar dostal úrazovou rentu v hodnotě 11 000 Kč a okamžitě po obdržení peněz začal rychle utrácet. Svému kamarádovi vnutil 100 Kč a po několika měsících je po něm chtěl nazpět. Kamarád je však vrátit nechtěl, a tak se jej Grygar pokusil oloupit, když si na poště vybíral důchod. Pokus byl neúspěšný a vše vyústilo ve vzájemnou potyčku. Že lidé kradli opravdu všechno, potvrzuje případ vloupání k domkářce Jirouškové z Bašky, kdy ji zloděj odcizil maso a slaninu za 770 Kč. Četnictvo hned následujícího dne vypátralo zloděje v osobě jistého Lukeše ze Starého města, jehož manželku přistihlo při vaření ukradené slaniny.

K tomu, abyste přišli o některou ze svých věcí, stačila malá chvilka nepozornosti, o čemž se přesvědčila Marie Krejčí z Místku. Ta si položila kabelku na břeh řeky a šla si jen umýt nohy a když se vrátila, kabelka už byla pryč. Jiného mladíka okradli v momentě, kdy usnul na lavičce v parku. Přišel o klobouk a zápisník s důvěrnými záznamy. Kradla se i zvířata. Jisté chalupníci kdosi odcizil kohouta a podstrčil jí starou slepici. Na krádeže si stěžovali i zahrádkáři, kterým lidé kradli ještě nezralé ovoce nebo dokonce celé rostliny i s kořeny.

Ani kostel nebyl některým zlodějům svatý, a tak se nezdráhali ukradnout pokladničku i s milodary. Nejčastějším objektem krádeží však byla kola, zprávu o krádeži nějakého kola přinášel Frýdecko-Místecký kraj nejméně jednou v měsíci. Kradla se kola volně opřená o budovy nebo i postavená uvnitř. Jednomu chlapci ukradli kolo postavené na chodbě školy hned během první vyučovací hodiny. Zlodějů kol bylo hodně, takže ve chvíli kdy se četnictvu podařilo vypátrat nějakého nebo nějakou dílnu na předělávání kradených kol, byla tu okamžitě nová krádež.

Zprávy o sebevraždách se vyskytovaly také hojně. Objevilo se několik případů, kdy lidé, hlavně muži skákali pod vlak. Nejvíce pak mladíci kvůli nešťastné lásce nebo z důvodů zcela neznámých. Spíše výjimečným případem byl skok pod vlak otce rodiny, který tento čin spáchal po smrti své manželky. Pokud se objevila zpráva o pokusu o sebevraždu u žen, pak to ve velké procentě případů bylo otravou lysolem. V únoru zvolila 46letá žena způsob sebevraždy oběšením. Obvyklejší byly zprávy o sebevraždě mladých lidí, a tak jistou raritou bylo oběšení 77letého krejčího Aloise Krčmáře. Autor

článku poněkud cynicky poznamenal, že „ve svém vysokém věku by se dočkal brzy přirozené smrti a nepotřeboval tak pospíchat na věčnost“.

Děly se i různé podvody, jako například ten popsáný v článku „Historie se starým koněm“. Rolník Zágora chtěl zastřelit starého a nemocného koně zděděného po otci, nechtěl to však udělat sám, a tak koně prodal za 160Kč Badurovi, který slíbil, že koně zastřelí. Neučinil tak a prodal jej dále za 280Kč Hořínkovi, ani u něj se kůň moc dlouho nezdržel, ten jej totiž prodal za 350Kč překupníkům Trčkovi a Papežovi. Ti nakonec podvedli rolníka Valíčka, když mu koně prodali za 700Kč a nového zdravého koně. Starý kůň však po několika hodinách posel následkem požití velkého množství drog.

Příběhem jako z červené knihovny byla milenecká tragédie na Místecku. 32letý hutní dělník bez zaměstnání Petr Novobilský spáchal dvojnásobný pokus o vraždu na své bývalé milence 23leté Marii Horákové a jejím nynějším příteli Oldřichu Kožušníkovvi. Ti se vraceli z poutě ve Staříči do Místku, na cestě je překvapil Novobilský, který po nich okamžitě vypálil několik ran z browningu. Ji zranil těžce na krku a obličej, jeho jen lehce do ramene. Sám pak utíkal domů, kde na příchod četnictva zareagoval střelou do spánku. Všichni přežili a Novobilský byl za svůj čin odsouzen na osm měsíců žaláře.

Za rok 1935 vznikly v kraji i nějaké požáry. Většina z nich byla malého rozsahu a nevyžádala si oběti na životech. Nejvíce lidí uhořelo při požáru velkého stohu slámy za Mariánským kostelem. Ve stohu slámy přespávalo několik chudáků, počet uhořelých lidí se pohyboval okolo pěti až šesti, jejich totožnost nebyla zjištěna. Požáru využili někteří i ve svůj prospěch, jedna služebná svou neopatrností zavinila požár a využila nastalého zmatku k okradení svého zaměstnavatele.

Stávaly se i dopravní nehody, většina z nich však neměla žádné horší následky než poškození majetku některého z účastníků. Kuriozitou byl článek nazvaný „Motocykl bez jezdce“. 26. dubna jel Příborskou ulicí motocyklista a ztratil výfuk. Vrátil se pro něj a když pak spouštěl motor, motocykl se mu vyškubl a jel sám 9m po ulici rovně, dalších 12m pak jel převrácený na levý bok, než se

zastavil. Častější než srážky automobilistů byly srážky cyklistů, ani jedna z nich neskončila pro žádného účastníka hůř než pokřiveným kolem a několika odřeninami.

Závěr

Nahlédli jsme do života obyvatel Frýdku a Místku. Prošli jsme jej z různých stran, z různých pohledů a myslím, že můžeme říci, že lidé tenkrát žili dosti podobně jako my dnes. I charakter novin Frýdecko-Místecký kraj je velmi podobný dnešnímu regionálnímu tisku jaký představují Region Frýdecko-Místecko či Noviny Kamelot.

Prameny a literatura:

Frýdecko-Místecký kraj, ročník XII, 1935

Bezručova výstava (katalog). Frýdek 1935.

Historický místopis Moravy a Slezska 1848 - 1960. Sv. 15 (okresy Frýdek-Místek, Český Těšín)

Hranický, J.: Historie knihtiskáren ve Frýdku-Místku. Frýdek-Místek 1978. (rukopis, uloženo v SOKA ve Frýdku-Místku)

Janda, M.: Knihhtisk ve Frýdku-Místku. Opava 1998. (bakalářská diplomová práce, uloženo v SOKA ve Frýdku-Místku)

700 let Frýdku-Místku. Frýdek-Místek 1965.

OKRAŠLOVACÍ SPOLEK VE FRÝDKU

Kateřina Lepíková

„Proč nikdo neupraví prostranství před nádražím? Proč nejsou dosud odstraněna volební hesla z mnohých domů? Proč není mnoho různých zákoutí oseto alespoň trávou? Kdo rozhojní počet laviček v sadech? Kdo nadchne obyvatelstvo města pro vkusnou květinovou výzdobu domů a zahrádek? – Může to být právě okrašlovací spolek, pokud jej podepře široká veřejnost a všichni, kdož dosud měli odvahu jen kritizovat!“ Tato rozhořčená slova pronesl na ustavující valné hromadě Okrašlovacího spolku ve Frýdku člen přípravného výboru odborný učitel Vladimír Škuta před 60 zúčastněnými. Přitom ale jedním dechem dodal, že nelze popřít, že kritikové mají pravdu. Stav města se zřejmě od roku 1914, kdy o něj přestal pečovat Verschönerungsverein, velmi zhoršil. Skupina nadšenců zřejmě pochopila, že ke zlepšení situace ve městě jen kritika nestačí, a proto se rozhodla založit nový spolek.

Ustavující valná hromada Okrašlovacího spolku ve Frýdku se konala 25. 2. 1934 v zasedací síni Městského úřadu ve Frýdku. Duší celého tohoto podniku se stal, jak už je z výše uvedené zmínky patrné, Vladimír Škuta. Ten si vyžádal stanovy od Okrašlovacího spolku v Místku, upravil je a nechal schválit Zemským úřadem v Brně, což se stalo 5. 2. 1934. Aby byla účast na valné hromadě co nejhojnější, nechal natisknout 350 pozvánek, které zaslal majitelům domů a korporacím, a navíc provedl i tiskovou propagaci ve Frýdecko-Místeckém kraji.

Náplní této valné hromady bylo mimo jiné také schválení stanov, přijímání členstva, volba výboru a seznámení se s úkolem spolku. Ten byl podle slov odborného učitele Vladimíra Škuty opravdu nesnadný: *„okrašlovati a zvelebovati Frýdek a jeho okolí, buditi všude smysl pro přírodu a lásku ke všemu krásnému, podporovati pěstování květin dětmi i dospělými, chrániti přírodu, chrániti významnou domácí květenu, jakož i geologické a krajinské zvláštnosti, činiti opatření proti znesváření města i Nových Dvorů, chrániti lidové umění, pečovati o zlepšení komunikace, veřejného*

zdravotnictví, čistoty, starati se o to, by návštěva města hosty a cizinci byla podporována a aby pobyt ve městě byl příjemnější.“

Prostředky na všechnu tuto náročnou činnost, jak vyplývá ze stanov spolku pro okrašlování a ochranu domoviny (nezkrácený název spolku), měly plynout z členských příspěvků, darů, subvencí a veškerých zákonem přípustných podniků, které by mohly spolku jakkoli posloužit. Například z pořádání schůzí a přednášek týkajících se náplně spolku, vydávání pohlednic, a různých agitačních tiskopisů, pořádání zábav, divadelních představení, koncertů a jiných akcí.

Řádným členem spolku se mohl stát každý, kdo se rozhodl podporovat spolek v jeho činnosti a plnit spolkové stanovy a kdo zaplatil roční příspěvek nejméně 5,- Kč, zakládající člen potom alespoň 200,- Kč. Podle spisu adresovaného Okresnímu úřadu ve Frýdku bylo 14 členů zakládajících a 60 přispívajících. Hned v následujících letech však počet členů výrazně vzrostl. Ve spise z 1. 4. 1937 Okrašlovací spolek udává 230 členů. V souladu se stanovami byl také na ustavující valné hromadě zvolen devítičlenný výbor, který na výborové schůzi konané 12. 3. 1934 v kavárně Radhošť zvolil tyto funkcionáře: předsedu – odborného učitele ve Frýdku Vladimíra Škutu, místopředsedu – ředitele živnostenských škol ve Frýdku Jana Kuzníka, jednatele - městského tajemníka ve Frýdku Dominika Gurňáka aj.

Na výborové schůzi 12. 3. 1934 si představitelé spolku vytýčili konkrétní úkoly. První z nich byl projekt úpravy před tkalcovskou školou. Rozpočet na tento podnik činil 5600,- Kč. Podle zápisu ze schůze konané 23. 3. 1934 se členové dohodli takto: *„Aby úhrada nečinila potíže ihned u prvního našeho kroku do života, usneseno, že všichni přiloží ruku k dílu, aby se toto podařilo.*“ Někteří prováděli sbírku na Wilsonově třídě, jiní už sháněli dělníky, vytyčovali terén, objednávali sazenice, aby se hned po Velikonocích mohlo začít sázet. Ze zápisu z následující schůze výboru se už dovídáme, že prostranství před tkalcovskou školou bylo vkusně upraveno a s ředitelstvím školy dohodnuto, aby školní mládež občas prováděla polévání tohoto prostranství vodou. Z dalších úspěšně splněných úkolů je třeba jmenovat úpravu prostranství u pomníku pana prezidenta, dále u domu

právozářečného měšťanstva, úpravu okolí nádraží a postavení reklamního plotu. Veřejné odevzdání třešňové aleje a stromořadí na Černé cestě našlo svoji odezvu i v tehdejší tisku. Tuto událost, která byla naplánována na 28. října 1934, zahájil předseda Okrašlovacího spolku ve Frýdku Vladimír Škuta. Po svém projevu odevzdal první ovocnou alej na Těšinsku „do péče a ochrany veřejné“. Stromečky ozdobené ve státních barvách nesly tabulky s nápisy: „Prosíme, šetřte nás!“ a „Děkujeme Vám, že jste nám neublížili.“ Přímo ze slavnosti byl poslán pozdravný telegram panu prezidentovi, podle něhož byla alej nazvána Masarykovou. Celá akce byla ukončena národní hymnou a procházkou touto alejí. Také ulice Střelníční se brzy dočkala vysázení 200 třešňových stromů.

Odevzdání třešňové aleje na Černé cestě veřejnosti

Z dalších úspěšných a také nákladných akcí musíme jmenovat úpravu okolí Novákova domu, která stála 5784,50 Kč, úpravu prostranství u Římských lázní v hodnotě 6500,- Kč. Dále pak ve spolupráci se Spolkem pro povznesení poutí se členové Okrašlovacího spolku ve Frýdku pustili do zvelebení okolí Mariánského kostela. Jednalo se o přestěhování prodejních stánků z Mariánské ulice na Lískoveckou a Pražmovou a celkovou regulaci Mariánské ulice. Tento krásný kout Frýdku je dodnes navštěvován poutníky ze širokého okolí a je tedy jakousi vizitkou města. Další akcí bylo zřízení botanické zahrady. Ta původně měla

stát v zahradě Bezručových škol, aby v ní mohla studovat i školní mládež. Nakonec ale bylo navrženo, aby byla umístěna v sadech Svobody, kde bude přístupná veřejnosti „a chráněná od případných škůdců, ježto v tomto sadě bývají stále lidé, kdežto v uzavřené školní zahradě, kde by nebylo nikoho v dohledu, by se škůdci spíše vyskytli.“ O něco později ve výše zmíněné zahradě Bezručových měšťanských škol bylo zřízeno krásné alpinium a vodní tůň.

Nelze opomenout také pořadatelskou činnost. Spolek byl koncem září roku 1935 (a později ještě v roce 1939) iniciátorem ovocnické výstavy konané ve výstavním paviloně v sadech Svobody. V knize zápisů ze schůzí se dočteme, že měla velký „morální i finanční úspěch a že ji navštívilo asi 3000 osob“. Výstavní brána, která byla k tomuto účelu pořízena, byla věnována Sportovnímu klubu Ostravice ve Frýdku-Místku, kde bude stát na hřišti jako upomínka na krajinskou výstavu. („Okrašlovací spolek, který má mnoho jiných starostí zbavil se darováním brány nákladného jejího udržování.“) V průběhu těchto výstavních dnů si návštěvníci zvykli na večerní koncerty, proto se Okrašlovací spolek (po místeckém vzoru) pustil i do organizování koncertů, které se měly konat od května do září vždy každý druhý týden v pátek.

Upozornění!
V pátek dne 31. července 1936
vojenský koncert
Okrašlovacího spolku ve Frýdku
v sadech Svobody

Začátek o půl 8, konec o půl 10. hod.
Při koncertu bude veřejnosti odevzdáno Okrašlovacím spolkem nově provedené rozšíření osvětlení v sadech. Rozšíření osvětlení umožnil všem dobře známý frýdecký lidumil MUDr. Robert Toff, z jehož odkazu, který věnoval Okrašlovacímu spolku, bylo toto provedeno.
V pavilonu v sadech Svobody bude při této příležitosti poprvé zavedeno restaurační zařízení, které vřele tímto návštěvníkům koncertu doporučujeme.
Vstupné na koncert jak obvykle pouze 1 Kč.

obrátek Jm. Vojta, Frýdek

Pozvánka na vojenský koncert

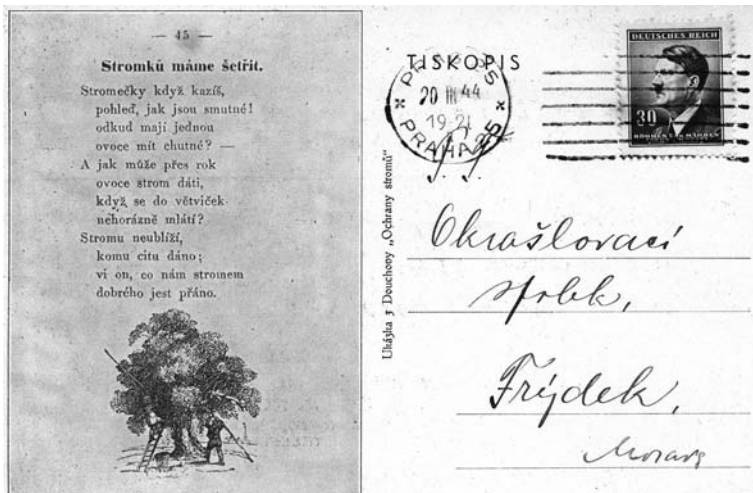
Na těchto koncertech byla ochotna vystupovat vojenská hudba nebo Hasičská hudba Karlova hut' za poplatek 250 Kč. Aby na tyto koncerty nemusel spolek doplácet, žádal o podporu jednak u Městské rady ve Frýdku, aby jednotlivé koncerty dotovala částkou 30 Kč, jednak organizoval předprodej vstupenek s cílem zajištění koncertů. Dlužno říci, že o ně nebyl velký zájem, z 10 plánovaných se zrealizovalo pouze 7. Proto Okrašlovací spolek ve Frýdku nasměroval svoji činnost poněkud jiným směrem.

Roku 1937 (nato ještě jednou roku 1939) vypsal soutěž o nejkrásnější fotografii města a okolí. Později předseda spolku požádal ministerstvo pošt a telegrafů o povolení, aby vítězná fotografie mohla zdobit přední stranu korespondenčního lístku. Nezůstalo pouze u fotografické soutěže, obyvatelstvo města bylo také vyzváno k soutěži o nejkrásnější výzdobu oken slovy: *„Ozdobme okna svých příbytků květinami! Zelená, svěží tato dekorace zpestří ráz domů, zmizí únavná jednotvárnost a nehezké často průčelí se ukryje. Popřejme této krásné přírodě místa u svých příbytků, ve svých oknech, na pavláčkách, balkonech, verandách i v arkýřích!“*

Kromě výše uvedených viditelných akcí vykonal Okrašlovací spolek ve Frýdku obrovské množství té méně viditelné, „mravenčí“ práce. Jednalo se například o neustálé odstraňování nevkusných plakátovacích tabulí ve městě, doporučování úpravy soukromých pozemků a zahrad, zajišťování lavic, kbelíků na papír či dobrého elektrického osvětlení pro frýdecké sady, provádění pravidelného postřiku ovocných stromů, zřízení dětského hřiště a postupnou úpravu sadů Komenského podle projektu architekta Waltra. Navíc každoročně členové spolku zaslali všem správám škol přípisy, v nichž byla mládež poučována, *„že nemá ničit přírodu trháním květin, lámáním stromů, poškozováním ptáčích hnízd či jiným způsobem.“*

Toto velmi plodné období trvalo do vypuknutí války. Na sklonku roku 1939 nastalo mnoho změn. Předseda spolku Vladimír Škuta byl 1. září 1939 odveden gestapem do vězení a téměř po celou dobu války nemohl vykonávat funkci předsedy. V té době jej zastupoval místopředseda spolku Ing. Zdeněk Pittermann, vládní rada a ředitel Státních lesů ve Frýdku. Jak těžké

to bylo období, přesně vystihuje citace zápisu ze schůze konané v dubnu 1946: „Byla válka. Dbalo se co nejméně zkrášlování, když duněla děla a ničila vše, ať památky kulturní nebo přírodní.“

Tiskopis členského průkazu

S prodlužováním války se postupně nedostávalo mužů jako pracovních sil a byl také nedostatek osazovacího materiálu. To bylo také důvodem, proč činnost spolku nemohla být vyvíjena v takové síle jako před válkou, a navíc politická situace u nás byla taková, že spolek raději upustil od schůzování. Poslední valná hromada spolku se proto konala 5. 6 1941.

Se založenýma rukama však členové spolku neseděli. Ve spolupráci s komisí pro zvelebení města, která byla na obci ustavena v roce 1942 pročistili například sad Komenského, upravili svah k domu právovárečného měšťanstva, zrušili některé staré chodníky, obnovili trávníky, upravili svah pod kostelem sv. Jošta, rozšířili alpinium v tehdejší sadu Horsta Wessela a v neposlední řadě prováděli přípravné práce na úpravě prostranství před nádražím. V letních měsících roku 1943 prováděl Památkový úřad v Brně soupis památností a starých stromů města Frýdku. Okrašlovací spolek ve Frýdku se také zavázal, že v roce 1944

všechny významnější památky vyfotí a kopie zašle výše zmíněnému Památkovému úřadu v Brně.

Ze zápisu valné hromady konané 4. února 1944 vyplynulo, že řady Okrašlovacího spolku v průběhu války navždy opustilo 19 členů. 39 členů německé národnosti odmítlo platit příspěvky, proto byli vyškrtnuti ze seznamu členů, odstěhovalo se 23 lidí, takže z celkového počtu 239 členů před válkou, jich zůstalo pouze 130. Okrašlovací spolek ve Frýdku se dosti těžkopádně vzpamatovával ze všech těchto válečných událostí. „*V nové vlasti nebudeme státi opodál práce, nýbrž přiložíme ruku k dílu. A proto také dnes se scházíme, abychom bez dlouhých řečí nastínili nejdůležitější program pro jarní a letní období, abychom si vyhrnuli rukávy a abychom se pustili do práce.*“ Těmito slovy se opětovně zvolený předseda spolku Vladimír Škuta snažil vyburcovat členy k nové práci a činnosti na schůzi konané dne 12. 4. 1946, ale jak se jim podařilo vytyčený program plnit, to se už nedovíme, protože tímto dnem záznamy v Knize zápisů ze schůzí končí. Pouze z korespondence s Okresním národním výborem vyplývá, že se až do roku 1950 konaly valné hromady. V tomtéž roce vyšel výnos ministerstva vnitra, který nařizoval provést revizi spolků s cílem „*zjednodušit spolkové poměry likvidací spolků, které buď buržoazním charakterem nebo nesprávným ideovým podkladem svého účelu roztríštějí spolkový život a jsou brzdou na cestě k socialismu.*“ Přestože zpráva z revize oznamuje, že „*postoj spolku a jeho funkcionářů k lidově demokratické republice je bezvadný a další trvání a činnost spolku jsou odůvodněny,*“ bylo Okresním národním výborem ve Frýdku-Místku navrženo přičlenění spolku k Jednotnému svazu českých zemědělců v Místku. To se projednávalo na schůzi z 10. 3. 1951. Přestože při dlouhé diskusi zazněly hlasy, že spolek by městu dokázal sloužit lépe jako samostatný, 9 z 12 přítomných hlasovalo pro přičlenění. Spolkové jmění ve výši 309,- Kč bylo převedeno na Jednotný svaz českých zemědělců.

Tak byla tedy ukončena samostatná činnost Okrašlovacího spolku ve Frýdku ke škodě všech Frýdečanů a návštěvníků tohoto krásného města. Jejich práci můžeme uzavřít opět citací ze zápisu ze schůze konané 4. 2. 1944: „*Musím zdůraznit, že vždy bylo nám*

dopřáno získati pro spolupráci lidi dobré vůle, kteří jedině umožňovali prováděti bohatý program. Kdo po nás pročte si zápisy všech těch schůzí, sezná, jak kdo se přičiňoval.“

Prameny:

SOkA Frýdek-Místek, Okrašlovací spolek ve Frýdku, Kniha zápisů o schůzích Okrašlovacího spolku ve Frýdku a korespondence Okrašlovacího spolku ve Frýdku.

VÝVOJ BAVLNÁŘSKÉHO A VLNAŘSKÉHO PRŮMYSLU V POBESKYDÍ V LETECH 1945-1948

Alexander Širc

Dekrety prezidenta republiky číslo 5/1945 a 108/1945 Sb. o zabavení majetků Němců, zrádců a kolaborantů a dekret číslo 100/1945 Sb. o znárodnění se staly právním podkladem pro převod velkého množství průmyslových závodů do vlastnictví státu po druhé světové válce. V textilním průmyslu se tak majetkem státu stalo značné množství různě velkých podniků, od téměř řemesnických dílen až po dokonalé více sektorové kombináty s přádelnami, tkalcovnami, úpravami a barevnami. Ve všech těchto podnicích bylo v českých zemích k 1. 11. 1946 zaměstnáno přes 85 tisíc osob (58,9 %).¹ V odvětví však zůstal zachován vliv soukromého sektoru, ve kterém bylo k témuž datu v českých zemích zaměstnáno 58 800 osob (40,7 %).² Soukromý sektor tvořily tkalcovny bavlny do 500 zaměstnanců, přádelny, tkalcovny vlny, hedvábí a umělých vláken, podniky pro výrobu kobereců, pokrývek, krajek a prýmků do 400 zaměstnanců, zušlechťovny textilu, tiskárny a textilní kombináty do 200 zaměstnanců.

Po osvobození vykonával stát v politickém okrese Místek správu nad deseti ze čtrnácti podniků bavlnářského průmyslu. V sedmi případech šlo o firmy, jejichž majitelem byl podnikatel německé národnosti; zbytek pak tvořily podniky, které byly během nacistické okupace arizovány. Jednalo se o tyto podniky:

1. Jan Elzer, přádelna bavlny, mechanická tkalcovna, barvírna, úpravna, bělidlo a cihelna, se sídlem v Místku. Po osvobození závod tvořila jemná přádelna bavlny (17 630 vřeten), mechanická tkalcovna (508 stavů), úpravna a cihelna. V roce 1943 pracovalo ve všech provozech podniku v průměru 356 osob. K 5. květnu 1945 bylo v textilních provozech zaměstnáno 144 osoby, v cihelně 18.³
2. Franz Herber, továrna na bavlněné zboží, se sídlem v Místku-Sviadnově. Jednalo se o mechanickou tkalcovnu s 330 stavy, přičemž na konci války jich bylo v provozu 130. Průměrný

- počet zaměstnanců v roce 1943 byl 120 osob, stav k 5. květnu 1945 byl 97 osob.⁴
3. Karel Herliczka, mechanická tkalcovna, bělidlo a úpravna, se sídlem v Místku. Průměrný počet zaměstnanců v roce 1943 činil 74 osoby, stav k 5. květnu byl 55 osob. Součástí podniku bylo bělidlo a úpravna v Rožnově pod Radhoštěm. Rozhodnutím protektorátních úřadů byl provoz v tomto pobočném závodě v roce 1943 zastaven a nebyl obnoven ani po válce.⁵
 4. Rudolf Tauchmann, výroba textilního zboží po továrensku, se sídlem ve Frýdku. Šlo o mechanickou tkalcovnu stavů, kde bylo v roce 1943 zaměstnáno v průměru 56 osob. K 5. květnu 1945 zde bylo zaměstnáno 23 osob.⁶
 5. František Kirchhof, bělidlo, úpravna a mercerisační ústav, se sídlem v Raškovících. Průměrný počet zaměstnanců v roce 1943 byl 121 osob, stav k 5. květnu 1945 činil 47 osob.⁷
 6. Karl Gebauer, mechanická tkalcovna, se sídlem v Čeladné. Před válkou byla tkalcovna vybavena cca 160 mechanickými stavy a pracovalo zde 128 osob, do 31. prosince 1944 klesl stav osazenstva na 30 osob.⁸
 7. Tichavská přádelna Parma a spol., akciová společnost, se sídlem v Tiché. Při modernizaci strojního vybavení v roce 1942 stoupl počet vřeten na konečný stav 7.520 vřeten. O rok později (v roce 1943) zde bylo zaměstnáno v průměru 170 osob.⁹
 8. A. Landsberger, první slezská přádelna bavlny, tkalcovna, bělidlo a úpravna, se sídlem ve Frýdku. V roce 1943 činil průměrný stav zaměstnanců 481 osob. Po osvobození byla v provozu jemná přádelna bavlny (42 880 vřeten), odpadová přádelna (2 400), dvě tkalcovny (1 097 stavů), bělidlo, barvírna a úpravna bavlněného a umělohedvábného zboží. Mimo provoz zůstaly dvě tkalcovny a přádelna lnu. K 5. květnu 1945 pracovalo ve všech provozech podniku 175 osob.¹⁰
 9. Textilní závody Burschik a spol., se sídlem v Místku. Podnik se skládal s odpadové přádelny bavlny s cca 5 400 vřeteny, mechanickou tkalcovnou s 635 stavy a úpravnou. V roce 1943

bylo ve všech provozech podniku zaměstnáno v průměru 343 osob, v květnu 1945 pak 231 osoba.¹¹

10. Textilní závody Burschik, Ladek a spol., se sídlem ve Frýdku. Po osvobození zůstala v provozu pouze přádelna bavlny (cca 34 750 vřeten) a sklárna, provoz v mechanické tkalcovně byl obnoven až v roce 1946. Průměrný počet zaměstnanců v roce 1943 byl 172, v květnu 1945 pak 141 osoba.¹²

Frýdek – tovární čtvrť

Situace v těchto podnicích nebyla po osvobození jednoduchá. Při osvobozovacích bojích byla nejvíce poškozena budova přádelny lnu firmy A. Landsberger v Místku, která byla ustupujícími německými jednotkami zapálena. K rozsáhlým škodám na nemovitém majetku došlo rovněž u firem J. Elzer (zničen rezervoár vody) a Karel Herliczka (vážně poškozen tovární komín). Tovární objekty zbývajících textilních firem nebyly výrazněji poškozeny (zpravidla se jednalo o rozbitá okna, vydrancované kanceláře a poničené strojní vybavení závodů). Jak vyplývá z hlášení národních správců, daleko větší škody vznikly firmám ztrátou (odcizením) surovin a hotového zboží. Zde si je třeba uvědomit, že jak vlastníci, tak řídicí aparát těchto firem byli Němci, kteří před blížící se frontou uprchli do Německa. S sebou si

většinou odnesli jak cenné papíry a finanční hotovost podniků, tak hotové zboží. Využili přitom nařízení okupačních úřadů z počátku roku 1945, podle něhož musely frýdecké a místecké firmy skladovat své zásoby surovin a hotového zboží ve vnitrozemí protektorátu (Telč, Chrudim, Nový Hrozenkov). Určité množství surovin a hotového zboží odebrala po osvobození města pro svou potřebu sovětská armáda, aniž by jej uhradila. Například národní správa firmy J. Elzer vyčíslila hodnotu zboží zabaveného sovětskou armádou na cca 545 000 korun (tehdejší měny), u podniku Karel Herliczka se jednalo o částku 422 000 korun (tehdejší měny) atd. Kromě toho přišly podniky v průběhu osvobozovacích bojů o několik osobních a nákladních automobilů (včetně náhradních pneumatik), o elektromotory, asi 4 000 m hnacích řemenů různých šířek, psací a počítačí stoje. Národní správa firmy A. Landsberger uvedla v závěrečné finanční bilanci za rok 1945 ztrátu v důsledku válečných operací 1 894 222 korun (tehdejší měny), národní správa fy Jan Elzer dokonce uvedla ztrátu 8 milionů korun (tehdejší měny).¹³

Protože textilní podniky zůstaly v důsledku válečných operací bez řádného vedení, vložil se do řešení této situace revoluční Národní výbor ve Frýdku. Záhy po osvobození sestavil ze zdejších textilních odborníků komisi pro oblast textilnictví. Do jejího čela byl jmenován Stanislav Myška st., jeho zástupcem se stal Josef Čepelka. Hlavním posláním komise bylo zajistit převzetí podniků od sovětské armády, provedení soupisu jejich majetku, brzké obnovení výroby a navržení vhodných kandidátů na místa vedoucích.¹⁴ Na základě návrhů komise, které byly vždy nejprve projednány a schváleny závodní (podnikovou) radou konfiskovaného podniku, byli revolučním NV ve Frýdku jmenováni tzv. prozatímní národní správci („vnučení“ správci).

V několika případech se tak stalo ještě před vydáním dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. na základě ustanovení článků 10 a 12 košického vládního programu. Dne 10. května 1945 zvolili na schůzi osazenstva podniku Franz Herber prozatímním národním správcem Karla Frydrycha (nar. 28. 2. 1888), technického úředníka této firmy.¹⁵ Výměrem NV ve Frýdku čj. 15/434-1945 ze dne 12. května 1945 byli prozatímními národními správci firmy

A. Landsberger jmenování dosavadní ředitel přádelny Josef Čepelka (nar. 2. 1. 1893) a správce přádelny Inu Adolf Slámečka (nar. 1. 5. 1879).¹⁶ O dva dny později (14. 5.) doporučila nově zvolená závodní rada firmy Kirchhof za prozatímního národního správce Augustina Skláře (nar. 16. 8. 1916), komerčního úředníka této firmy. K jeho potvrzení došlo výměrem ONV ve Frýdku z 15. června 1945, kdy byl již jmenován národním správcem.¹⁷ Dne 16. května 1945 se na základě výměru ONV ve Frýdku čj. 4/5-1945 stal prozatímním vnučeným správcem podniku Jan Elzer vedoucí tkalcovny a přípravny Václav Spěšný (nar. 2. 10. 1898). Dne 25. května 1945 ustanovil ONV ve Frýdku prozatímním národním správcem Textilních závodů Burschik a spol. a Textilních závodů Burschik, Ladek a spol. Stanislava Myšku st. (nar. 2. 3. 1888), dosavadního výrobního ředitele obou firem.¹⁸ Ve stejný den rozhodl ONV ve Frýdku, aby dozorem nad majetkem podniku Karel Herliczka byli pověřeni členové závodního výboru Rudolf Stárek a Emil Pánek, oba povoláním strojníci. Rozhodnutí předcházela snaha závodní rady jmenovat vnučeným správcem podniku Stanislava Myšku ml., který měl převzít komerční vedení podniku. Jeho technickým poradcem se měl stát jeho otec, Stanislav Myška st.. V důsledku žádosti Viléma Šlapety, textilního odborníka a obchodníka s textilem, byla žádost závodního výboru vzata zpět.¹⁹ Výměrem ONV ve Frýdku čj. 15/203-1945 z 26. května 1945 byl vnučeným správcem firmy Tauchmann potvrzen Antonín Ječmínek (nar. 11. 1. 1911), dosavadní hlavní účetní firmy Kapek ve Frýdku. Řízení podniku, zejména po stránce administrativní, se ujal 14. května po svém zvolení závodní radou. Jeho zástupcem zodpovědným za výrobu byl určen mistr v přípravně a místopředseda závodní rady Konrád Klein (u firmy zaměstnán 36 let).²⁰

Z výše uvedeného přehledu vyplývá, že řízením větších frýdeckých a místeckých textilních firem byli pověřeni dlouholetí, nejvýše postavení zaměstnanci českého původu. Jejich věkový průměr byl 55 let. U menších podniků (v květnu 1945 zde nebylo zaměstnáno více než 50 osob) se prozatímními správci staly osoby se středním ekonomickým vzděláním, které měly tyto podniky

spravovat zejména po stránce administrativní. Věk těchto osob nepřesáhl 34 let.

Dne 23. května 1945 vstoupil v platnost dekret prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. o neplatnosti majetkových ujednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů z 19. května 1945. Na základě tohoto dekretu se zaváděla národní správa do všech podniků a majetkových podstat, které zůstaly po válce opuštěné nebo byly ve správě, nájmu či pachtu státně nespolehlivých osob. Národním správcem mohla být ustanovena pouze osoba s patřičnými odbornými a praktickými znalostmi, mravně bezúhonná a státně spolehlivá. Postup při zavádění národních správ a konkrétní rozsah a povinnosti národní správy uváděly Všeobecné směrnice pro národní správu vydané 18. června 1945 ministerstvy průmyslu, vnitřního obchodu, výživy, zahraničního obchodu, zdravotnictví a zemědělství. Vedle této směrnice vydalo Ministerstvo průmyslu ve stejný den Směrnice národním výborům pro národní správu průmyslových a řemeslných podniků a Jednací řád pro národní správce.²¹

Na základě těchto právních předpisů přistoupil od počátku června ONV ve Frýdku k zavádění „řádných“ národních správ. U textilních firem Burschik, Ládek a spol., Burschik a spol., Kirchhof a Landsberger jmenoval národními správci dosavadní nucené správce.²² K potvrzení dosavadních správců naopak nedošlo u podniků J. Elzer a F. Herber, kde ONV na doporučení závodních rad těchto podniků jmenoval národními správci jiné osoby. Národním správcem firmy F. Herber byl výměrem ONV ve Frýdku čj. B-1298/4-1945 ze dne 8. června 1945 jmenován vrchní mistr v tkalcovně Oldřich Gára (nar. 15. 5. 1905). Pro jeho jmenování se vyslovilo 92,6 % osazenstva podniku, které na své schůzi z 25. května vyslovilo nedůvěru prozatímnímu správci Karlu Frydřichovi.²³ Dne 12. června 1945 jmenoval ONV (výměř čj. B-1428-45) národním správcem firmy J. Elzer Karla Šivice (nar. 29. 12. 1907), technického úředníka firmy. Rovněž i on byl navržen závodní radou (140 hlasy z 191) poté, co se dosavadní správce Václav Spěšný vzdal své funkce „ze zdravotních důvodů“. Protože firma J. Elzer patřila k největším textilním podnikům na Frýdecku

a Místecku, která kromě textilní výroby měla i vlastní cihelnu, využil ONV své pravomoci a 31. července 1945 jmenoval další dva národní správce - vedoucího tkalcovny a úpravny frenštátské firmy F. Křenek a synové Josefa Čejku (nar. 17. 11.1905) a Josefa Šmída (nar. 19. 9. 1910), dosavadního správce cihelny.²⁴

Kromě těchto podniků byla v červnu 1945 zavedena národní správa do dalších dvou textilních firem. Výměrem ONV ve Frýdku čj. B 1415/VI/1945 ze dne 1. června 1945 byl národním správcem firmy Karel Herliczka, jmenován místecký obchodník s textilem Vilém Šlapeta (nar. 30. 3. 1885).²⁵ Dne 25. června 1945 se stal František Cách (nar. 5. 11. 1904), spolumajitel textilních závodů ve Vojtově Měšci, národním správcem podniku K. Gebauer. Do té doby podnik spravoval technický úředník František Doškář.²⁶ Posledním textilním podnikem, který byl v místeckém okrese dán pod národní správu byla Tichavská přádelna Parma. Z dochovaných archivních pramenů však nelze přesně určit, kdo a kdy byl jmenován národním správcem. Většinou se uvádí jméno truhláře Josefa Holuba (nar. ?), který byl národním správcem jmenován 13. prosince 1945 (výměr ONV ve Frýdku čj. B-112/18–VI-1945). Již před tímto datem však J. Holub podnik spravoval, coby jeho správce. Podnik měl rovněž řídit Bohumil Vlach (nar. 27. 3. 1897), technický úředník přádelny.²⁷

Tabulka č. 1.- Soupis prozatímních a národních správců²⁸:

<i>Jméno</i>	<i>Rok narození</i>	<i>Vzdělání</i>	<i>Stranická příslušnost</i>	<i>Firma</i>	<i>Výkon funkce</i>
CÁCH, František	1904	SO-M 1922	?	Gebauer, Čeladná	Národní správce 31.07.45-30.09.46
ČEJKA, Josef	1905	SO-M 1926	od 1945 KSČ	Elzer, Místek	Národní správce 31.07.45-07.03.46
ČEPELKA, Josef	1893	SO-t 1910	od 1945 ČSSD	Landsberger, Frýdek	Vnucený správce 12.05.45-22.8.45 Národní správce 23.08.45-07.03.46
FRYDRYCH, Karel	1888	SO-t 1906	před 1938 ČSSD	Herber,, Místek	Vnucený správce 10.05.45-08.06.45
GÁRA, Oldřich	1905	SO-t 1921	od 1945 KSČ	Herber, Místek	Národní správce 08.06.45-27.02.48
HOLUB, Josef	?	?	?	Parma, Tichá	Národní správce 13.12.45-27.02.48

<i>Jméno</i>	<i>Rok narození</i>	<i>Vzdělání</i>	<i>Stranická příslušnost</i>	<i>Firma</i>	<i>Výkon funkce</i>
JEČMÍNEK, Antonín	1911	Sš-M 1931	bezpartijní	Tauchmann, Frýdek	Vnucený správce 14.05.45-06.08.45 Národní správce 07.08.45-27.02.48
Ing. JUROŠ, Karel	1913	VŠ 1939	od 1945 KSČ	Kirchhof, Raškovice Parma, Tichá	Národní správce 17.10.46-27.02.48 26.09.46-27.02.48
MYŠKA, Stanislav	1888	SO-t 1904	před 1938 ČSSD	Burschik, a spol., Místek Burschik, Ladek a spol., Frýdek	Vnucený správce 25.05.45-22.08.45 Národní správce 23.08.45-24.10.46
SALÁT, Josef	1905	Sš-M 1922	před 1938 Nár. soc.	Kirchhof, Raškovice	Národní správce 05.12.45-27.02.48
SKLÁŘ, Augustin	1916	Sš-M 1934	?	Kirchhof, Raškovice	Vnucený správce 14.05.45-14.06.45 Národní správce 15.06.45-04.12.45
SLÁMEČKA, Adolf	1879	SO-t 1895	před 1938 ČSSD	Landsberger, Frýdek	Vnucený správce 12.05.45-22.8.45 Národní správce 23.08.45-07.03.46
SPĚŠNÝ, Václav	1896	?	před 1938 ČSSD	Elzer, Místek	Vnucený správce 16.05.45-11.06.45
ŠIVIC, Karel	1907	SO-M 1927	od 1945 KSČ	Elzer, Místek	Národní správce 12.06.45-07.03.46
ŠLAPETA, Vilém	1885	SO-M 1905	před 1938 Nár. soc.	Herliczka	Národní správce 08.06.45-27.02.48
ŠMÍD, Josef	1910	SO-k 1927	Bezpartijní	Elzer, Místek	Národní správce 31.07.45-07.03.46

Poznámky: SO-t – střední odborné vzdělání textilní bez maturity, SO-M – střední odborné vzdělání textilní s maturitou, SO-k - střední odborné vzdělání keramické bez maturity, Sš-M – středoškolské vzdělání s maturitou, VŠ – vysokoškolské vzdělání, ? – nezjištěný údaj.

Dne 27. října 1945 vstoupily v platnost znárodňovací dekrety prezidenta republiky. Z textilních podniků místeckého okresu splňovaly podmínky dekretu č. 100/45 Sb. o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků konfiskáty Jan Elzer a A. Landsberger, ze kterých byl v březnu 1946 vytvořen národní podnik Slezské bavlnářské závody. O sedm měsíců později se součástí národního podniku staly další dvě firmy v národní správě – Textilní závody Burschik a spol. a Textilní závody Burschik, Ladek

a spol. Zbývajících šest podniků do nichž byla zavedena národní správa a nesplňovaly podmínky znárodnění bylo nadále ponecháno v národní správě s tím, že o jejich dalším vývoji (restituce, zestátnění, združstevnění, přeměna v komunální podnik atd.) se rozhodne později.

V letech 1945-47 docházelo k pokusům, nezřídka i úspěšným, o restituci menších podniků v národní správě. Ze tří žádostí o restituci textilních podniků v místeckém okrese uspěl pouze český podnikatel František Cách st. (nar. 1871), který se odvolal proti konfiskaci firmy Karel Gebauer, mechanická tkalcovna v Čeladné. Ve svém odvolání prokázal, že již od roku 1942, kdy mechanickou tkalcovnu koupil pražský Němec Karel Gebauer, byl tichým, většinovým majitelem tohoto podniku.²⁹ Na základě těchto důkazů byla restituce k 30. září 1946 povolena a tkalcovna byla Františku Cáchovi st. vrácena. Dosavadní označení podniku bylo zrušeno a od 1. ledna 1947 nahrazeno názvem „František Cách a spol., mechanická tkalcovna v Čeladné“. Nová byla i právní forma podniku. Došlo k vytvoření veřejné obchodní společnosti jejímiž společníky se kromě Františka Cácha st. stali syn František Cách ml. s manželkou Žofíí.³⁰

Ve dvou zbývajících případech rozhodly správní orgány o zamítnutí restitučních nároků. Důvodem odmítnutí žádosti Ferdinanda Geiringerera, spoluvlastníka firmy F. a A. Geiringer, mechanická tkalcovna v Místku–Sviadnově (od 1941 Franz Herber, továrna na bavlněné zboží),³¹ bylo prokázání jeho německé národnosti, přestože on pro svůj židovský původ emigroval v srpnu 1939 do Velké Británie. Proti navrácení majetku velice ostře vystoupily společně národní správa i závodní rada podniku, které shodně poukázaly na asociální jednání a protičeské vystupování obou majitelů vůči svým zaměstnancům před nacistickou okupací. V případě žádosti Teodora Reiserera, podílníka akciové společnosti Tichavská přádelna Parma a spol. v Tiché, byl jeho restituční nárok odmítnut pro jeho prokázanou kolaboraci s Němci v době okupace. Rovněž i zde vystoupili zaměstnanci podniku vůči restituci. V jejich dopise Okresnímu soudu v Novém Jičíně z 10. prosince 1946 se uvádí: „...zaměstnanci firmy Tichavská přádelna Parma a spol., akciová společnost v Tiché se spontánně připojují

k protestům závodů v Klokočově u Příbora, Tylovicích, Krásné Lípě a jinde proti odvoláním T. Reisera ve věci konfiskace a znárodnění podniků na území ČSR, které patřily jemu, respektive ve kterých byl kapitálově účasten. Zaměstnance firmy udivuje, že v patnáctiměsíční době nebylo možno lidovému soudu v Novém Jičíně projednat případ T. Reisera, jehož zaměstnanecké metody znají a okusili i zaměstnanci zdejšího závodu a zdůrazňují, že v případě potřeby sáhnou k nejkrajnějším prostředkům, měla-li by se projevit tendence ve prospěch T. Reisera a nedopustí nikdy, byť i jen naději, že by měly být závody jemu vráceny.³²

Národní správy byly rovněž vystaveny tlaku ze strany generálního ředitelství národního podniku Československé textilní závody, které se snažilo o přičlenění těchto podniků ke znárodněnému sektoru. Mezi konfiskáty, o něž projevovaly zájem ČTZ, se nacházely všechny textilní podniky místeckého okresu pod národní správou. Velmi aktivně v tomto směru vystupovalo vedení národního podniku SBZ, které se snažilo o hospodářské připoutání těchto firem k národnímu podniku. SBZ přitom využívaly dřívějších hospodářských vazeb svých právních předchůdců s menšími podniky v národní správě. Nezřídkou bylo k začlenění národních správ do sféry vlivu SBZ použito i mimoekonomických prostředků. Národní podnik byl vůči konfiskátům soustavně upřednostňován v přidělech materiálu, strojního zařízení, finančních prostředků či při požadovaném plnění plánovaných závazků. Hospodářské a správní orgány rovněž využívaly svých pravomocí zasahovat do činnosti národních správců a často intervenovaly ve prospěch SBZ. Například Zemský národní výbor, expozitura Ostrava, jmenoval na podzim roku 1946 podnikového ředitele národního podniku SBZ ing. Karla Juroše kooptovaným národním správcem podniků Tichavská přádelna Parma v Tiché (výměr čj. VI-2-1316/13/46 z 26. 9. 1946) a F. Kirchhof v Raškovicích (17. 10. 1946) s tím, aby mohl připravit jejich přičlenění k SBZ. Pro začlenění obou konfiskátů k národnímu podniku se vyslovila většina zaměstnanců obou firem. Určité komplikace nastaly v listopadu 1946 u firmy F. Kirchhof v Raškovicích, kdy závodní rada podala odvolání proti jmenování ing. K. Juroše národním správcem. Důvodem odvolání byla žádost

MNV v Raškovicích o přiřazení konfiskátu do vlastnictví obce, ke které se i přes odpor zaměstnanců připojila závodní rada. Podporu tomuto návrhu odvolala až nově zvolená závodní rada, která podpořila dřívější stanovisko – znárodnění konfiskátu přiřazením k SBZ, n. p.³³

Na konci roku 1946 vyhlásilo Ministerstvo průmyslu záměr přeměnit menší konfiskáty v komunální či družstevní podniky. V místeckém okrese projevíli zájem o združstevnění svého podniku zaměstnanci firem R. Tauchmann ve Frýdku a K. Herliczka v Místku. Aktivněji si přitom počínali zaměstnanci firmy R. Tauchmann, reprezentovaní národním správcem a závodní radou, kteří docílili toho, že Ministerstvo průmyslu 3. července 1947 vyňalo jejich firmu ze seznamu konfiskátů určených pro znárodněný sektor a vyhradilo ji pro družstevní přiděl. V srpnu 1947 vytvořila většina zaměstnanců podniku „Zaměstnanecké družstvo BATEX, zapsané společenstvo s ručením obmezeným, mechanická tkalcovna ve Frýdku“, které bylo 14. srpna 1947 zapsáno do společenstevního rejstříku Krajského soudu v Ostravě. Předsedou družstva byl zvolen dosavadní národní správce firmy R. Tauchmann Antonín Ječmínek, jeho zástupcem byl jmenován Konrád Klein, předseda závodní rady. Poté, co Ministerstvo průmyslu schválilo 6. listopadu 1947 vytvoření družstva, přistoupila Rada ONV v Místku ke schválení návrhu smlouvy, podle kterého národní správa firmy R. Tauchmann pronajímá mechanickou tkalcovnu výrobnímu družstvu BATEX. Po dramatickém jednání, na kterém ostře proti smlouvě vystoupili zástupci KSČ a odborů, byl návrh smlouvy 28. listopadu 1947 schválen s podmínkou, že s ním musí souhlasit jak Osidlovací úřad, tak Fond národní obnovy. Protože obě instituce 23. března 1948 návrh smlouvy zamítly, nemohla smlouva vstoupit v platnost.³⁴

Průběh a výsledek únorových událostí ovlivnil vývoj i v ostatních textilních podnicích. Na základě požadavku Krajské odborové rady a Okresního akčního výboru Národní fronty o znárodnění všech textilních podniků, ve kterých od 1. ledna 1946 pracovalo nejméně 50 osob, zrušil 27. února 1948 (výnos B-34/74-IV-48) ONV v Místku u všech pěti konfiskovaných firem národní správu dosavadním národním správcům a řízením těchto

podniků pověřil národní podnik Slezské bavlnářské závody.³⁵ Stejným výměrem byla národní správa SBZ zavedena i do dalších čtyř textilních podniků, které doposud spravovali soukromí podnikatelé. Jednalo se o mechanickou tkalcovnu František Cách a spol. v Čeladné a frenštátské firmy František Křenek a synové, textilní závody; Petr Polach, mechanická tkalcovna, šlichtovna a barvírna; František Michna, mechanická tkalcovna.³⁶ K definitivnímu začlenění těchto textilních podniků do Slezských bavlnářských závodů došlo v tzv. druhé etapě znárodnění (po vydání zákona č. 114/1948 Sb. ze dne 28. dubna 1948). Nejprve byly v polovině května 1948 do SBZ začleněny majetkové podstaty firem Mechanická tkalcovna, bělidlo a úpravna Karel Herliczka se sídlem v Místku, a Bělidlo, úpravna a mercerisační ústav František Kirchof se sídlem v Raškovcích, a to k 1. lednu 1947 (vyhláška ministra průmyslu č. 985 ze dne 11. 5. 1948).³⁷ Zbývajících sedm textilních podniků bylo znárodněno vyhláškou ministra průmyslu č. 1254 ze dne 27. června 1948 a následovně vyhláškou téhož ministra č. 1383 ze dne 29. června 1948 začleněno do Slezských bavlnářských závodů, a to s účinností od 1. ledna 1948.³⁸

¹⁾ Je zde započteno 13.500 (9,3%) osob činných v konfiskovaných závodech o nichž ještě k 1. 11. 1946 nebylo rozhodnuto, zda budou přičleněny k národním podnikům, nebo budou přiděleny do vlastnictví samosprávných svazků, osvědčivších se národních správců nebo združstevněny.

²⁾ *Statistický zpravodaj*, č. 3, roč. 10, 1947, s. 94-95.

³⁾ Státní okresní archiv ve Frýdku-Místku (dále jen SOKA FM), fond ONV F-M, kart. 365, inv. č. 360. Spis Národní správy fy Jan Elzer, přádelna, tkalcovna, úpravna a barvírna, Místek.

⁴⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 717, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Franz Herber, továrna na bavlněné zboží Místek.

⁵⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 718, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Karel Herliczka, mechanická tkalcovna, bělidlo a úpravna, Místek.

⁶⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 718, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Tauchmann Rudolf, výroba textilního zboží po továřevsku, Frýdek.

⁷⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 717, inv. č. 729. Spis Národní správy fy František Kirchof, bělidlo, úpravna, barevna a mercerisace, Raškovice.

⁸⁾ CHVOSTEK, K.: *Úvod k inventáři fondu František Cách a spol., mechanická tkalcovna v Čeladné*. Fýdek-Místek 1969, s. 3 a 7. Veškeré fondy právních předchůdců Slezanu jsou uloženy v Zemském archívu v Opavě.

-
- ⁹⁾ CHVOSTEK, K.: *Úvod k inventáři fondu Tichavská přádelna Parma a spol., akciová společnost v Tiché*. Frýdek-Místek 1967, s. 4-5.
- ¹⁰⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 716, inv. č. 729. Spis Národní správy fy A. Lansberger, první slezská přádelna bavlny, tkalcovna, bělidlo a úpravna, Frýdek.
- ¹¹⁾ CHVOSTEK, K.: *Úvod k inventáři fondu Textilní závody Burschik a spol v Místku*. Frýdek-Místek 1964, s. 5-6.
- ¹²⁾ CHVOSTEK, K.: *Úvod k inventáři fondu Textilní závody Burschik, Ladek a spol ve Frýdku*. Frýdek-Místek 1963, s. 6-7.
- ¹³⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 365 a 716-718, inv. č. 360 a 729. Spisy národních správ.
- ¹⁴⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 337, inv. č. 360.
- ¹⁵⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 717, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Franz Herber, továrna na bavlněné zboží, Místek.
- ¹⁶⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 716, inv. č. 729. Spis Národní správy fy A. Lansberger, první slezská přádelna bavlny, tkalcovna, bělidlo a úpravna, Frýdek.
- ¹⁷⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 717, inv. č. 729. Spis Národní správy fy František Kirchhof, bělidlo, úpravna, barevna a mercerisace, Raškovice.
- ¹⁸⁾ SOKA FM, f. ONV F.M, k. 337, inv. č. 360.
- ¹⁹⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 718, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Karel Herliczka, mechanická tkalcovna, bělidlo a úpravna, Místek.
- ²⁰⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 718, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Tauchmann Rudolf, výroba textilního zboží po továřevsku, Frýdek.
- ²¹⁾ Viz. NEŠPOR, Z.: *Národní správa řemeslných a průmyslových podniků*. Praha 1945, s. 178-201.
- ²²⁾ K jejich jmenování nedošlo ve stejný den. Národním správcem firmy Kirchhof byl výměrem ONV ve Frýdku čj. B-1485/3-45 ze dne 15. 6. 1945 jmenován A. Sklář. Dne 7. 8. 1945 se národním správcem firmy R. Tauchmann (výměř ONV Frýdek čj. B-2866/1-45) stal A. Ječmínek. Dne 23. 8. 1945 se J. Čepelka a A. Slámečka stali výměrem ONV ve Frýdku čj. B-2476/45 národními správci firmy A. Lansberger. Ve stejný den byl národním správcem firem Burschik, Ladek a spol. a Burschik a spol. jmenován S. Myška.
- ²³⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 717, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Franz Herber, továrna na bavlněné zboží Místek.
- ²⁴⁾ SOKA FM, fond ONV F-M, kart. 365, inv. č. 360. Spis Národní správy fy Jan Elzer, přádelna, tkalcovna, úpravna a barvírna, Místek
- ²⁵⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 718, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Karel Herliczka, mechanická tkalcovna, bělidlo a úpravna, Místek.
- ²⁶⁾ CHVOSTEK, K.: *Úvod k inventáři fondu František Cách a spol., mechanická tkalcovna v Čeladné*. Frýdek-Místek 1969, s. 7.
- ²⁷⁾ Poprvé je uvedeno jméno J. Holuba coby správce přádelny v *rejstříkové knize ONV pod čj. B 1606/1-45 z 26. 6. 1945*. O 16 dnů později však v zápise pod čj. B-1606/2-45 figuruje jako správce přádelny B. Vlach. V žádném

z následujících zápisů však není žádná zmínka o odvolání ani jednoho z nich, ani o přesném definování jejich postavení. Až výměrem ONV ve Frýdku čj. B-6112/18-VI-1945 je J. Holub jmenován národním správcem.

²⁸⁾ Podnikový archiv Slezan Frýdek-Místek, a. s. ve Frýdku-Místku (dále jen PA Slezan), Osobní karty zaměstnanců, nezpracováno; SOKA F-M, f. ONV F-M, k. 716-718. Spisy národních správ.

²⁹⁾ Po smrti Artura Žaara, majitele mechanické tkalcovny fy Bratři Žaarové v Čeladné projevil o tkalcovnu zájem český textilní podnikatel František Cách (nar. 1871). Protože v této době bylo problematické, aby český podnikatel koupil německou firmu, uzavřel F. Cách tzv. tichou dohodu o koupi podniku s pražským Němcem Karlem Gebauerem. Jeho prostřednictvím (za provizi a určité procento ze zisku) poté F. Cách mechanickou tkalcovnu koupil. Finanční prostředky na koupi tkalcovny získal odprodáním svého podílu v Továrně na výrobu kobercových a nábytkových látek ve Vojnově Měšci (okr. Přebyslav).

³⁰⁾ CHVOSTEK, K.: *Úvod k inventáři fondu F. Cách a spol., mechanická tkalcovna v Čeladné*. Frýdek-Místek 1969, s. 1-3.

³¹⁾ Protože oba majitelé podniku F. a A. Geiringer, mechanická tkalcovna v Místku-Sviadnově byli Židé německé národnosti, byla jejich firma v březnu 1939 arizována. Na podzim roku 1941 rozhodly protektorátní úřady o vnuceném prodeji tkalcovny. Podnik v listopadu 1941 „koupil“ německý podnikatel Maxmilián Herber, majitel firmy Franz Harber, tkalcovna v Horním Benešově.

³²⁾ Zemský archiv Opava, fond Tichavská přádelna Parma, Tichá, k. 2, inv. č. 21. Dopis zaměstnanců firmy Tichavská přádelna v Tiché z 10. 12. 1946.

³³⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 717, inv. č. 729. Spis Národní správy fy František Kirchhof, bělidlo, úpravna, barevna a mercerisace, Raškovice.

³⁴⁾ SOKA FM, f. ONV F-M, k. 718, inv. č. 729. Spis Národní správy fy Tauchmann Rudolf, výroba textilního zboží po továřevsku, Frýdek

³⁵⁾ PA Slezan, f. SNP. k. 9, nezpracováno. Protokoly o dosazení národní správy. Jednalo se o tyto podniky: Rudolf Tauchmann, [mechanická tkalcovna] se sídlem ve Frýdku, Franz Herber, továrna na bavlněné zboží, se sídlem v Místku - Sviadnově, Mechanická tkalcovna, bělidlo a úpravna Karel Herliczka, se sídlem v Místku, Bělidlo, úpravna a mercerisační ústav František Kirchhof, se sídlem v Raškovicích, Tichavská přádelna Parma a spol., akciová společnost, se sídlem v Tiché.

³⁶⁾ SOKA F-M, f. ONV F-M, k. 319, in. č. 353. Zápis ze zasedání rady ONV v Místku ze dne 16. března 1948 ve věci zavedení národních správ v podnicích a obchodech ve správním okrese Místek (čj. B-1532/74/VI-1948).

³⁷⁾ ÚLRČ, I, 1948, částka 98 ze dne 28. května 1948, s. 647.

³⁸⁾ ÚLRČ, I, 1948, částka 126 ze dne 4. července 1948, s. 878-882 a 936. Jednalo se o tyto podniky: František Cách, mechanická tkalcovna, se sídlem v Čeladné; Franz Herber, továrna na bavlněné zboží, se sídlem v Místku - Sviadnově; František Křenek a synové, [mechanická tkalcovna] se sídlem ve Frenštátě pod Radhoštěm; František Michna, [mechanická tkalcovna] se sídlem ve Frenštátě pod Radhoštěm, Petr Polach, mechanická tkalcovna, šlichtovna a barvírna

ve Frenštátě pod Radhoštěm. Prodej veškerého textilního, pleteného, módního zboží a prádla, se sídlem ve Frenštátě pod Radhoštěm; Rudolf Tauchmann, [mechanická tkalcovna] se sídlem ve Frýdku; Tichavská přádelna Parma a spol., akciová společnost, se sídlem v Tiché.

OSUDY STARÉ FRÝDECKÉ RADNICE
ANEB
HISTORICKÁ PAMÁTKA ČI „PROHNILÁ BARABIZNA“

Radomír Michna

Nejstarší zmínka o frýdecké radnici jakožto samostatné budově je z roku 1543 v tzv. městské knize „zelené“. Tehdy koupila obec zastoupená fojtem, purkmistrem a městskou radou dům na náměstí od měšťana Jana Knýra. V tomto domě sídlila radnice až do roku 1630.¹

V srpnu 1630 za purkmistra Ondřeje Esslera město tento dům prodalo měšťanu Petru Scholzovi a zakoupilo nový „*dům kamenný nárožní ležící na krátkém rynku se vším toho gruntu příslušenstvím*“ po nebožtíku Janu Ciomanovi „*k obecní potřebě na rathaus frýdecký*“ za sumu devatenáct set zlatých². Tento dům č.p. 1 se pak stal na dlouhou dobu frýdeckou radnicí. V roce 1938 byl zbořen. Na jeho místě dnes stojí prodejna DATART Megastore na frýdeckém náměstí.

Stará radnice č.p. 1 byla původně vystavěna v pozdně renesančním slohu s barokními prvky. Její podoba se ale v průběhu staletí výrazně měnila. Zapříčinily to převážně ničivé požáry, kterými byl Frýdek několikrát postižen a které se nevyhnuly ani radniční budově. Největší z nich vypukly 12. dubna 1688, kdy vyhořel celý střed města včetně zámku a kostela sv. Jana Křtitele, a 11. dubna 1848, při kterém zasáhly ničivé plameny 114 domů.

Ve staré frýdecké radnici se úřadovalo až do roku 1869. Tehdy za funkčního období starosty Preise se město Frýdek stalo statutárním městem s vlastním magistrátem, postaveným na roveň politickému okresnímu úřadu.³ Měštní úředníci se přestěhovali společně s Frýdeckou spořitelnou do obecního domu č.p. 1235 (tehdy č.p. 99) na Radniční ulici. Kanceláře magistrátu a policie byly umístěny v přízemí, spořitelna v prvním podlaží. V roce 1903 město přestěhovalo radnici znovu, tentokrát do budovy č.p. 10 zvané „Kaufhalle“ – podle tržnice a mnoha obchodů, které zde kdysi měly své místo. Naposledy se radní stěhovali roku 1929

do nově přistavěného křídla spořitelní budovy, kde sídlí dodnes společně s Komerční bankou.⁴

Budova staré radnice č.p. 1 na frýdeckém náměstí (někdy pře rokem 1918)

Vraťme se však k historii radniční budovy, ve které frýdečtí radní úřadovali nejdéle – 240 let – do tzv. staré radnice č.p. 1 na frýdeckém náměstí. V roce 1869 se po odchodu městských úředníků přestěhoval do vyprázdněné radniční budovy okresní soud z Glondysova doma na Revoluční ulici. Když pak získal v roce 1894 vlastní budovu na Hlavní třídě, uvolnil kanceláře poštovnímu úřadu. Kromě úřadování byla stará radnice využívána i k jiným účelům. Jediný reprezentativní sál ve městě poskytoval prostory pro četná divadelní představení, plesy, osvětové přednášky, schůze, „rohovnické zápasy“⁵ aj. Každoročně se zde konaly rovněž odvody branců.⁶

I přes mnoho přestaveb a oprav budova neustále chátrala. Poslední větší stavební akcí byla přestavba po výše zmíněném požáru v roce 1848. Tehdy bylo průčelí budovy zjednodušeno a upraveno v empírovém stylu. Neutěšený ráz stavby začal v 30. letech 20. století znepříjemňovat vzhled frýdeckého náměstí. Navíc při ústí do Radniční ulice ukrajovala budova značnou část statní silnice Těšínské (Frýdek – Těšín) a vozovka zde byla pouze 4,95 m široká.

V té době nebyly potřebné peníze na opravu. Zrovna vrcholilo období celosvětové hospodářské krize. Město investovalo své ztenčující se prostředky do stavby nové nemocnice, vodovodu a jatek. Pasivitu radniční budovy dokládá vyjádření Důchodenského úřadu města Frýdku z roku 1936. Celkový roční příjem z č.p. 1 činil 12 077 Kč – ve skutečnosti však jen 11 285 Kč, neboť nájemník jménem Korbáš pravidelně neplatil. Oproti tomu celkové roční výdaje byly 11 773 Kč. K tomu je nutno připočítat částku minimálně kolem 70 000 Kč, kterou stavební úřad vyčísлил na nevyhnutelné opravy, nutné k tomu, aby byla budova nadále obyvatelná.⁷

Město se proto již dříve rozhodlo starou radnici prodat. V listopadu 1931 přišla nabídka od Mečislava Hroboniho a Františka Masanetze, kteří chtěli stavbu koupit za 23 000 Kč, poté ji zbořit a na jejím místě postavit dvou až třípatrový dům, v němž by mohl být nadále umístěn poštovní úřad, obchodní místnosti, byty, kanceláře a v přízemí taneční bar. „*Dále se zavazují, že při zboření domu by zaměstnávány byly jen zdejší nezaměstnané osoby, čímž by se částečně přispělo k odstranění nezaměstnanosti.*“⁸ I přes tento charitativní slib město na nabídku nepřistoupilo. Město nehodlalo prodat radnici za každou cenu. 8. května 1933 vydalo vyhlášku o prodeji radniční budovy soutěžní cestou. Nabídky měly být doručeny v uzavřených obálkách.⁹ Podmínkou bylo zbourání stávajícího objektu, postavení dvoupatrové budovy a převzetí smluvních knihovnických závazků s poštovním úřadem. Podruhé se ozval M. Hroboni s nabídkou 25 000 Kč. Město ji opět označilo za příliš nízkou. Jednání se vedla s dalšími třemi zájemci – s Richardem Zedníčkem, zednickým a tesařským mistrem; Adolfem Brantálem, drogistou, a Bohumírem

Mičkem, poštovním úředníkem – rovněž neúspěšně. Poté, co se město dozvědělo, že se firma Baťa ze Zlína chystá koupit ve městě dům pro svou novou prodejnu, nabídlo v lednu 1934 budovu staré radnice. Radní tak následovali příkladu svých kolegů z Hranic (na Moravě). V dubnu téhož roku si zástupce firmy Baťa přijel vyzvednout stavební a situační plány. Dopisem z 3. května 1934 se však firma nabídky zřekla. Město ihned překvapivě odpovědělo a nabídlo dům firmě Baťa zdarma, i přes svá předchozí prohlášení, že jej neprodá za nízkou cenu. Přesto zlínská firma dle provedených kalkulací zamítla i tuto nabídku.¹⁰

Celý koloběh kolem prodeje staré radniční budovy se přehoupal do 2. poloviny 30. let. V únoru 1936 městští úředníci vydali další vyhlášku k odprodeji. Neustále se měnily jeho podmínky. Původně nebyl zájemce povinen stavbu zbourat a postavit novou, v dubnu 1936 vzešla povinnost opravit celou fasádu, v prosinci pak byl ustanoven způsob zastavění parcely – projektovaná stavba musí být dvoupatrová, způsob konstrukce střechy jakož i provedení fasády je dobrovolný. Postupně se přihlásilo několik zájemců. Všichni přistoupili na požadavek, že po demolici musí uvolnit část místa na Radniční ulici k rozšíření vozovky na celkovou šířku 12 m včetně přídlažeb a chodníků. Nabídky se pohybovaly od 45 000 Kč až po 60 000 Kč.¹¹ Přesto radní opět oslovili firmu Baťa s nabídkou odprodeje za 70 000 Kč. Zástupci firmy vydali souhlasné stanovisko za podmínky, že město vyjedná na Státní správě silnic při Okresním úřadě v Novém Jičíně zmenšení požadované délky pro státní silnici tak, aby mohla být šířka novostavby směrem k náměstí 11 m. Tato podmínka byla v prosinci splněna.¹² 22. prosince 1936 se frýdecké zastupitelstvo s definitivní platností rozhodlo odprodat starou radnici firmě Baťa za 70 000 Kč. 7. ledna 1937 byla vypracována tržová smlouva. Vypadalo to, že dlouhodobé úsilí o odprodej chátrající stavby bude korunováno úspěchem. Zbývaly už jen formální podpisy obou stran.

Do kontraktu ovšem vstoupila strana třetí. 13. ledna 1937 došel radě města přípis Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko se sídlem v Brně. V něm se památkový úřad pohoršoval, že chce město zbourat památkově cennou radnici bez jeho slyšení. Koncem ledna si přijeli památkáři osobně prohlédnout stavbu

určenou k demolici. Poté přišel městské radě 1. února dopis ve kterém se uvádí:

„Z měšťanského domu ze 17. stol., jímž radnice původně byla, zachovalo se pouze několik zaklenutých místností v přízemku po obou stranách průjezdu. Přestavba z poč. 19. stol. změnila podstatně vnitřní výstavbu domu a dala domu osově řešené hlavní průčelí, ochudivši je o vysoký štít, který byl snesen, a upravivši portikus v hrubých necitěných formách....Dnešní památková a pohledová hodnota domu spočívá v jeho hlavním průčelí, jemuž nelze upřít i přes zmíněné změny a rušivé zásahy nároku na to, aby bylo jako ve svém celku nesporná architektonická hodnota zachováno, tím spíše, že až na nepatrné výjimky ztratily všechny staré měšťanské domy na náměstí novodobými úpravami svá průčelí...“ Dále památkový úřad uznal neefektivnost stavby, hlavně kvůli zchátralosti její vnitřní části, a navrhl: *„Dostatečný počet a velikost okenních otvorů obou průčelích dává však možnost provést pronikavou, účelnou vnitřní přestavbu se zachováním obvodových zdí, proti čemuž by nebylo námitek s hlediska památkového, když by hlavně průčelí bylo zachováno a obnoven a boč. fronta v celku podržena....Uváživ obecnou i místní památkovou hodnotu objektu jakož i okolnosti, zjištěné při jednání s vašimi zástupci a při místní prohlídce, nemůže Památkový úřad souhlasit se zbořením staré radnice, ať již zůstane v majetku obce nebo bude se schválením kompetentních instancí prodána do soukromých rukou. Se zbořením radnice mohl by památkový úřad vysloviti souhlas jedině tehdy, jestliže by tato oběť na veřejném zájmu ochrany památek byla bezvadně odůvodněna a prokázána jiným naléhavějším veřejným zájmem, jako 1) zájmem bezpečnosti dopravy nebo 2) zájmem účelné výstavby města.“* K bodu 1) památkáři poznamenávají, že se stejně projektuje přeložení státní silnice mimo vnitřní město, a k bodu 2) město stále nemá schválený regulační (polohový) plán. V závěru dopisu je uvedeno: *„Mělo-li by dojít ke zboření radnice z veřejných důvodů uvedených ad 1) nebo 2) vázal by památkový úřad svůj souhlas ke zboření podmínkou, že novostavba na místě radnice bude po výtvarné stránce aspoň rovnocennou stavbě staré, bude*

do náměstí nejvýše dvoupatrová a svým celkovým vzhledem se včlení nerušeně do obrazu náměstí.“¹³

Budova radnice začleněná do řady měšťanských domů (asi kolem 1922)

Ve stejném duchu byl radě města doručen 26. února druhý dopis, tentokrát od „Klubu za starou Prahu“: „Členové domácí rady z vlastní zkušenosti i ze zaslané fotografie se přesvědčili o ušlechtilosti a památkové ceně této budovy...a dospěli k přesvědčení, že by její zničení bylo neodpustitelným a nenahraditelným kulturním proviněním i násilným ochuzením uměleckého inventáře města, nebohatého na stavby toho druhu.“¹⁴

Zcela opačného ladění byl obranný článek, jenž vyšel v místním tisku pod ironickým názvem: „Frýdecká radnice památkou? - ...Předně dovolujeme se tvrdit, že frýdecká radnice není historickou památkou. Je to obytný dům jako ostatní na frýdeckém náměstí....Konečná úprava stavby je z roku 1848, po posledním požáru. Sloh empírový, v němž je přední část radnice, je z konce 18. století. Tedy na stavbě není nic památného. Nic historického se tam neudálo, v budově není galerií, fresek, soch, maleb, zkrátka je to po frýdecku mírně řečeno „prohnilá barabizna“, která zaslouží, aby byla co nejdříve zbourána, by nebyla nebezpečím.“ Dále pisatel poukazuje na to, ať se raději památkový úřad zaměří na

kostelík v sadech Komenského, kde povolil, aby „*krásná cihlová střecha, jedinečná v celém kraji, byla přeměněna v šindelovou*“, dále na červotočem napadený interiér kostela v Gutách.¹⁵ Do této slovní přestřelky se musel zapojit i frýdecký městský úřad se svým oficiálním vyjádřením (rozkladem). V něm cituje některé části o neutěšeném stavu budovy a zásazích do jejího průčelí sepsané památkovým úřadem a doplňuje je: „*Toto průčelí se skládá se štítu, na němž je nesprávný znak města Frýdku, pak ze 6 sloupů, jichž hlavice jsou udělány úplně neodborně a na nich spočívá balkónek s obyčejnou železnou mřížkou – což vše dokazuje, že tento portikus, který byl k budově přistavěn a stojí na chodníku a tím překáží hojně frekvenci na náměstí, byl přistavěn neodborníkem... V roce 1935, kdy se ve Frýdku konala výstava Bezručova kraje, nemohla obec ani zvenčí tuto „radnici“ opravit pro nedostatek finančních prostředků, ačkoli celé obecní zastupitelstvo bylo přesvědčeno, že tato obecní budova dělá městu veřejnou ostudu.*“ Město dále argumentuje, že část budovy musela být uzavřena, neboť hrozilo sesutí promoklého stropu. O nutnosti zbourání nebezpečné stavby se dle přiložených opisů jednalo na zastupitelstvu již v letech 1893 a 1894. Město nyní nemá žádné finanční prostředky na opravu. Rovněž argumenty památkářů o chystaném silničním obchvatu neulehčí zúžené vozovce na Radniční ulici, neboť s prudkým rozvojem automobilismu a jakožto jedinou spojnicí z lipinských železáren Báňské a hutní společnosti (dnešní Válcovny plechu, pozn. autora) na státní silnici Těšín – Příbor, frekvence dopravy určitě stoupne. Co se týče výjimky památkářů ohledně schváleného regulačního plánu, se město odvolává na §15 slezského stavebního řádu, v němž je zakotveno, že město má povinnost postarat se o schválení regulačního řádu jen v tom případě, byla-li osada nebo její větší část zničena ohněm nebo vodou a jedná-li se o její nové vybudování. Frýdecká stará radnice „*není uvedena v seznamu starobylostí a pomníků historicky a umělecky cenných, vydaného zemskou vládou v Opavě k nařízení č. III-2458/25 ex 1913.*“ V závěru písemného rozkladu se uvádí: „*Záležitost prodeje staré radnice stala se diskusí v periodických časopisech tak ožehavou, že zdejší politické strany podepsaného starostu (Karel Kalus, pozn. autora) žádaly, aby prosadil prodej a rozbourání radnice, neboť*

jinak by pořádáním veřejných projevů dali najevo svůj nesouhlas s celou touto záležitostí. Starosta, chtěje předejít případnému porušení veřejného klidu a pořádku, přislíbil svůj zásah do tak ožehavé záležitosti a tak veřejným projevům předešel.“¹⁶

Obchodní dům Baťa vystavěný na místě staré frýdecké radnice

Celý konflikt mezi městem a památkovým úřadem nesli zástupci firmy Baťa nelibě. Podpis kupní smlouvy z jejich strany, jenž se ještě nedávno jevil jako pouhá formalita, se tímto zkomplikoval. Vedení firmy žádalo po městu, ať jim zašle souhlasné rozhodnutí památkového úřadu ke zbourání staré radnice. Mezitím stavební úřad uskutečnil komisionální jednání o povolení ke zbourání č.p. 1 na místě samém. V květnu přišel opět dopis ze Zlína, podle kterého firma Baťa přistoupí k podpisu smlouvy za předpokladu, že město budovu zboří a odevzdá parcelu firmě a zároveň zajistí potvrzení od památkového úřadu, že nebude míst námitky vůči plánované novostavbě. Frýdečtí radní již

nemohli v této situaci dále otálet, neboť hrozilo, že firma Baťa odstoupí od prodeje a celý kolotoč s prodejem radnice nastane znovu. 22. května zaslalo město firmě přísně důvěrný dopis, že vydalo příkaz ke zbourání a zároveň že schvaluje předběžné plány novostavby. Vůči památkovému úřadu pak předjímá město veškerou odpovědnost na sebe. Toto ujištění druhou stranu uspokojilo natolik, že 16. června potvrdilo podpisem kupní smlouvu. Město ještě vyřešilo některé formality v pozemkové knize a postoupilo firmě Baťa konkrétní nabídky místních stavebních firem k demolici. V červenci byl přestěhován poštovní úřad do budovy frýdecké spořitelny. 3. srpna 1937 došlo definitivně k protokolárnímu předání budovy.

Tím ale celá záležitost neskončila. Situace se poněkud obrátila. V září téhož roku se naopak město domáhá na straně zlínské firmy, aby započala s demolicí, neboť správa silnic v nejbližší době chystá předláždění státní silnice Frýdek – Těšín. Pokud by do té doby nebylo uvolněno místo na rozšíření Radniční ulice, muselo by město v budoucnu tuto část dodláždít na vlastní náklady. Firma Baťa slíbila uskutečnit demolici v měsíci říjnu. Tento slib ale nedodržela. S demolicí se začalo až 15. prosince 1937 a trvala až do konce ledna následujícího roku.¹⁷ V kopuli radniční věže byly při demoličních pracích nalezeny tři historické archiválie o událostech města: Patent císaře Ferdinanda Dobrotivého z roku 1848 o udělení konstituce, Seznam členů frýdecké národní gardy z téhož roku a německy psaný spis o událostech, které se staly ve Slezsku a ve Frýdku v letech 1846-1848.¹⁸

Na uvolněném místě poté firma Baťa vystavěla dvouposchodový obchodní dům, kde umístila svou prodejnu, opravnu obuvi ze strany náměstí. Ze strany Radniční ulice vybudovala 5 obchodních místností k pronajmutí. V prvním a druhém poschodí bylo umístěno 10 dvoupokojových bytů. Dnes sídlí v prostorách Baťovy prodejny prodejna DATART Megastore.

¹) Škuta, V.: Z historie radničních budov ve Frýdku-Místku. Těšínsko, 1974, č. 4, s. 17; Předchozí místo, kde docházelo k rokování radních není známo, ale dá se zcela jistě předpokládat, že někde existovalo.

²) Rottek, E.: Frýdecká epopej. Strojopis, SOkA Frýdek-Místek, s. 49

-
- ³) Drobiš, D.: Přehled správního vývoje okresu Frýdek-Místek. Frýdek-Místek 1976, s. 16
- ⁴) Škuta, cit. dílo, s. 18; Rottek, cit. dílo, s. 52
- ⁵) Tzn. tehdejší mluvou boxerské zápasy.
- ⁶) SOKA Frýdek-Místek, AM Frýdek, inv. č. 599, 606, 761
- ⁷) SOKA Frýdek-Místek, AM Frýdek, inv. č. 1711
- ⁸) Tamtéž.
- ⁹) Frýdecko-Místecký kraj, 1933, č. 19, s. 3
- ¹⁰) SOKA Frýdek-Místek, AM Frýdek, inv. č. 1711
- ¹¹) 45 000 Kč nabízel Antonín Tyleček, 60 000 Kč Eda Drbal, koncesionovaný autodopravce všeho druhu a Spolek Katolický dům ve Frýdku. Posledně jmenovaný hodlal postavit nový dům pro kulturní činnost všech místních katolických složek.
- ¹²) SOKA Frýdek-Místek, AM Frýdek, inv. č. 1711; Původní šířka vozovky činila 4,95 m + 2 chodníky o šířce 1,70 a 1 m = celkem 7,65 m. Nově povolená minimální šířka vozovky po demolici byla stanovena při ústí Radniční ulice na náměstí na 6,30 m + 2 přídlažby po 1 m + 2 chodníky 1,85 a 1,55 m = celkem 11,70 m
- ¹³) SOKA Frýdek-Místek, AM Frýdek, inv. č. 1711
- ¹⁴) Škuta, cit. dílo, s. 17
- ¹⁵) Frýdecko-Místecký kraj, 1937, č. 3, ss. 2-3
- ¹⁶) SOKA Frýdek-Místek, AM Frýdek, inv. č. 1711
- ¹⁷) Tamtéž.
- ¹⁸) Frýdecko-Místecký kraj, 1938, č. 1, s. 1

O SIRCE, SLÁMĚ A FAZOLU ANEB POVĚSTI A POVĚRY NAŠICH VESNIC

Kateřina Lepíková

V životě kolem nás se i dnes poměrně často setkáváme se záhadami a zázraky, které si nedovedeme vysvětlit. A co teprve člověk v dávných dobách! Pro něj se za každou bouřkou, za každým východem a západem slunce nebo měsíce, za dobrou nebo špatnou úrodou skrývala spousta dobrých či špatných sil nebo draci a jiné příšery, protože někdo za tím přece stát musel! Lidský rozum si však žádá nějaká rozumná vysvětlení. A tak hledali a poznávali a čím víc poznávali, tím víc se záhady měnily v přirozené zákonitosti a tajuplné příhody měly docela obyčejná rozuzlení. Ale protože nikdy neexistuje odpověď úplně na vše, nějaké záhady se nám přece jen dochovaly ve formě pověstí a místních pověr. Téměř každá vesnice má své vlastní pověsti a pověry, které se vztahují k nějakému kopci, zřícenině, kostelu, hřbitovu, lesu, rozbořenému mlýnu nebo nějaké příhodě. Právě to totiž lidi nejvíce inspiruje. Pamětníci své příběhy a moudrosti předávali z generace na generaci a kronikáři je později zapsali do kronik. Díky kronikářům za to. Protože my se alespoň z několika málo vybraných teď můžeme poučit, nebo se nad nimi alespoň trochu pobavit či pozastavit.

O strašidlech

V Kozlovicích dodnes znají lidé, alespoň ti starší, jeden kopec pod názvem Šibenice. Před dávnými časy prý tam opravdu jedna stávala a bylo na ní pověšeno mnoho nevinných. Podle vyprávění se tam údajně objevuje bezhlavý jezdec, který byl nevinně oběšen, a navíc mu poté byla oddělena hlava od těla a on ji tam teď každé noci hledá.¹ O bezhlavém vznikla pověst také v Hodoňovicích. V lese Hranečnicku byl zabit muž a od té doby je tam vidět postavu bez hlavy, která křičí a naříká. Proto se tam ženy bojí v noci chodit.²

Je zřejmé, že případy násilné smrti lidi děsí a zřejmě hlavně strach dal podnět ke vzniku těchto pověstí. Další je opět

z Kozlovic. Předmětem této pověsti je násilná smrt v Hájku (tzv. Šmírově Lipině), kde byl před dávnými časy nalezen zabitý muž. Ten byl navíc okraden o všechnu majetek. Nyní každou noc od půlnoci do jedné hodiny stojí na chodníku k Měrkovicím a čeká až k němu dojdou potomci jeho vrahu.³

Na Kamenci v Hodoňovicích byl podle pověsti pochován voják, který údajně o půlnoci jezdil na bílém koni po polích. Obzvlášť strašidelná pověst je tato: Jednou kopaly ženy v „Zadkách“ a když zvonilo poledne, zaslechly, jak někdo volá: „Johanko!“. Volání se několikrát opakovalo. Tu se přihnal velký víchř, před nímž musely ženy utéci. Byl to prý jistý metylovský soused (Sýkora), který v blízkém lese zabil svou dceru a nyní ji přivolává.⁴

Některé, ač strašidelné, se nám zachovaly ve velmi vtípném a humorném podání, třeba jako následující pověst ze Staříče. Jistý muž měl mánií přesazovat sousedům mezníky. Po své smrti se pak ukazoval s mezníkem v ruce a s otázkou: „Kam položit?“ Lidé polomrtví strachem mu nikdy neodpověděli. Až jednou se někdo vracel z Místku v dobré náladě a nebál se. Rovněž se mu ukázal onen nešťastník a zase se ptá: „Kam položit?“ A tu konečně dostal odpověď: „Sakramentská duše, kde si vzal, tam polož.“ Načež mu duch poděkoval a řekl, že je vysvobozen.⁵

O pokladech

Chudí lidé často alespoň snili o velkém bohatství a o tom, že se jim podaří najít někdy nějaké skryté poklady. Zřejmě proto se dochovalo poměrně hodně pověstí o pokladech. Jistý sedlák prý vyoral na poli peníze. Nechal si je, přestože mu nepatřily, a za trest pak musel každý rok na svém statku něco stavět buď z cihel, nebo kamene.

Jeden šetrný hospodář si našetřil 5 hrnců dukátů. Za krátký čas zemřel a jeho pozůstalí nemohli peníze najít. Hospodář totiž těsně před svou smrtí poslal všechny do kostela. Jen pacholek nešel a skryl se na statku tak, aby viděl, kam hospodář peníze dává. Nikomu nic neřekl a po hospodářově smrti utekl. Pozůstalí tedy nabyli přesvědčení, že peníze ukradl on. Podle pověsti se tento pacholek stal boháčem, ale protože peněz špatně užil, chodil jej nebožtík strašit.

Poklad se údajně objevoval také v Hodoňovicích na Žídkově louce pod Hůrou. Jednou se jej lidé pokusili získat. Vzali svěcenou křídu, udělali kolo v místě, kde byly peníze, a začali něco odříkávat. Najednou se objevil malý černý psík, oni na něj pohlédli, zmýlili se v odříkávání a truhla, která již byla na povrchu, se s třeskotem i s penězi propadla do hloubky.⁶

Podobná pověst se traduje také ve Skalici. Podle ní je hned u zdi za hlavním oltářem uložen skrytý poklad a komu se podaří jej beze slova vykopat, tomu bude patřit. Tři Skaličané se tedy rozhodli, že to zkusí. Oblékli se do mešního roucha a s rýči a motykami se dali do hledání. Když našli vhodné místo, kde tušili poklad, objevil se velmi nuzně oblečený pocestný a tázal se jich na cestu do Skalice. Nedostal žádnou odpověď. Za chvíli se objevil znovu se stejnou otázkou. Jeden z mužů už chtěl odpovědět, v poslední chvíli se však zarazil a jen ukázal motykou západním směrem. Muži se dali s novou chutí do kopání, kotel s pokladem už měli obkopaný, už jej vytahovali vzhůru, když tu potřetí se objevil onen pocestný a důrazně opakoval svou otázku. Muže to tak popudilo, že vykřikl: „U sta hromů, copak nevidíš, vždyť jsem ti to motykou ukázal!“ Následovala rána a kotel s pokladem se s velikým hukotem zřítíl do země a půda se opět zarovнала. Muži, jenž vše zmařil, pocestný řekl: „Jen štóla, kterou jsi opásán, tě zachránila od jisté smrti.“

O Skalickém drakovi

Pod skalickým kostelíčkem je podle pověsti drak a až jednou bude kostel přeplněný lidmi, drak se pohne a kostelíček zapadne i s věřícími do země.

Draka prý jistá „Podstavkula“ viděla, když čekala muže, až se vrátí z města, kde prodával zboží. Bála se, aby utržené peníze neutratil v hospodě. Tehdy údajně letělo něco ohnivého s velikým hřmotem ze skalické Hůrky na Prašivou.

Jiná pověst o tomto skalickém draku vypráví, jak jej kaplan Ignác Černý na sv. Jana Křtitele, kdy obludy pozbývají moci z kostela vyvedl, odletěl na něm na Lysou horu a tam ho zase zaklel. K osobě pátera Černého se váže i několik dalších pověstí, zajímavé už je jen to, že získal přezdívku černokněžník.⁷

O Štandlu

Podle pamětníků z Palkovic prý býval kdysi na Štandlu zámek a v něm zlé panstvo. Klíčnice musela každodenně chodit daleko pro vodu. Jednou na cestě upadla a klíče ztratila. V hněvu proklela zámek, který se ihned propadl. Od té doby musí v poledne chodit po okolí jako bílá paní a hledat klíče. Vysvobodí ji jen nevinná dívka, která jí ty klíče podá. Podle pověsti visí na stromě a dívku k nim má přivést motýlek.⁸

Pověst pocházející ze Staříče zase vypráví, že se na Štandlu ukazovala v pravé poledne černá paní. Na vrcholku Štandlu prý je díra a někde poblíž puklý malý kámen, na němž je napsáno Černá paní Barbora. (Velký kámen se údajně ztratil)⁹

Pověst o Králově hoře

Vypráví se, že v Králově hoře v Kozlovicích jsou zakopány zlaté poklady. V jedné cizí zemi se jistý král vzdal trůnu a jeho rodina se jej za to zřekla. Vydal se tedy se svým pokladem hledat místo, kde by mohl spokojeně žít v klidu a míru. Na svém bílém koni dojel až do kraje, který jej okouzлил. Od tamních lidí se dověděl, že je v Beskydech. Na jednom obzvlášť krásném místě si odpočinul a usnul. Ve snu se mu zjevila spanilá děva. Král se ptá: „Kdo jsi?“ Ona odpověděla: „Jsem hora nikoho a nemám jméno, ale teď, když ses napil z mého pramene jsi můj a já jsem tvá.“ Král jí posadil na hlavu svoji korunu a ona pokračovala: „Jsem korunována královou korunou a mám tvé jméno. Jsem Králova hora.“ Poté zmizela. Král zůstal navždy v tomto kraji mezi ovčáky a po své smrti byl pochován i se svým pokladem na místě, kde se mu zdál tento krásný sen.¹⁰

O uřknutí

Mezi lidmi velmi často kolovaly pověry o uřknutí. Lidé se báli starých žen, které údajně uměly očarovat hospodyně, aby jim krávy špatně dojily, báli se obchodníků, kteří dovedou uřknout dobytek, pokud jej hospodář nechce prodat lacino, a báli se také lidí, kteří dokázali uřknout své bližní. Říká se, že sloužením tzv. černé mše, bylo možno pomstít se sousedům, nebo i vypátrat zloděje, který člověku něco ukradl.¹¹

Nejsnadněji je možno uřknout člověka, když „se mu hledí do huby při jídle“. Když chceme uřknoutí zrušit, musíme postiženému dát několik svých vlasů a těmi se uřknutý nakuřuje. Popel se pak smíchá s vodou a vypije.

Kdo chtěl poznat čarodějnice schopné uřknutí, musel si od Lucie odkládat po jednom drvénku a do posledního navrtat nebozezkem díru. Těmi drvénky zatopit před odchodem na jitřní mši a pak už jen přes navrtanou díрку pozorovat kostel z pavlače. Tehdy se ukážou všechny čarodějnice ve vesnici a jsou poznat podle toho, že mají na hlavách nádoby na dojení. Domů musí takový člověk spěchat ještě před koncem jitřní, jinak by ho čarodějnice roztrhaly.¹²

O novorozencích

Aby z novorozence vyrostl silný muž, má se mu při prvním koupání vložit do ruky palička z tvrdého dřeva, nebo do koupele nalít silná kořalka. Holčičce se má zase do koupele přidávat mléko a med, aby byla pěkná. Chceme-li, aby byla příjemná, má se okoupat v odvaru rozmarýnu a mateřídoušky. A když děvčátko okoupeme v laskavci, bude každému milé.

Aby byly děti bohaté a neměly nedostatek, mají se do první koupele hodit peníze. Ze stejného důvodu má kmotr při křtu nepozorovaně vložit do peřinky peníze. Vloží-li se do peřinky růženec nebo modlitbička na obrázku, vyroste z miminka zbožný člověk.

Odřekne-li se dítěti kmotrovství na křtu, má dítě po celý život neštěstí.

Jak najít zloděje

Okradený člověk (alespoň podle pověsti z Čeladné) má navštívit „božce“ – zaříkávače, který zloděje najde pomocí klíče od domu. Na motlitbách hází klíčem a ten se otočí v tu stranu, kde zloděj bydlí. Podle otočení klíče se pozná, je-li světlavý či tmavý, je-li veliký či malý, a pak už je možno zloděje snadno určit.

Aby byl zloděj chycen a usvědčen, je třeba po devět dní opakovat slova z lístku, který zaříkávač dá okradenému. Pak se musí lístek zahrabat pod domovní práh a první osoba, která práh překročí, bude ten hledaný zloděj.¹³

O sirce, slámě a fazolu

Zřejmě pro pobavení a poučení dětí vznikla následující hodoňovická pověst. Jednou šel fazol, sirka a sláma do světa na vandr. Když přišli k vodě, řekl fazol sirce, aby si lehla na vodu. Sirka promluvila k slámě: „Lehni si na vodu a já si lehnu na tebe.“ Sirka začala sebou trhat, chytla, zapálila i slámu a pak spadla do vody. Fazol se dal do takového smíchu, až mu břicho puklo. Od těch dob má na břiše šev.¹⁴

Poznámky:

¹⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Kozlovice, inv. č. . s.22.

²⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Hodoňovice, inv. č. 2, s. III/18.

³⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Kozlovice, inv. č. s. 22.

⁴⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Hodoňovice, inv. č. 2, s. III/18.

⁵⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Staříč, inv. č.17, s. 39.

⁶⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Hodoňovice, inv. č. 2, s. III/18.

⁷⁾ SOKA Frýdek-Místek, AOSkalice, inv. č. 16, s. 120 – 128.

⁸⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Palkovice, inv. č. 25, s. 55

⁹⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Staříč, inv. č. 17, s. 39.

¹⁰⁾ Sysalová, M.: Hora pyšníci se královským jménem. In: 700 let valašské obce Kozlovic, Kozlovice 1994, s. 528.

¹¹⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Kozlovice, inv. č., s. 22.

¹²⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Staříč, inv. č. 17, s. 40.

¹³⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Čeladná, iv. č. 35.

¹⁴⁾ SOKA Frýdek-Místek, AO Hodoňovice, inv. č. 2, s. III/17.

BOHUMIL PAVLOK (1922 - 2002)

Jan Kukuczka

Psal se 22. listopad roku 1922, když se v Řepištích na Frýdecku ozval z hospodářského stavení manželů Pavlokových křik novorozeněte. Někde poblíž se v té době určitě potuloval posel, který do kolébky podstrčil pod polštář posláni z Parnasu.

V té době už čtvrtým rokem budovala společnost dvou národů svoji novou budoucnost na principech demokracie a svobody. Národ už věřil, že nejhorší chvíle má za sebou. Věřili tomu i rodiče novorozence. Ovšem osud někdy nadějším nepřeje. Dětství podle Bohumila Pavloka neoplývalo radostí. Otec František (1865-1928) byl rolník, který obci starostoval a posléze v letech 1911-1918 se stal poslancem za české Slezsko v říšském sněmu ve Vídni. Zemřel, když bylo malému Bohumilovi šest let. Na tento okamžik mnohokrát ve svém životě zavzpomínal a jak říkal, nikdy na něj nezapomene. Byl to otřesný zážitek pro kluka, kterého nad ránem vzbudili a dovedli k posteli umírajícího otce.

Bylo to v době celosvětové hospodářské krize. S láskou vzpomínal na matku Janu, za svobodna Stiborovou (1883-1963), která byla velmi zbožnou ženou a ke křesťanským hodnotám vedla i svých šest nezaopatřených dětí. Právě víra v Boha byla studánkou s živou vodou, která poskytovala sílu rodině, jíž citelně chyběl otec. Dětský věk prožíval stejně jako jeho vrstevníci na vesnici. Zapojoval se rád do klukovských her a sportování. Radost mu poskytovaly především kolektivní hry fotbal a volejbal.

Nadešel čas poznání a příprav na složitosti života v místeckém reálném gymnáziu, které ukončil zdárně maturitou v roce 1941. Na této škole byl jeho učitelem také Jan Strakoš, profesor náboženství a jeden z nejvýznamnějších literárních kritiků a historiků té doby, který v letech 1931-1934 redigoval literární časopis POEZIE.

Místecké gymnázium tak připravilo Pavlokovu jakýsi start do literárního života. Zde vzklíčilo první semínko básnické tvorby. Jeho tvůrčí počiny se začaly objevovat v měsíčníku katolických studentů JITRO. Nemalou zásluhu na tom měl tenkrát i Leopold

Vrla, profesor češtiny na přívozském gymnáziu a pozdější přítel, který zmíněný časopis společně s P. Dominikem Packou redigoval.

Poté následovalo studium na bohoslovecké fakultě v Olomouci, kterou však byl přinucen po dvou semestrech opustit. Tam také působil vicesuperior semináře P. Jaroslav Šumšal. Sám Pavlok ho charakterizoval jako člověka výrazného osobního charakteru s širokým rozhledem. Měl mnoho přátel z řad spisovatelů a básníků. Na jeho pozvání přijel na besedu s bohoslovci v květnu 1942 i spisovatel Jan Čep. Bylo to Pavlokovo první setkání s tímto člověkem, jehož dílo předtím četl s velkým zaujetím. Závěr tohoto plodného večera byl však velmi dramatický poznamenán zprávou o atentátu na Heydricha. Krátce nato se začaly vysoké školy zavírat. Postihlo to velmi citelně i olomouckou bohosloveckou fakultu. Řada profesorů byla uvězněna a studenti museli nastoupit na nucené práce do Německa.

Zdravotní důvody, ale i přehlédnutí některých pracovních postupů úřadem, umožnily Bohumilu Pavlokovi nastoupit v Řepištích jako pomocná kancelářská síla. Tato práce trvala téměř půldruhého roku. Nakonec byl zařazen na rodinné hospodářství jako zemědělský dělník. Zastával tu místo kočího. Nebyla to pro nezkušeného mladíka zrovna lehká práce. Musel odvádět práci na poli, kočírovat koně a starat se o ně, jezdil s povozem až do Ostravy pro uhlí a musel zastat ještě spoustu další práce v hospodářství.

Když skončila válka, přihlásil se na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, kam byl i přijat. Získal sice stipendium, ovšem největší oporu našel ve svém bratru lékaři, který ho v tomto stádiu života významně finančně podpořil, podobně jako jeho budoucí tchán. Studium oboru čeština - filozofie ukončil v roce 1947. V té době se začal literárně prosazovat v časopise AKORD, kde se spřátelil s literárními velikány jako například s Janem Zahradníčkem, Jakubem Demlem, Janem Čepem, Milošem Dvořákem a dalšími. První báseň, kterou zde uveřejnil, nazval Svatební. Byla napsána k příležitosti Pavlokova sňatku.

Do roku 1948 byl profesorem na reálném gymnáziu jako odborný asistent pro psychologii na pedagogické fakultě v Brně.

Politická orientace v tom roce nastolila tvrdý kurs proti křesťanským intelektuálům, což se v praxi projevilo u Pavloka zákazem veřejné publikační činnosti. Do roku 1953 působil jako učitel na několika školách v ostravském regionu. Pak přišlo pětileté působení na Pedagogické škole v Místku. Byla to pro poctivého pedagoga deprimující doba, ve které viděl, jak všude kolem něj „marxistická krasověda“ připravuje mladého člověka na životní styl směřující v zavržení. věděli o něm, že se nehodlá zpronevřit svému pedagogickému poslání, a tak se stal režimu nepohodlným. To byl důvod, proč byl v roce 1958 z politických důvodů propuštěn ze školství. Nastoupil do NHKG Ostrava jako strojník čerpací stanice do třisměnného provozu. Po roce si ho na základě podaného odvolání pozvali na krajský úřad k prověrce. Setkal se tam s člověkem, který se zeptal, co tam dělá. Řekl mu otevřeně, že se dostavil k pohovoru. Pokud se ovšem dialog bude vázat k náboženství, pak je pozvání zcela zbytečné. Dopadlo to nakonec tak, že se debata k tomuto tématu neuskutečnila, a tak mohl Bohumil Pavlok pokračovat v práci ve školství, ovšem pouze učňovském, a to ještě mimo frýdecko-místecký okres.

Ve druhé polovině šedesátých let se politická situace začala uvolňovat a zákaz pedagogické činnosti v okrese byl Pavlokovi zrušen. V letech 1966 až 1984 tak mohl učit ve Frýdku-Místku, kde působil na SOU jako zástupce ředitele. V letech 1970 - 1992 působil Řepišťích jako předseda Osvětové besedy. Po sametové revoluci byl členem Občanského fóra, roku 1990 byl také zvolen zástupcem starosty rodné obce. Tuto funkci vykonával čtyři roky. Byl také členem Spolku čs. bibliofilů a Moravskoslezské křesťanské akademie v Ostravě, kde se věnoval přednáškové činnosti. Byl také členem Obce spisovatelů.

Po roce 1989 se zcela změnil básníkův literární život. Zvonek u Pavloků se ozýval stále častěji. Zájem měl rozhlas, tisk i televize. V roce 1990 vyšla v ostravském nakladatelství profil první Pavlokova oficiálně vydaná sbírka Hledání tváře. Autorovi bylo tehdy již 68 let.

Jak už bylo řečeno, Pavlok vyrostl v prostředí prosyceném křesťanstvím a láskou k rodné půdě, což jeho tvorbě dávalo punc lidskosti. Tento klad v souznění s lašskou krajinou, ve které žil

a tvořil, je hluboce působivý a v dobách, kdy křesťanský svět byl záměrně utlumován, on dotekem tohoto lidského fenoménu posiloval víru s nadějí v lepší časy. Jeho básně, nebojím se to napsat, jsou nadčasové, jsou syntézou člověka i toho, co ho přesahuje, spirituality.

Ještě je třeba se zmínit o okruhu literárních přátel Bohumila Pavloka. S láskou a rád se k nim ve vzpomínkách vracel. Snad jen vzpomínka na Jana Čepa byla smíšena se smutkem, neboť jejich poslední setkání se uskutečnilo za neveselých okolností. Bylo to ve Francii v roce 1968. Jan Čep byl po mozkové příhodě a Bohumil Pavlok nejdříve ani nepoznal.

Krásně urostlý topol u vrat Pavlokovy zahrady byl zase symbolem jeho přátelství s básníkem Jakubem Demlem. Byl to Demlův osobní dar, bohužel před několika lety nevydržel nápor vichřice. Připomenout musíme také Jan Zahradníčka. Bohumil Pavlok se s ním setkal poprvé v jeho redakci v Brně v roce 1946 a Pavlok charakterizoval Zahradníčka jako člověka přímého, otevřeného a nebojácného. Bylo to na základě Zahradníčkovy odpovědi redaktoru Spilkovi na jedné z besed. Zahradníček tehdy na provokativní otázku, zda může napsat vše co si myslí, odpověděl, záporně. „Nemohu vyjádřit, co bych chtěl.“ Byla to otázka na plnost demokracie a bylo to ještě před únorovými událostmi roku 1948. Poslední cesta k Zahradníčkovi byla pak obtížná a dlouhá. Uskutečnila se na motocyklu z Řepišť přes Brno, kde se Bohumil Pavlok stavoval pro přítele Josefa Suchého. Cesta to nebyla příjemná, doprovázela ji prudká vichřice. Do uhřínovského domu dorazili před polednem. Setkání po deseti letech bylo velmi vzrušující a dojemné. Po krátké době dostal Pavlok od Zahradníčka dopis, ve kterém si autor stěžoval: „Jsem pořád jako stažená lampa, mám strach z deštivého a zabláceného podzimu a uhřínovské dlouhé zimy.“ Měsíc nato přišlo oznámení s tou nejsmutnější zprávou.

Měl jsem to štěstí setkat se s ním několikrát na soutěžních přehlídkách divadla a poezie. Později, když jsem pracoval v rádiu a připravoval rozhovory pro rozhlasový magazín Knižní seznamka, položil jsem mu otázku, jaká tvůrčí potřeba ho vedla ke psaní poezie. On mi tenkrát odpověděl: „Ona je to otázka jednoduchá,

ale odpovědi na jednoduché otázky nebývají jednoduché. Já si myslím, že ta potřeba psát, ta tvůrčí aktivita, to je určitý dar. Tento dar dostává mnoho lidí, ale využívají ho různým způsobem. Někdo ke svému vyjádření vysloví za minutu sto padesát nebo dvě stě slov, jiný těch slov váží míň, ale nechá se opojit jejich krásou a melodií, rytmem, jejich souvislostmi a pak už následuje nějaká práce na tom. To znamená učit se vzdělávat, číst tak, aby to vše dohromady byl zdroj takové té tvůrčí aktivity, určitý úmysl to dělat.“

Bohumil Pavlok svěřil svou duši Bohu v kruhu svých nejdražších odpoledne 16. ledna 2002 ve své milované obci Řepiště.

Bibliografie:

- Svatební (1946)
- Bodlák a laskavec (1953)
- Dedikace (1955)
- Předkové (1970)
- Duhová země (1972)
- Hukvaldská preludia (1974, 1994)
- Křesadlo v slámě (1981)
- Modrý záliv (1982)
- Listy z diáře (1982)
- Hvězda v zenitu (1986, 1992)
- Setník pod křížem (1986, 1992)
- Střípky z Podještědí (1986, 1992)
- Bumerang (1988)
- Hledání tváře (1990)
- Rosenky (1995)
- Křížová cesta (1997)
- Bijte zabijte (1998)
- Na dosah (1998)

VZPOMÍNKY RUSKÉHO LEGIONÁŘE ANTONÍNA ZELINKY Z PALKOVIC

2. část

Tomáš Adamec

V minulém čísle Sborníku jsme uveřejnili první část z výběru vzpomínek Antonína Zelinky, která končila listopadem 1919 Zelinkovou rekonvalescencí a počátkem evakuace československých legionářů ze Sibíře. Na následujících stránkách přinášíme závěr vzpomínek. Jejich text je v důsledku určité stylistické neobratnosti autora a špatné čitelnosti jeho rukopisu místy natolik zmatený, že bylo nutno některé pasáže vynechat. Tyto pasáže bývají označeny tečkami.

V druhé polovině listopadu 1919 vydal generál Syrový rozkaz, aby československé vojsko převzalo železnici mezi územím, které už obsadili postupující sovětsí vojáci, a Krasnojarskem do své správy. Čechoslováci už nechtěli zasahovat do bojů mezi sověty a Kolčakovou armádou, chtěli jediné - co nejrychleji opustit Sibír a vrátit se domů. Zároveň byly vydány pokyny, jak se má československé vojsko chovat: 1. musí zachovat neutralitu, 2. v případě napadení bolševiky použít zbraně, 3. nezasahovat proti povstání, které by bylo namířeno jen proti Kolčakovi, 4. zájmy československé armády jsou nadřazené zájmům ostatním.

Ale cesta na východ byla zdlouhavá. Železnice byla přecpaná ustupující ruskou armádou, československými legionáři i uprchlíky. Navíc se na východě objevila další překážka. Území za Bajkalem ovládal kozácký ataman Semjonov, který nechtěl legionářské ešelony pustit dál a nutil je, aby se zapojili do boje proti postupujícím bolševikům. Legionářům nezbylo, než si vynutit průjezd silou, a tak 9. ledna 1920 došlo k boji. O tři dny později se vlaky mohly dát zase do pohybu. Jenže na západě už legionáře dostihl předvoj postupující bolševické armády a došlo k dalším bojům, kterým se legionáři chtěli vyhnout. Rozpoutání dalších

vleklých bojů bylo zabráněno uzavřením příměří, které zprostředkoval irkutský sovět 7. února 1920.

Tou dobou už byla část legionářů na širém oceánu. První loď s Českoslováky odplula z Vladivostoku v lednu 1920. Poslední až v listopadu.

10. 12. 1919 *V osm hodin ráno dojeli jsme do Tajšetu. Cestou na každé stanici přicházeli jak naši, tak i cizí k veliteli a prosili, ať je vezme s sebou do vlaku. Při odjezdu z Krasnojarska měli jsme celkem 33 vagónů, teď už jich bylo celkem 62. V Tajšetě jsme se zdrželi přes osm hodin. Železničáři nás schválně zdržovali. Za Tajšetem v lesích jsme slyšeli střelbu. Nevěděli jsme, co se děje. Přichystali jsme si vintovky a patrony. Vlak zastavil a my vyskákali ven. Vše se ale rychle vysvětlilo. Vedle našeho vagónu byla služba a rozvádějíci, když vlak jel pomalu do kopce, chtěl skočit dolů a vyměnit strážce na lokomotivě. Otevřel dveře, ale špatně stoupnul a spadl obličejem dolů. Dalo se znamení, lokomotivy zastavily a šlo se pro vypadnutého. Asi za deset minut se jelo dále. Ale šlo to těžko, vagónů bylo přes šedesát a sněhu mnoho. V pět hodin jsme dojeli do Bajranovky. Tady náš velitel žádal náčelníka stanice, aby nám odepjal několik vagónů. Ten to odmítl a řekl, že jestli bude naléhat, že nás dále nepustí vůbec.*

11. 12. 1919 *Dojeli jsme do Nižního Udinska a pak jsme pokračovali dál. Chtěli jsme do stanice Zima, ale dozvěděli jsme se, že tam nemůžeme, že je stanice přeplněná a 8. pluk že dělá nepořádek a zdržuje odjezd. ...Až k večeru jsme mohli pokračovat dál.*

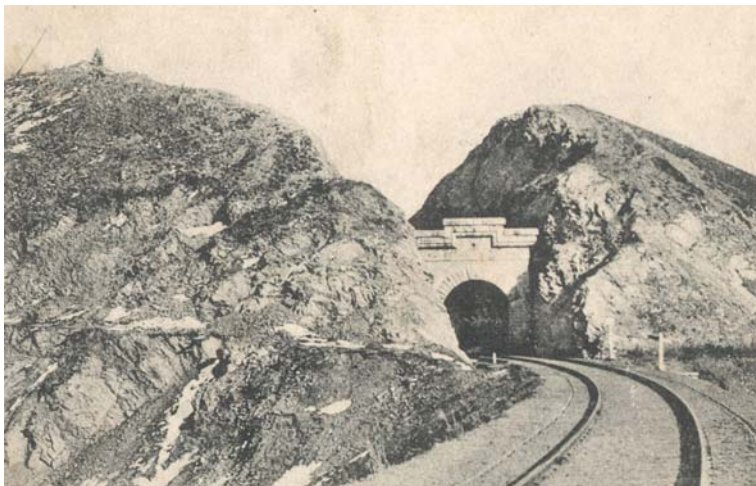
12. 12. 1919 *Okolo pěti hodin jsme dojeli do Zimy. Zatopil jsem v kamnech a celý den se vykonávaly kancelářské práce. Zima veliká. Ve vagóně nahoře teplo, dole zima. Odpravit nás nechtěli. Chodili jsme k veliteli stanice, ať nás pustí, nebo že jim to tam rozbijeme bombami. Plukovník 4. pluku, který tu také stál, jim domlouval. Pak nám z depa poslali parovůz. Ale než k nám dojel, tak se porouchal. Asi to Rusové udělali schválně. Vyrázili jsme až kolem šesté hodiny večer...*

15. 12. 1919 Dojeli jsme do stanice Inokentjevské. Stále chodili dobrovolci a občané i se ženami a chtěli s námi do Vladivostoku. Odpoledne jsem odjel s bratry Veselým a Vajsem vlakem do Irkutsku, kde jsem navštívil podporučíka Oplustila z Prostějova, jenž se asi před dvěma měsíci ženil. Cestou jsem měl ve voze výstup s ruským praporčíkem, který se mě ptal, kam jedeme a proč jsme v týlu, proč nejsme na frontě. Řekl jsem mu: A pačemu vy guljajetě v tylu i drugije za vás bojují...Obrátil jsem se k němu zády a více jsem se s ním nebavil. Jeho paní (zde je míněna zřejmě Oplustilova manželka - pozn. T.A.) ležela vedle s dítětem, které se jí narodilo asi před týdnem. Znal jsem ji z pobytu v Irkutsku, kde jsem byl spolu s Oplustilem ve slovenském táboře v kanceláři. Večer jsem šel na nádraží a odejel zpět do Inokentjevské. Před samým odjezdem nás šibovali, jeden vagon vyjel z kolejí a byli jsme zdrženi.

16. 12. 1919 Časně ráno zatopník vyčistil kamna a zatopil. Velká zima, práce dost. Odpoledne šel na nádraží, viděl jsem, jak Rusové vedli jednoho svého opilého vojáka. Svlékl ze sebe mantl, blůzu, nadával na všechno, krvácel a všem vyhrožoval... Večer jsme vyjeli do Irkutsku a dostavil se k nám zdravotní důstojník a prohlížel vlak. Stále přicházeli jednotlivci, ať je vezmem. Co bylo místo, vyhovělo se, ostatní museli zpět...V Irkutsku dělal se soupis vagonů a inventář pro Zabajkalskou dráhu. V Inokentjevské jsme byli zadrženi, poněvadž nebylo uhlí do lokomotiv. Uhlí bylo dost, ale nebyli lidé a vozy...Doprava na východ zastavena a od Omsku do Irkutsku jezdily jen naše vlaky.

17. 12. 1919 Vyjeli jsme do Irkutsku. Když jsme přijeli do stanice Bajkal, museli jsme zastavit pro nedostatek dřeva v parovoze. Uhlí nebylo vůbec žádné. Přišel k nám člověk od dráhy a prosil o lidi na dovezení dřeva pro lokomotivu. Zavolal jsem děžurného, ať to obstará. Pak jsme mohli jet dále. Zrána byla mlha, ale k poledni bylo krásně vidět Bajkal. Z Irkutsku do Bajkalu to byly většinou kopce. Po levé straně tekla řeka Angara... Kolem Bajkalu je 38 tunelů a asi 12 galerií, tj. klenutí v břehu. Pohled velice krásný. Ve stanicích stály obvykle jeden až dva naše ešelony. Na jedné stanici si přišel velitel stanice stěžovat do naší kanceláře, že někdo

od nás vykradl na stanici vagón dřeva, které bylo nachystáno pro železniční zřízení. Jiné už nemají... Do Tomské jsme dojeli v jednu hodinu odpoledne. Stál tam jeden ruský ešelon a my jsme ho měli předjet. Nějaký ruský důstojník šel ale na stanici, kde byl náš velitel a vytáhl na něj revolver, že ho zastřelí, když ho nepustí prvního. Utíkali před bolševiky, báli se, že je pochyťají a zavrou. Jeli pak až do Vladivostoku. Odjeli a my jsme museli čekat. Z Tomské jsme jeli do Mírové.... Stanice byly všude přeplněny, museli jsme pořád čekat, vlaky nestačily odjíždět.

Jeden z bajkalských tunelů

19. 12. 1919 Z Mírové jsme vyjeli okolo čtvrté hodiny ráno. Jeli jsme velmi pomalu, lokomotiva byla rozbitá. Do Věrchněudinska jsme přijeli asi v pět hodin. Tam k našemu velitelství došel jeden ruský voják ze Semenovova oddílu a ptal se, kolik máme důstojníků a vojáků. Udělali jsme spisky pro Vladivostok, celkem nás bylo 562 vojáků a 12 důstojníků.

20. 12. 1919 Ve dvě hodiny odjezd z Verch. Udinska. Lokomotiva nemohla vlak ani utáhnout. Jela dopředu, dozadu, až po chvíli vyjela. Zajcevo, Dalševo. Příjezd za rozednění. Hoši si brali do všech těplušek dřeva. Došel Rus, že mu ukradli dva vagóny

dřeva... Odjeli jsme do Petrovského závodu, kde jsme měli oběd. Všechno pod sněhem... V našem vagónu jel jeden Rus, hlavní konduktér, který si stěžoval na poměry v Rusku a na vedení. Byl z Kyjeva. Na pravé ruce měl useknuté všechny prsty kromě palce a ukazováku.

21. 12. 1919 Ráno jsme dojeli do Mozgoně, kde jsou uhelné doly, ale teď vyvezou denně asi jen 10 vagónů, ale draho to musejí platit. Dříve vyváželi až 200 vagónů. Železničáři říkají, že asi během dvou měsíců bude provoz pro nedostatek materiálu zastaven. Celkem byl nedostatek uhlí jen někde, jinak se topilo všude dřevem. Zima asi 30 °C. K nevydržení. Z Mozgoně jsme vyjeli v jednu hodinu odpoledne se dvěma lokomotivami. Ujeli jsme asi 30 verst do Gongotu. Tam nás dali dozadu a čekali na novou lokomotivu, neboť jedna se poškodila a druhá nás nemohla vytáhnout... Pak přijel nějaký ruský velitel, který nám hlásil, že nás nesmí dál pouštět. Že dostal rozkaz nepouštět žádné naše vlaky s běženci nebo se zajatci. Lokomotivu nám prý má odepnout, protože potřebuje poslat nákladní vlak se dřevem do Čity. Náš velitel nechtěl lokomotivu vydat a telefonoval výše, co se vlastně děje. Dozvěděli jsme se, že všechny broněviky z Čity odjely na východ urovnat nějaké povstání. Někáký náš ešelon vepředu se nepohodl se semjonovci, vyprovokovali se a neví se, v jaké jsou vůbec situaci. Zesílili jsme u ešelonů hlídky. Vypadalo to, že se Semenovem budou potíže. Dali jsme jednoho telegrafistu k telefonu, aby pozoroval, co se děje.

22. 12. 1919 Došel telegrafista, že všechno je přeplněno vlaky, že se nemůžeme pohnout. Nejsou lokomotivy ani uhlí...

23. 12. 1919 Zima velká. Dobrovolci chodili do lesa na srnky. Odpoledne jel osobní vlak z Irkutska do Čity, kde byla naše pošta. Dostali jsme noviny. Také vzkaz, že nám do půlnoci přistaví lokomotivu.

24. 12. 1919 Asi v deset hodin přijel osobní vlak od Čity a s ním se vrátil hospodář a přinesl nám novinu, že generál Kapel vyzval

generála Syrového na souboj. Že prý ho žádal o naše vojsko na frontu, ale on nedal. Červení se blížili k Tomsku. Všechny české vlaky na východ jsou zastaveny. Pro nás prý přijede lokomotiva a pojedem do Čity. Dopoledne jsme vozili uhlí do zásoby. V Mandžurii snad není uhlí ani dřevo... Čekáme stále na lokomotivu... Velitel už neměl peníze na nákup potravin. Museli jsme mezi sebou dělat sbírku. Já měl asi 30 rublů. V Čitě velitel telegrafoval. Žádal z Irkutsku peníze, ale peněz nebylo. Navrhl jsem, aby se mezi námi udělala ještě jedna sbírka a ve Vladivostoku nám to pak vrátí. Oblékl jsem se a chodil od těplušky k těplušce a vysvětloval to všem. Souhlasili... Štědrý večer jsme měli smutný. V jednom vagóně měli větší stromek, ale v našem byl jen malý. Bratr Veselý měl z Krasnojarsku litr vína, tak jsme ho spolu vypili. Velitel měl od Američanů krabici párků, tak jsem je uvařil a rozdali jsme si je po jednom kuse. Pak jsem vzpomínal na domov a na cestu, která je ještě daleká. Popil jsem čaj s chlebem a šel spát.

25. 12. 1919 ...Okolo poledne konečně přijela lokomotiva a o půl jedné jsme vyjeli. Lokomotiva byla ale tak špatná, že jsme zůstali stát v poli. U jednoho vagónu se zavařila osa. Vyběhli jsme ven a mazali kola. Uhlí, které bylo nad kolem, jsme rozvezli, aby se kolu ulehčilo. Večer o půl desáté jsme přijeli do Čity, sídla atamana Semenova...

26. 12. 1919 Mráz pětatřicet stupňů. Vybral jsem 8675 rublů a dal je hospodáři na stvrzenku, aby mohl koupit potraviny. Já půjčil 600 rublů. Velitel stanice nám dal telegram od generála Syrového, kde bylo podrobně vypsáno naše zdržení, incident s Kapelem, zadržení Kolčaka... Železničáři nám řekli, že spojení s Irkutskem je přerušeno. V Irkutsku měl být převrat... Naši se do toho vůbec nemíchali.

Navrhnul jsem, abychom vybrali ve vlaku různé věci a peníze na podplacení hlavních lidí v depech, abychom co nejrychleji vždy vyjeli, ať nás zbytečně nezdržují a nenechávají někde stát. Ve vagónu s tím souhlasili. Sebral jsem se a obešel všechny vagóny. Vysvětlil jsem jim, oč se jedná, a oni souhlasili.

30. 12. 1919 Vyjeli z Mandžurie v 6 hodin ráno. Na stanici čínské vojsko a vůbec lepší pořádek. Personál na dráze též většinou Číňané. Na stanici s námi mluvili, jenže my jsme jim nerozuměli, až na některá slova. V jednom místě byl rozbitý vlak. Byl to náš vlak od 2. divize s evakuovanými, který měl neštěstí.

1. 1. 1920 V Charbině šel jsem hned ohlásit náš příjezd a po chvíli přišel japončík a vyptával se, co je to za vlak atd. Rusky znal jen několik slov, která měl zaznamenána v notesu... Podíval se do notesu a řekl: Pokojných ne tu? Zavřel oči a zůstal bez vlády. My jsme mu nerozuměli, až pak jsme pochopili, že se ptá, jestli nemáme mrtvé. Nebo se ptal: Hi, hi, hi, ne? To se ptal, jestli nemáme koně. Nebo: Tu, tu, tu... To znamenalo, jestli nemáme kulomet. Pak nám nabídl cigarety a byl velice úslužný. Pak došel náš český velitel stanice a chtěl nás hned vypravit, že má tři telegramy z Vladivostoku, že na nás čekají. My však již neměli na cestu produkty, tak jsme řekli, že pojedem, až je dostanem. Po delším vyjednávání telefonovali, ať nám okamžitě na autech dovezou proviant... V devět hodin jsme vyjeli z Charbinu.

2. 1. 1920 Sníh na 20 cm. Dále jsou kopce. Velké stoupání, můžeme jít vedle vlaku pěšky... V kopcích okolo dráhy je uskladněno mnoho dřeva pro lokomotivu. Vozí se na saních.

3. 1. 1920 Večer okolo osmé hodiny jsme dojeli do stanice. Šli jsme nakupovat do obchodů. všude je zavřeno. Číňané nás sami volali zadem do obchodů. Vše úžasně drahé. I pár nízkých bot 150 rublů. Nic jsem si nekoupil. Okolo desáté hodiny jsme jeli dále.

5. 1. 1920 V poledne jsme přijeli do stanice Ugolnoje kde už byl zamrzlý záliv. Okolo rovina, v dáli kopce. Uprostřed zálivu velká skála. Při okrajích břehu malé budky pro koupání a v kopcích jsou pěkné vily buržoustů. Na kopcích jsme viděli pevnosti a okolo dráhy byl sklad artilerie, munice hlídaná Japonci...Vlaky od Vladivostoku jezdí stále. Jsou plné lidí, někteří leží

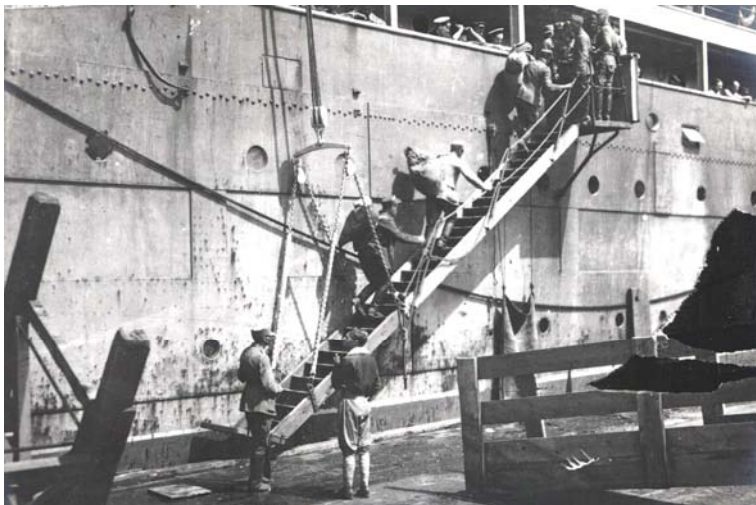
i na stupátkách i pod dveřmi vagónů. Krajina nádherná, dosti teplo. V noci jsme dojeli do Vladivostoku.

6. 1. 1920 ...Zašel jsem na břeh a prohlížel loď. Byly po celém zálivu, velké i malé. Záliv byl zamrzlý...Odpoledne nás odtáhli na konec dráhy. Došla komise, převzala vlak a sdělila nám, že do 10. 1. asi vyplujeme loď Silesia. Je to sanitární loď pro asi 13 000 lidí. Dopoledne jsem ji hledal po nábřeží, ale nenašel jsem ji. Dosud nepřijela. Večer jsem se šel podívat do města. Dosti teplo.

7. 1. 1920 Ráno byla lékařská prohlídka. Po ní jsem šel na bazar prodat své věci. Prodal jsem jen kožíšek za 350 rublů a kamaše za 10 rublů.

Okolo jedenácté hodiny připlula loď s našimi vlajkami. Byla to ta, co nás měla odvézt.

8. 1. 1920 Na loď se nakládaly zásoby a zároveň se vykládalo to, co loď přivezla. Prohlížel jsem si loď vevnitř, byla dost velká. Pro spaní tři dřevěné postele nad sebou.

Nakládání na loď ve Vladivostoku

9. 1. 1920 *Běhání a opatřování zboží. Přípravy na všech stranách. Byl jsem určen šikovatelem u 1. roty.*

11. 1. 1920 *Mráz. Odpoledne v jednu hodinu vydán rozkaz nastoupit na loď... Ve dvě hodiny jsme zazpívali Kde domov můj a loď se začala pomalu vzdalovat od břehu Po několikerém svolání Nazdar opouštíme Rusko, odjíždíme do vlasti.*

Vzdalujeme se od břehu. Před námi jiná loď boří ledy, protože vše je tu zamrzlé... Začala řídit mořská nemoc. Muži i ženy běhají na záchod. Byla to pěkná podívaná. Komu nic nebylo, smál se ostatním. Okolo jedenácté hodiny se i mně udělalo špatně. Hlava mě bolela, chtěl jsem si lehnout, musel jsem ale hned vstát, už to šlo...

12. 1. 1920 *Časně jsem vstal a šel se podívat na palubu. Byla ještě tma a zamračeno. Hlava ještě bolela, cítil jsem se sláb. Šel jsem si pro čaj. Pršelo, všichni se schovávali pod střechu. Z pravé strany bylo v dálce vidět kopce... Před námi pluly rybářské plachetnice. Jedna se k nám přiblížila až na 300 metrů. Vlny byly dosti velké a zmítaly loďkou. Někdy jsme mysleli, že se loďka potopí.*

13. 1. 1920 *Vítr se utišil. Rozednilo se, bylo vidět kopce a ostrovy. Pak zase dost silný vítr, bouře. Loď se zmítala z místa na místo a všechny věci v kajutě padaly na zem a my se tloukli jeden o druhého. Na stolech vše jezdilo z místa na místo. Několik z nás zase dostalo mořskou nemoc. Vlny létaly až na palubu a do kajut. Zima, chladno. Brzy to ale přestalo...Vjížděli jsme do přístavu. Na kopcích se již vše zelenalo, pole byla pěkně obdělána. Z přístavu vyjela loďka se třemi japončíky, kteří přijeli k lodi s bíločerveným praporkem a 1 z nich vylezl na loď a ukazoval cestu do přístavu.*

K naší lodi přijelo několik malých lodiček, v nichž měli Japonci různé věci, které pak na lodi prodávali. Jednoduše si na lodi udělali bazar. Kdo měl peníze, nakupoval. Já měl 50 rublů, koupil jsem si 80 pomerančů...

14. 1. 1920 Japončiči dovezli na loď uhlí. Připravily se můstky z provazů a desek, pak přišli staří muži, ženy a děti, rozestavili se po žebřících a uhlí nabírali do kulatých košíků. Pak si je postupně podávali až nahoru, kde ho poslední vysypal do lodi. Divili jsme se, jakou v tom mají zručnost. Všichni kouřili, po nás chtěli papirosoy... Z města také Japonci nosili vodu a maso. Při kontrole masa jsme přišli na koninu. Vrátili jsme ji. Japonci se omlouvali, že to byl omyl.

16. 1. 1920 Ráno jsme pluli dál. Moře bylo rozbouřené. Ohromné vlny, jedna za druhou přelétávaly přes příď....Houpání na nás účinkovalo.

18. 1. 1920 Noc klidná, loď se nehoupala. Šel jsem na palubu, abych viděl východ slunce. Bylo jasno, každý se tam tlačil, aby viděl slunce. Na moři bylo vidět malé plachetnice, jinak všude jen samé moře...Na palubě bylo veselo, hrály se různé hry jako šachy nebo domino.

20. 1. 1920 Zamračeno. V noci kolem nás proplula jedna loď, přes den stovky rybářských. Počasí pak krásné, moře klidné. Na pravé straně se celý den táhly ostrovy. Přes den kolem nás propluly čtyři velké lodě. K večeru jsme se dostali příliš blízko k malým rybářským lodičkám. Naše loď se proti nim blížila velmi rychle, takže se nám již nestačili vyhnout. Rybáři začali troubit a křičet, abychom odbočili, nastal mezi nimi zmatek. Naše loď ihned zastavila stroje a kapitán s ní zahnul doleva, ale loď dále pomalu plula. Jedna loďka už byla přímo proti naší lodi. Rybáři zděšeně utíkali na příď a volali o pomoc. Vtom naše loď narazila. Naštěstí se nic nestalo, kromě toho, že se potopili.

22. 1. 1920 Celý den byla vidět jen voda kolem. Zajímavé bylo pozorovat ryby, jak létají kolem lodi asi 1 metr nad vodou. Večer bylo vidět okolo lodi ryby, které světélkovaly.

25. 1. 1920 Při obědě jsem pozoroval Čiňany. Měli bobovou polévku, vepřové maso, ryby, rýži a nějakou usmaženou zeleninu.

K tomu pak buď pivo, nebo víno. Zajímavé bylo, jak jedli. Měli dvě hůlečky, které drželi v pravé ruce mezi palcem a ukazovákem. Tím nabírali rýži z misky.

Měli jsme na lodi dva případy tyfu. Snad jeden Belgičan a jedna Ruska, co s námi pluli. Také večer jsem viděl několik vši na sukni jedné Rusky, která byla provdána za jednoho našeho kluka. Už bylo na lodi dost mrzutosti s těmito ženskými. Mnoho nás bylo proti tomu, aby se takovéto poběhlice vezly do vlasti. Vypadalo to u nich jako u cikánů. Na palubě to někdy vypadalo jako v nevěstinci. Mnozí z nás se na to dívali s opovržením, plivali a povídali si, jakou z toho asi budou mít doma radost. Také velitel lodi, kapitán, si vezl domů Rusku i s dítětem. Ta už ale koketovala s jinými důstojníky. Bylo známo, že Rusky svým mužům nejsou věrné. Žádná z těch, co jsem viděl na lodi, se mi nezdála být k světu. Myslím, že doma máme mnohem pracovitější a spolehlivější děvčata.

27. 1. 1920 *Přijeli jsme do Singapuru. Je to pěkné město, v nížině, okolo kopce.*

Legionáři v Singapuru

31. 1. 1920 *Vedro. Není se kde ochladit. V noci bylo v kajutě tak horko, že nebylo možno spát. Chtěl jsem spát na palubě, ale nebylo*

kde. Našel jsem si místo až vepředu na okraji paluby. Lehl jsem si tak, že polovina těla byla nad okrajem lodi, takže při kolébání jsem mohl lehce vypadnout do moře. Usnul jsem únavou. Po chvíli mě vzbudil jeden bratr, abych nevypadnul. Pak jsem si lehnul pod provazy a řetězy od kotvy.

2. 2. 1920 Vpravo ostrov, kolem lodi plave mnoho ryb, také delfini. Pluli s lodí jako slepí, naráželi do sebe a převraceli se.... K večeru jsme dorazili do Kolumbie. Byl to nevelký anglický přístav, stálo tu několik lodí. Ihned k nám přijely malé loďky - lékař, milice. Asi za hodinu přijely bárky s uhlím, vodou a dalším. Pak dělníci, Indové, a dozorčí, kteří je hnali do práce.

17. 2. 1920 Zrána bylo vlevo vidět pobřeží Afriky... V dálce vidět pobřeží Arábie.

18. 2. 1920 Pobřeží velmi blízko. Tam, kde byl Suez, samá rovina.

19. 2. 1920 Pluli jsme pomalu. Okolo kanálu vede dráha až do Port Saidu... Okolo půl desáté vjíždíme do Port Saidu. Je to pěkný přístav plný malých i velkých lodí. Na levé straně vidíme velké krásné domy. Zakotvili jsme asi 600 metrů od břehu...

20. 2. 1920 Vypluli jsme na širé moře. Loď se kolébala, až se mi točila hlava. Bylo mi špatně od žaludku. Každý šel na své místo, do tzv. holubníku, a naříkal. Všechno se točilo, houpalo. Nálada žádná.

Dne 25. 2. 1920 se Antonín Zelinka spolu s dalšími legionáři vylodil v Terstu. Následovala poslední část cesty – cesta vlakem do Československa. Vzpomínky zde končí.

LISTINY MĚSTA BRUŠPERKU

Olga Mateášová

Záslouhou Karla Špačka, brušperského rodáka, starosty a od roku 1946 městského archiváře, nám zůstaly zachovány mnohé archivní dokumenty mapující historii města Brušperka. Jak sám uvádí ve spisech *Inventář fondu archivu města Brušperka z roku 1952 a Procházkou archivem města Brušperka z roku 1957*, našel v roce 1908 zapomenutý městský archiv pod nánosem prachu v bednách ve sklepní komoře, kde byl uložen po požáru města v roce 1869. Pergamenové listiny a knihy byly „uschovány“ v kanceláři a málem skončily v kamnech na podpálení.

Karel Špaček začal o archiv pečovat. Písemnosti ze sklepa očistil a podařilo se mu získat skříň a novou místnost na jejich uložení. Postupně je začal také třídit, pořádat a pořizovat jejich seznam. Materiál mu sloužil také ke studiu historie města a okolí a své poznatky uveřejňoval v ročence brušperské Národní záložny.

Fond Archiv města Brušperk obsahuje celkem 19 listin. Brušperk náležel k biskupským městům, byl založen na popud olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku, proto jsou starší privilegia spolu se zakládací listinou z roku 1269 uloženy ve fondu Arcibiskupství Olomouc Zemského archivu v Opavě, pracoviště Olomouc.

Listiny jsou dobře dochované a čitelné. Pro lepší ochranu a možnost badatelského využití byly pořizeny jejich digitální kopie.

- *inv.č. 1 - 1545, červen 14., Kroměříž*

Jan, biskup olomoucký, uděluje městu Brušperku výroční trh na den sv. Kateřiny a trh týdně každé úterý.

originál, pergamen, 35 x 20 – 5,5 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 2 – 1555, červen 7., Kroměříž*

Marek, biskup olomoucký, uděluje městu Brušperku právo odúmrti a obnovuje platnost výsady, kterou byl Brušperk obdarován rybníčkem, pastviskem a lesem. (Původní listiny shořely při požáru města.)

originál, pergamen, 45,7 x 28 – 6,3 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 3 – 1555, červenec 28., Kroměříž*

Marek, biskup olomoucký, uděluje městu Brušperku druhý výroční trh na úterý před sv. Vítem.

originál, pergamen, 36 x 24 – 5,2 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 4 – 1555, říjen 12., Kroměříž*

Marek, biskup olomoucký, postupuje městu Brušperku za roční poplatek 2 zl. 23 gr. část kněžské role ke zřízení rybníčku.

originál, papír (dvojlist), 33,2 x 22,2 cm, česky, přitištěná pečeť pod krytem papíru

- *inv. č. 5 – 1563, únor 6., Kroměříž*

Marek, biskup olomoucký, povoluje cizím řezníkům prodávat maso na týdenních trzích v Brušperku pod podmínkou zapsání se u městské rady a u cechmistra.

originál, pergamen, 63 x 28 – 8,5 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 6 – 1567, srpen 14., Hukvaldy*

Vilém, biskup olomoucký, uděluje městu Brušperku právo vaření piva.

originál, pergamen, 40 x 20,5 – 7,5 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť (pečeť nepatří vydavateli, pravděpodobně při konzervaci došlo k záměně pečeti a tato pečeť náleží Stanislavu Pavlovskému a k listině inv. č. 9)

- *inv. č. 7 – 1568, září 5., Hukvaldy*

Vilém, biskup olomoucký, povoluje městu Brušperku třetí výroční trh na den sv. Matouše.

originál, pergamen, 31,5 x 19,3 – 4 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 8 – 1580, září 28., Hukvaldy*

Stanislav Pavlovský, biskup olomoucký, povoluje městu Brušperku dodávat pivo do vsi Staříče a Fryčovic.

originál, pergamen, 47,7 x 21 – 4,5 cm, česky, na pergamenovém proužku přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 9 – 1584, srpen 28., Hukvaldy*

Stanislav Pavlovský, biskup olomoucký, osvobozuje město Brušperk dodávat ročně na Hukvaldy vola a vepře a stanoví náhradní roční plat 12 zl.

originál, pergamen, 36,4 x 20,1 – 6,5 cm, česky, pečeť chybí (viz inv. č. 6)

- *inv. č. 10 – 1584, září 2., Hukvaldy*

Stanislav Pavlovský, biskup olomoucký, osvobozuje město Brušperk spolu se Stařičem a Fryčovicemi od vyšenkování 10 věder vrchnostenského vína za roční plat 5 zl.

originál, papír (dvojlist), 31,8 x 21,5 cm, česky, přitištěná biskupská pečeť pod krytem papíru

- *inv. č. 11 – 1588, prosinec 22., Kroměříž*

Stanislav Pavlovský, biskup olomoucký, oznamuje, aby město Brušperk vyplatilo biskupovi 220 zl. ve dvou ročních splátkách a Fryčovice 200 zl.. Ostatní vesnice náležející k právu brušperskému a panství hukvaldskému poskytnou dvojnásobný roční plat pro příští čtyři roky.

originál, papír (dvojlist), 45,7 x 30,5 cm, česky, přitištěná biskupská pečeť pod krytem papíru

- *inv. č. 12 – 1618, červen 1., Kroměříž*

František z Dietrichsteina, kardinál a biskup olomoucký, osvobozuje město Brušperk od robot na jednom z biskupských domů s podmínkou, že bude-li třeba, pomohou při mokřých žních. Dále osvobozuje dva poddané od všech robot za ročních 15 gr. od každého z nich.

originál, pergamen, 57,5 x 27 – 4 cm, česky, na žlutočervených nitích přivěšená biskupská pečeť

- *inv. č. 13 – 1665, listopad 24., Kroměříž*

Karel z Lichtensteina, biskup olomoucký, vydává městský řád (instrukce) o 10 bodech.

originál, papír o 8 listech, 21 x 31 cm, německy (český překlad), přitištěná pečeť pod krytem papíru

- *inv. č. 13 a – 1710, duben 4., Praha*

Apelační soud v Praze naučuje hrdelní právo města Brušperku, že Jan Hula, řečený Jozýfek, ze Staré Vsi se dopustil svatokrádeže a má být oběšen a jeho tělo spáleno.

originál, papír, 48 x 35 cm, česky, přitištěná pečeť chybí

- *inv. č. 14 – 1713, únor 21., Kroměříž*

Wolfgang ze Schrattenbachu, kardinál a biskup olomoucký, potvrzuje městu Brušperku stará privilegia.

originál, pergamen, ve formě knihy o 16 listech, 26,2 x 35 cm, česky, na červenostříbrných nitích přivěšená biskupská pečeť v dřevěném pouzdře

- *inv. č. 15 – 1750, červenec 14., Vyškov*

Ferdinand Trojer, kardinál a arcibiskup olomoucký, povoluje Františku Myslivcovi z Brušperku zřízení a provozování barvířství.

originál, papír, ve formě knihy o 8 listech, 23 x 35 cm, německy, pečeť chybí

- *inv. č. 16 – 1781, listopad 9., Vídeň*

Josef II. potvrzuje městu Brušperku stará privilegia

originál, pergamen, ve formě knihy o 44 listech, 20 x 33 cm, německy, na žlutočerných nitích přivěšená pečeť v dřevěném pouzdře

- *inv. č. 17 – 1791, srpen 12., Kroměříž*

Theodor de Colloredo, arcibiskup olomoucký, uděluje vinný, pивní a kořalečný šenk Antonínovu.

originál, papír, 22 x 32 cm, německy, přitištěná pečeť

- *inv. č. 18 – 1792, říjen 22., Vídeň*

František II. potvrzuje městu Brušperku stará privilegia.

originál, pergamen, 71,8 x 47,3 – 8,5 cm, německy, na žlutočerných nitích přivěšená pečeť v dřevěném pouzdře

POZVÁNKA NA AKTUÁLNÍ VÝSTAVU

Státní okresní archiv Frýdek-Místek

Vás zve na výstavu

Frýdecko a Místecko na starých pohlednicích a fotografiích

Od 11. března 2002

*Otevřeno: Po, St - od 8 do 17 h
Út, Čt - od 8 do 15 h*

Sborník Státního okresního archivu ve Frýdku-Místku 3
K tisku připravili: Mgr. Tomáš Adamec, Mgr. Radomír Michna
Vydal Státní okresní archiv ve Frýdku-Místku v roce 2002
Počet stran: 100 Náklad: 200 ks
Vytiskl ŠOT Frýdek-Místek